

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra historie

Bc. Pavel Lehnert

**HRADIŠTĚ MLADŠÍ A POZDNÍ
DOBY BRONZOVÉ ŽÁROVICE-
HAMRY – „BRNĚNKA“**

Bakalářská diplomová práce

Vedoucí práce: doc. Mgr. Martin Golec, Ph.D.

2024

Jméno a příjmení autora:	Bc. Pavel Lehnert
Název bakalářské práce:	Hradiště mladší a pozdní doby bronzové Žárovice-Hamry – „Brněnka“
Název práce v angličtině:	The hillfort of the Late and Final Bronze Age Žárovice-Hamry – “Brněnka”
Vedoucí diplomové práce:	doc. Mgr. Martin Golec, Ph.D.
Rok obhajoby:	2024

Anotace

Bakalářská práce se zabývá málo známým hradištěm v oblasti Drahanské vrchoviny Žárovice-Hamry – „Brněnka“ z mladší a pozdní doby bronzové, ležící ve hvozdech Vojenského újezdu Březina. Rozlehlý areál z velké části obepíná mohutné opevnění, rozvětvené trasy starých úvozových cest protínají vlastní plochu hradiště a četné nálezy bronzových depotů na hradišti a blízkém okolí činí tuto lokalitu atraktivní pro odborné zkoumání. Hlavním bodem práce je sumarizace dostupných pramenů k lokalitě a okolí, vyhodnocení archeologického materiálu a možné interpretace funkce hradiště v kontextu širšího okolí.

Annotation

The Bachelor's thesis deals with the little-known Drahany Highland hillfort Žárovice-Hamry – “Brněnka” from the Late and Final Bronze Age, located in the woods of the Military training area Březina. The vast area is largely surrounded by massive fortifications, branches of old sunken roads cross the fort's own area, and numerous finds of bronze hoards on the hillfort and the surrounding area makes this site attractive for research. The main point of the thesis is the summarization of the available sources for the site and its surrounding, the evaluation of the archeological data and the possible interpretation of the function of the hillfort in the context of the wider background.

Klíčová slova

hradiště Žárovice-Hamry – „Brněnka“, mladší a pozdní doba bronzová, depoty Žárovice-Hamry 1–14, další depoty v okolí, terminologie, chronologie, sociální model krajiny

Keywords

Žárovice-Hamry – “Brněnka” hillfort, Late and Final Bronze Age, Žárovice-Hamry 1–14 hoards, other hoards in the area, terminology, chronology, social model of landscape

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci vypracoval samostatně a v seznamu pramenů a literatury uvedl veškeré použité informační zdroje.

Ve Vídově dne 26. června 2024

.....

vlastnoruční podpis autora

Poděkování

Na tomhle místě bych velmi rád a zdvořile poděkoval všem lidem, kteří mi větší či menší měrou byli nápomocni při vzniku této práce. Na prvním místě míří poděkování všem čestným a s archeology spolupracujícím uživatelům detektorů kovů, kterým není lhostejná naše společná minulost a jejichž nálezy a poznatky jsou páteří této práce. Upřímně a velice děkuji doc. Mgr. Martinovi Golcovi, Ph.D. za odborné vedení, za cenné rady a poznatky, velké poděkování patří též PhDr. Pavlovi Fojtíkovi za poskytování podpory, za konzultace a názory. Touto cestou velice děkuji i celému kolektivu sekce archeologie na univerzitě, díky kterým jsem se dostal až k závěru bakalářského studia. V neposlední řadě děkuji i celé své rodině za velikou trpělivost a podporu, kterou mi poskytovali nejen při psaní této práce.

Obsah

1	Úvod.....	3
2	Geografická poloha a vymezení zájmového území	5
3	Přírodní prostředí území	6
3.1	Geomorfologie.....	6
3.2	Geologická charakteristika	6
3.3	Pedologická charakteristika	7
3.4	Hydrologická charakteristika.....	8
3.5	Klimatické podmínky	9
3.6	Vegetace	10
3.7	Zdroje nerostných surovin.....	11
4	Seznam známých lokalit	13
4.1	Žárovice-Hamry – „Brněnka“ (lok. č. 1).....	14
4.1.1	Publikované archeologické nálezy – depoty	21
4.1.2	Publikované archeologické nálezy – jednotlivosti a monodepozita.....	26
4.2	Žárovice-Hamry – „Hradisko u Žárovic“ (lok. č. 2)	28
4.3	Žárovice-Hamry – „Smilovo hradisko“ (lok. č. 3)	28
4.4	Drahany – „Starý Plumlov“ (lok. č. 4)	29
4.5	Stínava – „Za Prádlama, Terasa nad Hloučelou“ (lok. č. 5).....	31
4.6	Stínava – „Biskupka“ a „Ježův hrad“ (lok. č. 6 a 7).....	33
4.7	Stínava – „Městisko“ (lok. č. 8)	35
4.8	Stínava – „Vlčí jámy, Na Kutiskách“ (lok. č. 9)	37
5	Shrnutí aktuálních poznatků a nálezů z prostoru	40
5.1	Metody výzkumu	41
5.2	Cíle rozboru materiálu	42
5.3	Databázová inventarizace archeologického materiálu	42
5.4	Problematika katastrálních území a názvosloví lesních tratí.....	43

5.5	Současné archeologické výzkumy sekce archeologie KHI UPOL.....	46
5.5.1	1. a 2. prospekce, lokality Žárovice-Hamry – „Brněnka“ a „Ve Žďůňku“.....	46
5.5.2	3. prospekce, lokality Stínava – „Ježův hrad“ a „Biskupka“	48
5.5.3	4. prospekce, lokality Stínava – „Za Prádlama“ a Vícov – „Kloče“	50
5.5.4	5. a 6. prospekce, lokality Repešský žleb a údolí Hloučela	52
5.5.5	Drobná sonda u vnější strany východního valu	53
5.5.6	Termoluminiscenční analýza vzorku „spáleného valu“	54
5.6	Analýza materiálu nálezce „R.Z.“	54
5.7	Analýza materiálu nálezce R. Malečka	61
6	Prostorové rozložení artefaktů na území.....	64
6.1	Lokality a artefakty.....	64
7	Zasazení výsledků do kontextu možné funkce „Brněnky“ a širšího okolí	68
8	Závěr	74
9	Seznam příloh a použitých zkratk	78
10	Použité informační zdroje	79
10.1	Publikace a nálezové zprávy.....	79
10.2	Internetové zdroje	87
11	Přílohy	88
11.1	Mapy.....	88
11.2	Fotografické a kresebné tabule	101

1 Úvod

Předkládaná bakalářská práce se zabývá především základním shromážděním dostupných archeologických, historických a dalších informací k hradišti mladší a pozdní doby bronzové Žárovice-Hamry – „Brněnka“ a okolí s přihlédnutím zejména k novým archeologickým nálezům a poznatkům, které svou informativní hodnotou poskytují jedinečný a neocenitelný pramen dalšího bádání v dotčené oblasti.

Hradiště „Brněnka“ aneb také se starším lidovým pojmenováním „Války na Brněnce“ se rozkládá v zalesněném prostoru Drahanské vrchoviny na současném katastrálním území Březina, které je aktivně využíváno k výcviku ozbrojených sil československé demokratické předválečné a poválečné, německé okupační, československé socialistické a dnes české armády. Hradiště tak leží pro vědu v obtížně přístupném prostoru Vojenského újezdu Březina, kde je nutně vyžadováno povolení ke vstupu a vjezdu ke konkrétním a značně omezeným činnostem. Bohužel pro vědu je tak oficiální úroveň poznání této části regionu velmi omezená a nekomplexní a v kontextu s archeologickými prameny z nižších, zemědělsky obdělávaných územích velmi zaostává. Tato „nepřístupnost“ vojenského prostoru během několika posledních desetiletí zajistila pro novodobé amatérské „hledáče pokladů“ doslova divokou honbu za hledáním pokladů na tomto území, kteří nerušeně a cíleně téměř kompletně lokalitu „vytěžili“ od kovových artefaktů. Území se tak zařadilo po bok ostatních známých i dosud neznámých archeologických lokalit, které byly (a stále jsou) od devadesátých let doslova vykrádány, a tak nenávratně a trvale ztraceny informační hodnoty pro celou kulturní společnost.

Lokalita je právě výjimečná množstvím zvláště bronzových artefaktů a depotů, které se hradišti a v širokém okolí dodnes v omezeném množství nacházejí, nicméně převážná většina, kvalifikovaným odhadem řádově stovky depotů a jednotlivých artefaktů, jsou nenávratně ztraceny. Díky spolupráci uvědomělých vlastníků detektorových přístrojů, kteří lokalitu navštěvovali a shromažďovali základní informace k nalezeným předmětům, se archeologicky málo poznaná oblast stává mimořádně zajímavou lokalitou s informacemi, které doposud nebyly nikde publikovány. Za příkladnou pomoc odborné vědě tak patří těmto neoficiálním průzkumníkům velké poděkování a mohou tak být příkladem dalším členů této komunity, kterým není lhostejná naše společná historie.

Původním záměrem práce bylo zhodnotit dosavadní poznatky o samotném hradišti „Brněnka“ s přihlédnutím k aktuálním výzkumům Univerzity Palackého v Olomouci, katedry historie, nicméně s postupným zpracováním práce a získáním nových poznatků a zejména kontaktů na spolupracující členy detektorářské komunity, byl tento původní cíl zásadně rozšířen na územně mnohem větší rozsah zpracování.

Cílem této práce je vytvořit ucelený seznam starších i současných poznatků k lokalitě hradiště Žárovice-Hamry – „Brněnka“ a vypracovat aktuální soupis zejména nových nálezů na zkoumaném území odevzdaných spolupracujícími uživateli detektorů kovů. Práce se zaměřuje především na základní zpracování nálezů, typicky bronzových artefaktů, popis jejich skladby, typologie a základní vyhodnocení struktury nálezového fondu v přehledných grafických vyobrazeních. Nedílnou součástí zpracování nálezů bude i fotografická, případně kresebná dokumentace některých signifikantních artefaktů a zmapování nalezišť v terénu s vytvořením jejich plánu pomocí technologie GPS v programu GIS.

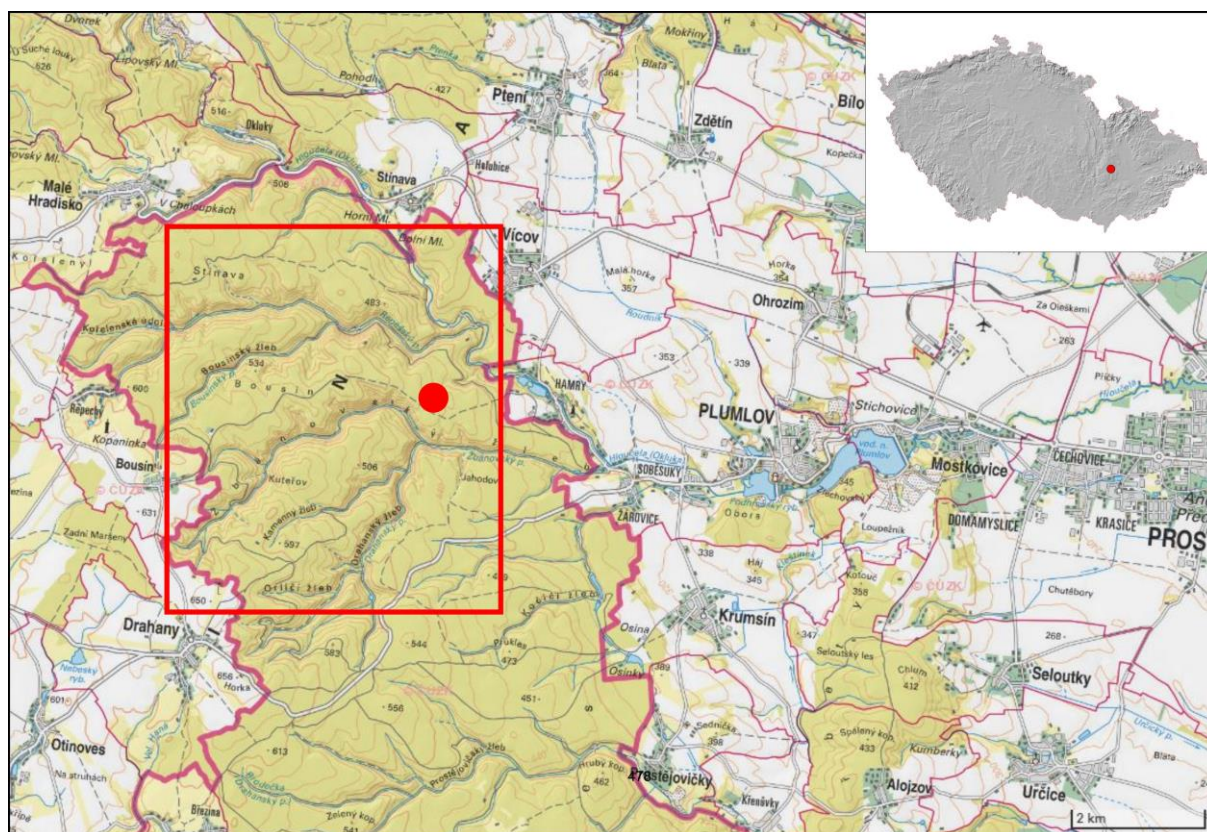
Práce obsahuje několik hlavních kapitol, které se dále člení na podkapitoly. Úvodní část práce vymezuje zájmové území, přírodní podmínky a způsob práce s mapovými podklady. Poté následuje kapitola věnovaná dějinám bádání na hradišti a okolí, jejím cílem je prezentovat dosavadní základní informace o zejména pravěkém osídlení oblasti. Následující kapitola je věnována popisu jednotlivých známých lokalit a archeologických nalezišť v zájmovém území s představením nalezených a publikovaných depotů a jednotlivých nálezů.

Další část práce se zabývá vyhodnocením nových poznatků a zejména nálezů na území, jejich zpracování do přehledných tabulek a grafů s následným vynesemím do mapové grafické dokumentace GIS, vytvoření vzorové fotografické a případně i kresebné dokumentace.

Závěrečné kapitoly práce poskytují ucelený souhrn získaných informací o osídlení či jiných aktivitách na zkoumaném území a poskytuje možný nástin využití území v kontextu se získanými poznatky při výzkumu.

2 Geografická poloha a vymezení zájmového území

Studovaná oblast se nachází v oblasti střední Moravy, přibližně 37 km severovýchodně od Brna a 13 km od Prostějova. Dle správního členění České republiky území zaujímá prostor okresu Vyškov v Jihomoravském kraji a je součástí Vojenského újezdu Březina se správou ve Vyškově (obr. 1). Zájmová oblast se tak nachází v severní části tohoto běžně nepřístupného vojenského újezdu. Pro zpracování této práce lze taky vymezit plochu ohraničenou na jihu komunikací spojující obce Žárovice a Drahaný, v severní části hranici tvoří silnice mezi obcemi Stínava a Malé Hradisko. Přírozenou hranici zalesněné oblasti ohraničují dále obce Stínava, Vícov, Žárovice a Hamry ve východní části a obce Drahaný, Bousín a Repechy v části západní. Zájmová oblast této práce zaujímá plochu více než 34 km² (www.cuzk.cz). Území je v současnosti součástí jednotného administrativního územního celku Březina s katastrálním územím Žbánov. Již na úvod je důležité zmínit problematiku aktuálního katastrálního území, které nekoresponduje s rozsahem původních území, a proto je namísto důležité nadále pracovat s názvy původních katastrálních území. Nezbytnost tohoto kroku pro archeologickou práci a bádání je zcela zřejmá (*Salaš 1991*, 62; *Hlava 2005*, 181) a v další části práce bude tato problematika podrobněji zpracována v samostatné kapitole.

Obr. 1: Lokalizace zájmového území na mapě ČR s lokalitou Žárovice-Hamry – „Brněnka“ (podklad: Český úřad zeměměřický a katastrální [online], <https://ags.cuzk.cz/archiv/>).

3 Přírodní prostředí území

3.1 Geomorfologie

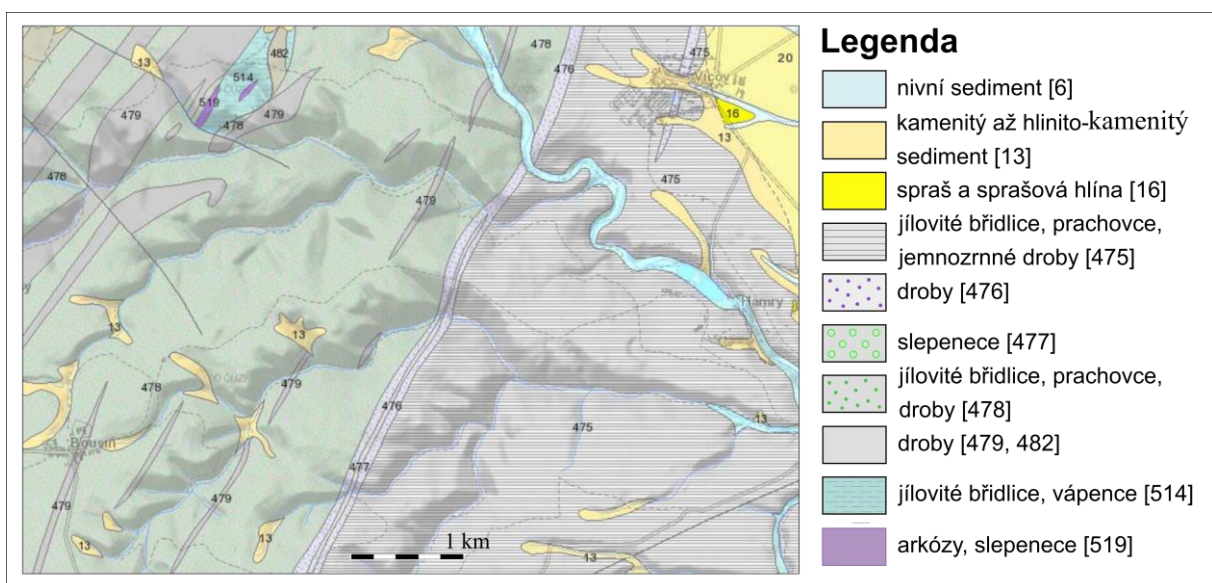
Zájmová oblast se nachází v geomorfologické provincii Česká vysočina, resp. v dalším dělení se jedná o Českomoravskou subprovincii, ve které se nachází geomorfologická oblast Brněnská vrchovina dělená na další geomorfologické celky, pro tuto práci typická Dražanská vrchovina a její největší severovýchodní podcelek nazvaný Konická Vrchovina s nejvyšším bodem Skalky 734,7 m n. m. Ve východní části Konické vrchoviny leží geomorfologický okrsek Bousínský les (185,5 km²) s významnými vrchy Stříbrná (551,4 m n. m.) a Srnčí (542 m n. m.). Bousínský les pokrývá celé dotčené území, na severovýchodě přechází v geomorfologický celek nazvaný Plumlovská sníženina a na východě se k ní přimyká Myslejovický hřbet (*Demek 1965*, 19, 22; *Demek – Mackovčín 2006*, 34–35, 80, 84, 126–127, 232, 350, 424).

Regionální členění krajiny Prostějovska s důrazem na krajinnou ekologii a krajinné celky výstižně a podrobně zpracoval P. Albrecht v odborné studii a okres Prostějov zde rozčlenil na deset krajinných typů. Celé zkoumané území se dle této studie řadí ke krajinnému typu č. 6, nazvaný Východní svahy Dražanské vrchoviny. Tento typ je tvořen vyššími partiemi Dražanské vrchoviny ve velmi členitém terénu, s téměř souvislým zalesněním a tvoří pruh od Brna po severní část Dražanské vrchoviny. Východní svahy Dražanské vrchoviny se od asi 350 do asi 550 m n. m. zvolna uklánějí východním směrem. Krajina je utvářena tektonicky rozčleněnými hlubokými a úzkými údolními, které byly modelovány potoky podél linií geologických zlomů s charakteristickým názvem – žleby (*Albrecht 1998*, 59). Mezi nejhlubší v severní části území náleží žleby Repešský, Bousínský a Žbánovský, mezi kterými na temenu hřbetu leží i pozůstatky opevněného hradiště „Brněnka“ (*Demek – Mackovčín 2006*, 80) nebo i těžební areál či kutiště železné rudy. Členitost terénu je mimořádně vysoká, i při malé vzdálenosti činí až 200 m a místy ve svazích, vzhledem k jejich strmému sklonu, vystupují z podloží četné výchozy skal (*Albrecht 1998*, 59).

3.2 Geologická charakteristika

Geologický podklad Dražanské vrchoviny, resp. její centrální část je tvořena silurskými, devonskými a spodnokarbonskými (kulmskými) horninami. Střídání spodnokarbonských drob, prachovců a jílovitých břidlic s ojedinělými polohami slepenců

je obecně vnímáno jako flyš variského orogénu (Cháb 1986; Chadima – Melichar 1998, 39). Kulmské sedimenty tvoří mohutný flyšový komplex s rytmickým střídáním vrstev drob a jílovitých břidlic v centimetrových až decimetrových sekvencích. Zejména v jižní části Dražanské vrchoviny se vyskytují také mohutné vrstvy drob a slepenců (obr. 2). Mocnost těchto kulmských sedimentů se pohybuje okolo 10 km. Sled kulmských hornin začíná protivanovským souvrstvím, kde ve spodní části převažují jílovité břidlice, střední část je typicky tvořena masívními drobami, které v rozstáňském souvrství přechází do drob s hojnými břidlicemi (obr. 2). Kulmský sled završuje myslejovické souvrství, které je ve své jižní části bohaté na hrubé račické a lulečské slepence (Demek – Novák a kol. 1992, 56–58; Mlejnek 2013, 14). V tomto poměrně fádším komplexu byly ve 30. letech 20. století objeveny i horniny starší, předflyšové – silur a devon. K. Zapletal označil pásmo devonu jako „repešský pruh“ od Konice k Repechám, který na malém území vystupuje v Repešském žlebu v místě historických těžebních děl na železnou rudu vázaných na devonské podmořské vulkanické horniny (Chadima – Melichar 1998, 39; Jašková 1999, 20). Kolem vodního toku Hloučela, který územím protéká, se usazují fluvialní nezpevněné nivní sedimenty holocenního stáří a vyplňují níže položené inundační oblasti (obr. 2; www.geology.cz).

Obr. 2: Geologická situace studovaného území v měřítku 1:50 000 (podklad: Česká geologická služba [online], <https://ags.cuzk.cz/archiv/>).

3.3 Pedologická charakteristika

Z odborného hlediska problematiky půd je základní klasifikační půdní jednotkou půdní typ. Oblasti se shodným půdním typem mají přiřazené charakteristické vlastnosti a znaky, kde procesy látkové výměny probíhají stejným způsobem. Vznik půdních typů

ovlivňuje řada vnějších faktorů jako podnebí, podkladní neboli matečná hornina, reliéf terénu, vodní poměry a také zásahy člověka (Vaškových 2007, 9). Nejrozšířenějším půdním typem na území České republiky jsou kambizemě, dříve nazývané hnědé (lesní) půdy, které se vytvářejí především ve svažitých podmínkách na různých substrátech (Němeček 1981). Kambizemě v několika subtypech jsou zastoupené na téměř celém sledovaném území, marginálně jsou v terénních depresích nebo zaplavovaných místech zastoupeny půdní typy pseudoglejové, případně rankerové kambické, tvořené ze skeletovitých rozpadů hornin na svazích žlebů. Pedologickou charakteristiku v blízkém okolí řeky Hloučela doplňuje půdní typ fluvizem, vznikající na říčních usazeninách v nivách vodních toků. Jsou poměrně úrodné s rizikem možných záplav (www.geology.cz; klasifikace.pedologie.cz).

3.4 Hydrologická charakteristika

Zájmová oblast patří do povodí Moravy a úmoří Černého moře, přičemž sledované území je odvodňováno řekou Hloučela, nazývána na svém horním toku po vodní nádrž Plumlov i v některých mapách a pramenech i Okluka. Pramení ve výšce 578 m n. m. asi 2 km severně od obce Bousín a na své cestě přes údolí mezi žleby Drahanské vrchoviny se dostává do nižších rovinných partií a po asi 27,5 km ústí zprava u Prostějova do řeky Romže (Vlček a kol. 1984, 106, 201; Demek – Novák a kol. 1992, 161). Celé území vojenského újezdu lze charakterizovat jako pramennou oblast mnoha bezejmenných toků a toků místního významu, které zpravidla protékají ve směru geologických dislokací (Dymáček a kol. 2016, 29). Tyto lokální toky, jmenovitě Repešský, Bousínský, Žbánovský a Drahanský potok, vějířovitě odvádějí srážkové, případně i podzemní vody z četných svahů a žlebů a na své cestě územím vytvářejí pravobřežní přítoky řeky Hloučela (Okluka).

Celkově lze na popisovaném území popsat poměrně značnou pramennou síť menších toků a několik dalších drobných vodních zdrojů – studánek, pramenů apod. Z terénního pozorování je tak i přes omezenou puklinovou propustnost podloží patrná významná zásoba podzemních vod, doložená například na stálém průsaku vod z původních štol v Repešském žlebu či na staré těžební jámě na uhlí v Kopřivném žlebu, která je stabilně i v suchém ročním období téměř zcela zaplněna vodou.

3.5 Klimatické podmínky

Mimo přírodní terénní podmínky jsou pro ráz kraje a osídlení důležité klimatické činitele jako jsou teplota vzduchu, sluneční svit, vítr a srážkový úhrn. Oblast Dražanské vrchoviny a také sledovaná oblast v pravěku nepatřila k tradičním osídleným oblastem vhodným pro trvalé osídlení spojené se zemědělskou činností, takže tato oblast byla ve větší míře kolonizována až v období 2. poloviny 13. století.

Sledovaná oblast se nachází v mírně teplých klimatických oblastech klasifikovaných dle Quita (1971) MT3 a MT5. Teploty v červenci jsou zde průměrně 16–17 °C s počtem letních dní 20–40, oblast se vyznačuje mírným až dlouhým jarem a mírným až dlouhým podzimem (teploty okolo 6–7 °C), zima je mírná až mírně chladná, suchá až mírně suchá s lednovými teplotami -3 až -5 °C a se 130–160 dny s mrazem. Celkový roční srážkový úhrn činí 600–750 mm z toho na vegetační období připadá 350–450 mm (Quitt 1971). Z konkrétních lokálních meteorologických dat stanice ČHMÚ v Plumlově lze obecná data víceméně konkretizovat pro oblast. Z let 1926 až 2013 byly naměřeny a vypočteny následující průměrná data. Na území převládající směry větrů v sestupném pořadí jsou severozápadní, západní, jihozápadní, jižní, severní, severovýchodní a východní, průměrná roční teplota je 8,1 °C. Průměrný roční úhrn srážek za zvolené období činí 604 mm, ve vegetačním období 383 mm. Hodnota Langova dešťového faktoru (podíl průměrného ročního úhrnu srážek a průměrné roční teploty vzduchu daného místa) je na průměrné hodnotě 75 a ukazuje tak na mírně vlhkou až suchou oblast. Závěrem lze sledovat stoupající tendenci průměrných ročních teplot za přibližně posledních dvacet let, vysokou rozkolísanost srážkových úhrnů za posledních třicet let a jednoznačně klesající trend Langova dešťového faktoru (Dymáček a kol. 2016, 29–31).

Z předcházejícího odstavce je docela patrná skutečnost, že současné klimatické podmínky již nejspíš zcela neodpovídají klimatickému modelu sedmdesátých let a zcela jistě byla klimatická situace odlišná i v období pravěku, resp. mladší doby bronzové až doby železné, tedy období, na které je převážně zaměřena tato práce. Poměrně prudké oteplení, které nastalo po posledním glaciálu (cca 11600 cal BP), kdy se předpokládají podobné teplotní poměry jako v současnosti, nastal kolem roku 8200 cal BP výrazný chladnější krátkodobý výkyv, po kterém nastupuje tzv. holocenní klimatické optimum, pravděpodobně ve střední Evropě s mírně vyššími teplotami a vlhkostí. Od roku cca. 6000 cal BP je klima podobné jako v současnosti s krátkodobými klimatickými výkyvy. Mezi lety 5000–3000 cal BP lze pozorovat menší teplejší periodu v celkovém mírně se ochlazujícím trendu se zřejmě

globálním ochlazením a zvlhčením klimatu kolem let 2800–2500 cal BP. Nicméně rekonstrukce průměrných ročních teplot na základě pylových analýz ukazují rozdílný průběh teplotních křivek, které ukazují na výraznou regionalitu klimatu (Fisher – Koerner 2003, Briffa 2000; Van Geel et al. 2004; Pokorný – Dreslerová 2007, 38–41).

3.6 Vegetace

Území vojenského újezdu je zcela specifické svým hlavním využitím k výcviku vojsk. Dalším významným prvkem je hospodářské využití území Vojenskými lesy a statky ČR, a.s. a výkon práva myslivosti. Omezený vstup široké veřejnosti poskytuje území mimořádné podmínky pro lokální výskyt vzácných či chráněných druhů rostlin a živočichů. Sledované území je téměř po celé ploše pokryto převážně lesním porostem s hospodářským využitím, zastoupené monokulturami smrku ztepilého (*Picea abies*), borovice lesní (*Pinus Silvestris*), doplněné modřínem opadavým (*Pinus larix*), z listnatých stromů jsou zastoupeny buk lesní (*Fagus sylvatica*), dub zimní (*Quercus petraea*) případně dub letní (*Quercus robur*), či další, již v menší míře se vyskytující druhové skladby.

Tato skladba hospodářského lesa neodpovídá zcela původnímu vegetačnímu pokryvu, který by víceméně korespondoval s potenciální přirozenou vegetací. Tento termín, ve zjednodušené podobě, označuje vegetaci na určitém území, v určité časové etapě, bez jakéhokoliv zásahu člověka (Neuhäselová a kol. 1998, 52). Potenciální přirozené vegetaci na území by přecházela z nižších partií tvořených bikovou a/nebo jedlovou doubravou (*Luzulo albidae-Quercetum petraeae*, *Abieti Quercetum*) s dominantním dubem zimním (*Quercus petraea*), přes vegetační stupeň biková bučina (*Luzulo-Fagetum*) se stromovým patrem tvořeným převážně bukem (*Fagus sylvatica*), doplněným v nižších polohách dubem zimním, řidčeji letním (*Quercus petraea*, *Q. robur*), dříve i jedlí (*Abies alba*) až po strdivkovou bučinu (*Melico-Fagetum*) v nejvyšších partiích, tvořenou stromovým a bylinným patrem s dominující převahou buku (*Fagus sylvatica*) (Neuhäselová a kol. 1998).

Některé přirozená společenstva jsou dosud na území zachována, představují je bikové a květnaté bučiny (*Luzulo-Fagetum* a *Melico-Fagetum*), na strmých svazích žlebů lze stále spatřit suťové lesy (*Aceri-Carpinetum*) nebo v lesích je častá příměs jedle bělokoré (*Abies Alba*) (Albrecht 1998, 59). Lokálně pravděpodobně původní porosty lze najít v místech vyhlášených bezzásahových zón, např. v části Žbánovského žlebu, Kamenného žlebu a Smilova hradu. Prudké svahy okolo Smilova hradu byly zcela jistě z bezpečnostních důvodů

odlesněny a po zničení požárem ve 14. století zůstaly ponechány a můžou snad být považovány za původní a přirozené (Dymáček a kol. 2016, 310).

3.7 Zdroje nerostných surovin

Území nepatří ke klasickým oblastem s těžebními areály a významnou těžbou nerostných surovin, nicméně se zde nachází několik regionálně zajímavých oblastí s víceméně omezeným výskytem těchto surovin.

Asi nejstarší místní surovinou, využívanou již od paleolitu na Moravě k výrobě štípané industrie jsou lokální drahanské křemence – tzv. sluňáky. Z petrografického hlediska jde o klastické sedimenty tvořené převážně křemenem, zpevněné křemičitým tmelem s barvami v různých odstínech bílé, žluté, šedé i červené. Představují zvětralé reliktů na horninách obsahující křemen a jejich vznik je kladen do obvykle do paleogénu (Přichystal 2009, 73–74). Geologický výskyt sluňáků je po celé Drahanské vrchovině, nejvýznamnější naleziště jsou na východních svazích a pokračují až po obec Stínava, kde byly popisovány na začátku 20. století shluky balvanů v polích (obr. 3), některé o objemu až 2 m³ (Spitzner 1902, 117–119). Využití této suroviny lze spatřit ve všech obdobích pravěku, sloužila zejména ke zhotovení hrubotvaré složky štípané industrie (drásadla, otloukače, drtiče) (Mlejnek 2013, 15).

Křemencové balvany u Stínavy.

Obr. 3: Dobová fotografie křemencového ostrůvku v polích u Stínavy (Spitzner 1902, 16; tab. I).

Z dalších zdrojů nerostných surovin byl používán kámen z geologického podloží, tzn. zejména lokální droby, slepence a jílovité břidlice. Místní kámen byl využíván zcela jistě již v pravěku, typicky na stavbu opevnění a valů hradišť, v období vrcholného středověku na stavbu hradů ve vojenském prostoru, výstavbu domů v obcích, komunikací atd. Zajímavostí je i pokus o využití a otevření lomů ve 30. a 40 letech 19. století na těžbu a výrobu pokrývačské břidlice. Nicméně tyto pokusy nebyly velmi úspěšné, lomy neposkytovaly břidlici požadované kvality a záhy byly dobývky ukončeny (*Blekta 1935, 14–15*). V lesích jsou dodnes patrné na mnoha místech větší či menší těžní jámy a lomy, které sloužily k dobývání kamene, nicméně jejich stáří nelze hodnověrně doložit. Mimo tyto drobné dobývky na zkoumaném území leží i poměrně rozsáhlý starý kamenolom ve Žbánovském žlebu, který byl uzavřen v roce 1964 (*Dymáček a kol. 2016, 296*).

Nejzajímavější etapu využití nerostných surovin představuje hledání a těžba železné rudy. V 19. století probíhalo systematické geologické mapování Dražanské vrchoviny vedené říšským geologickým ústavem (*Tietze 1893*) a Horní úřad v Blansku prováděl vyhledávání zdrojů železné rudy a uhlí. Pátrání započalo v polovině července 1843 v lesním úseku U Sv. Jana, poblíž cesty z Drahan do Plumlova. Ve vykopaných příkopech byl sledován výskyt rudních vzorků, případně vápence, ale pokusy byly záhy ukončeny a nově zahájeny na polích dědičné rychty v Drahanech kde i zde byly po měsíci bezvýsledného pátrání ukončeny (*Blekta 1935, 12; Melichar – Synek 1998, 12*).

Nejvýznamnější regionální zdroj železné rudy se nachází v Repešském žlebu na původním katastru Stínava v místě lidově zvaném „Vlčí jámy“, resp. „Na Kutiskách“. Z geologického podloží, tvořeného z kulmských břidlic, slepenců, drob a prachovců, pronikají touto vrstvou tři pruhy devonských břidlic a v nejmocnějším pruhu vystupují v profilu diabasové mandlovce a porfyrity. Výskyty železné rudy jsou zde vázány na výlevy devonských diabasových porfyritů (*Kettner – Svoboda 1935, 17–26*). Exploatace železných rud byla spolehlivě doložena v 16. století, dle nepřímých důkazů lze uvažovat i nad těžbou v rozmezí 13.–14. století. Úvahy o využití suroviny z této lokality již v době laténské, zejména obyvateli nedalekého oppida Staré hradisko, nejsou zatím žádným způsobem věrohodně doložené (*Goliáš – Prudká 1999, 72, 74–76*). Lokalita bude nadále podrobněji popsána v kapitole 4. Seznam známých lokalit.

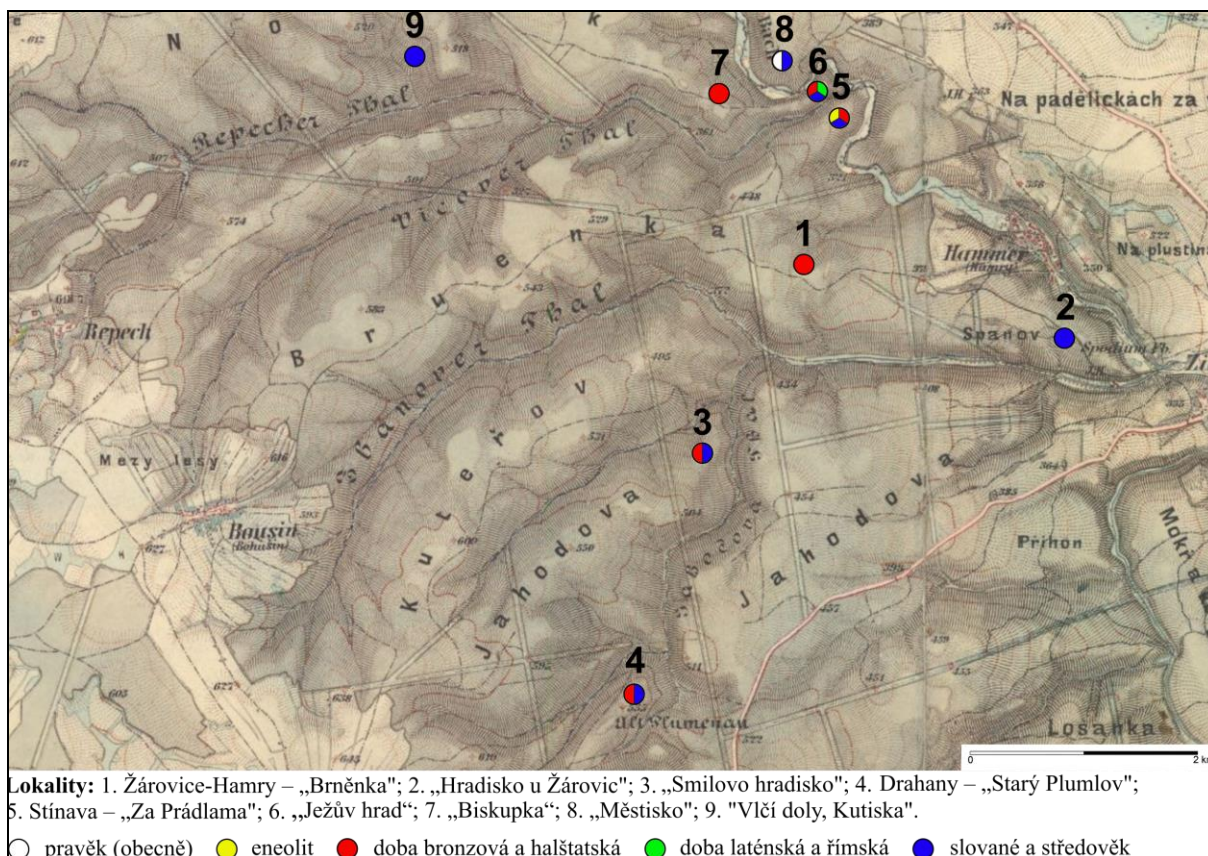
Spíše okrajovou záležitostí těžby nerostných surovin představují pokusy o dobývání kamenného uhlí na Plumlovsku. Počátky sahají do druhé poloviny 19. století, kdy byly

uskutečněny první pokusy o dolování uhlí ve Stichovicích, u Seloutek a u Ptení, s výsledky velmi chudými. Záhy se zmáhací pokusy dostaly i do Drahan, kde byly vykopány šachty hluboké až 25 m, ale uhlí nebylo nalezeno. Další pokus představovalo hledání uhlí místní skupinou v Kopřivném žlebu v letech 1900 až 1908, kde těžba v šachtě probíhala i za pomoci dynamitu. Při tomto pokusu bylo uhlí skutečně nalezeno, ale opět jen v nepatrném množství (*Blekta 1933, 66–71*). Památka na tuto šachtu původně asi 20 m hlubokou je dodnes v lesním porostu zachovaná, leží asi 300 m od silnice směr Drahan a představuje v průměru několika metrů vyzděnou šachtu, v níž při průzkumu podvodní kamerou byly spatřeny i boční odrážky. Hloubka šachty činí stále více než 10 m a je zcela zaplněna vodou. Neúspěchem skončil i pokus v další, tentokrát vodorovné štole v Kopřivném žlebu, kýžený úspěch se nedostavil ani při dalších prospekcích u obcí Otínoves a Drahan (*Blekta 1933, 71–72*).

4 Seznam známých lokalit

Následující kapitola je věnována seznamu známých klíčových lokalit v zájmovém území, včetně orientačního vyznačení v mapovém podkladě. V kapitole nejsou uvedeny jednotlivá místa nálezů, ale místní lokace s prokázaným osídlením, opevněním či místa s jiným významem. Celá práce je koncipována převážně s orientací na pravěké až protohistorické osídlení, a proto jsou i lokality uvedeny převážně z tohoto období nebo lokality polykulturní s přihlédnutím i k obdobím následujícím.

Celý uvažovaný výsek krajiny je pro tuto práci důležitý a vzhledem k novým poznatkům a s přihlédnutím ke zpracovávaným nálezům v této práci, nelze lokalitu „Brněnka“, která je stěžejním, výchozím bodem práce, izolovat od ostatních lokalit v krajině. Nové poznatky naopak ukazují na významnou souvislost „Brněnky“ s okolím a posunují hranice vnímání kontextu krajiny na široké okolí v řádu až stovek hektarů. Signifikantní pro celou širokou zalesněnou oblast se ukazují nálezy metalických předmětů nebo záměrně uložených bronzových (i zlatých) depotů v nebývalém množství a to i přes značnou ztrátu nálezů zapříčiněnou „nájezdy“ nelegálních hledačů pokladů. V přehledu známých lokalit je tak hradiště „Brněnka“ uvedena na prvním místě, následují ostatní významné lokality se základním popisem, historií výzkumů a případně původním nálezovým fondem. Nové poznatky a archeologické nálezy budou uvedeny v dalších samostatných částech této práce.

Obr. 4: Vyznačení známých lokalit v mapě III. vojenského mapování z roku 1876 (Františko-josefské) (zdroj mapy: Laboratoř geoinformatiky [online], <https://oldmaps.geolab.cz/>).

4.1 Žárovice-Hamry – „Brněnka“ (lok. č. 1)

Ve výseku území pro zpracování této práce lze hradiště Žárovice-Hamry – „Brněnka“ (obr. 4:1) pravděpodobně vnímat jako centrální opevněnou lokalitu z mladší až pozdní doby bronzové, která určitým způsobem měla v době své aktivní existence mimořádný význam pro tehdejší obyvatele nebo návštěvníky této lokality. Význam širšího výseku krajiny v okolí „Brněnky“ podtrhují i desítky známých metalických depotů a jednotlivých artefaktů nalezených na samotném hradišti a okolí, nicméně je nutno podotknout, že tento počet je zřejmě značně zkreslený a na lokalitě a okolí mohlo být nalezeno a „ztraceno“ až několik stovek depotů a bronzových ojedinělých předmětů. Tento předpoklad pochází z neoficiálních informací z komunity hledačů pokladů a z informací dalších anonymních důvěryhodných svědků.

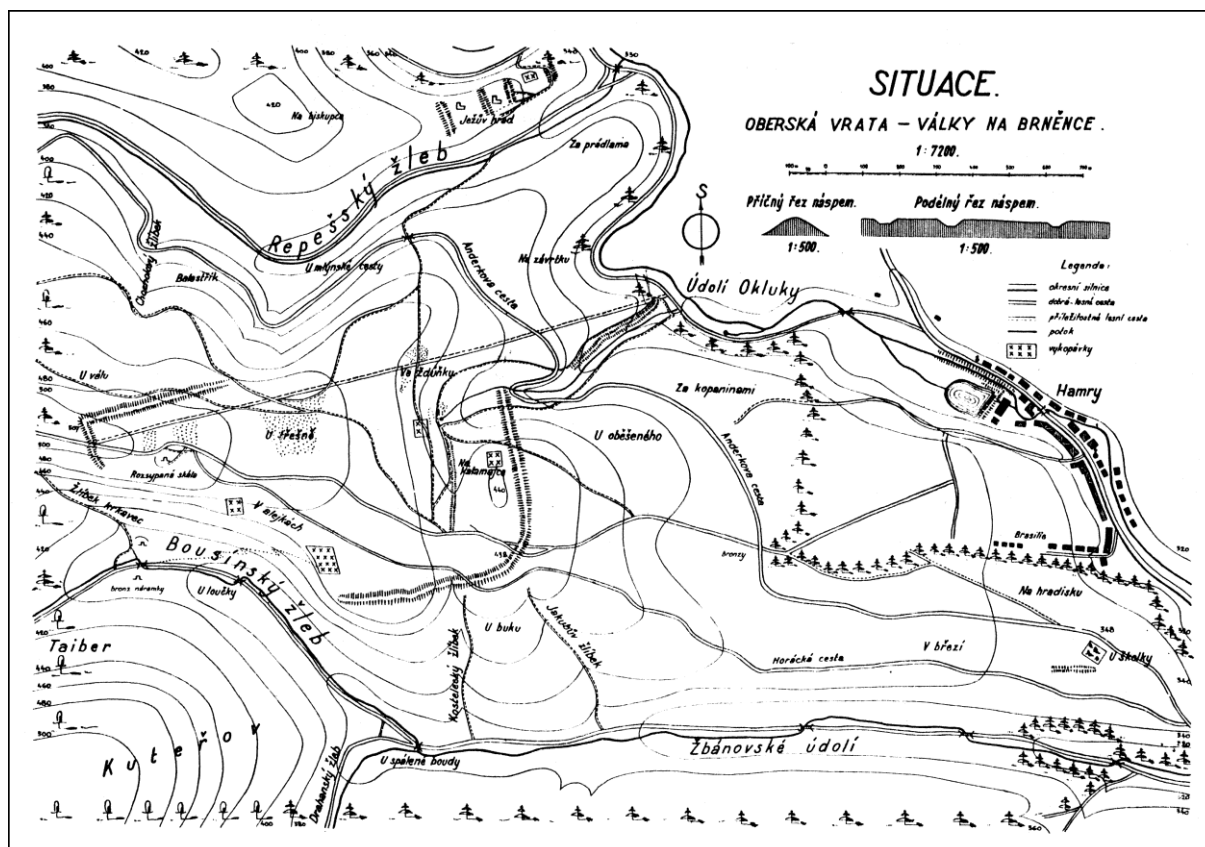
Nejstarší zmínka o lokalitě pochází z roku 1391, kdy se zakládací listině, kterou v uvedený rok Kravařové vyznačili hranice lesů a darovali je augustiniánskému klášteřu v Prostějově, uvádí dobový název „Oberská vrata“, „*Silvam vero nostram vulgariter Kuterzawa nominatam, que ad bona nostra Plumnav spectabat, inter montes Smylovo*

Hradyszczye et Oberska Wrata iacente, ex integro et totaliter sepe...“ (cf. *C.D.M.*, XII., 42, *Janoušek 1927*, 85; *Blekta 1935*, 44; *Müller 2004*, 169). Obyvatelé okolních obcí nazývali prostor hradiště s valy vlastním místním pojmenováním, jako „dolní a horní valy“, „první val“, „druhý val“ případně „horní a spodní vrata“ na „Brněnce“ nebo výstižně názvem „Války“ (*Blekta 1935*, 44). Současný název lokality je zcela jistě odvozen od současného názvu celého návrší „Brněnka“, přes který patrně procházela komunikační spojnice ve směru na Brno. Na mapách II. vojenského mapování z roku 1837 lze nalézt název cesty „Brnenka Weg“ a „Pirnenka Weg“, mapa III. vojenského mapování již nazývá souhrnně celý hřbet názvem „Bruenka“ (*Donth 2017*, 3; www.geolab.cz).

Hradiště poprvé do literatury uvedl v roce 1896 F. Faktor vč. nedaleko nalezeného hromadného nálezu (depotu) dvaceti bronzových náramků a podrobně popsal v roce 1909 v článku „Hradiště na Plumlovku“, publikovaném v Časopise Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci (*Faktor 1896*, 165; *Faktor 1909*, 152–153). I. L. Červinka lokalitu zařadil so slovanského období (*Červinka 1902*, 338), patrně na základě Gottwaldových údajů, místo nálezu nicméně V. Dohnal zpochybňuje (*Gottwald 1924*, 130; *Dohnal 1988*, 72). Nález slovanských střepů je A. Gottwaldem zmiňován na lokalitě „Na Hradisku“, kde A. Růžička „vyrýpal z jámy nad silnicí k Hamrům několik střepů“ (*Gottwald 1924*, 130). Lze se tedy domnívat, že nález byl učiněn na lokalitě č. 2 uvedené v tomto přehledu lokalit a Červinkovo zařazení do slovanského období tak není hodnověrně prokazatelné.

„Brněnka“ se dočkala prvních amatérských archeologických výzkumů až ve 30. letech 20. století, které prováděl J. Blekta na několika místech a dle poměrně skromných nálezů, které typologicky zařadil do mladší kultury lužické, lokalitu podrobně popsal a vyhotovil detailní první plán lokality (obr. 5).

Je až s podivem, že lokalita po Blektových výzkumech zůstala po dalších několika desetiletí stranou zájmu archeologů a badatelů. V roce 1960 J. Skutil společně s J. Koukalem z Plumlova lokalitu navštívili, zběžně popsal vč. již dříve odkopané a odhalené čelní kamenné stěny v konstrukci valu, pravidelné prohlubně ve valech připisovali původní stavební konstrukci. Z nálezového fondu popsal nalezené „struskoidní spečetiny“ v blízkosti valů a nález kamenných třecích destiček. J. Koukal zmiňoval i nález několika tenkých střepů lengyelské kultury a silnějších střepů hrncovité nádoby (*Skutil 1961*, 48).

Obr. 5: Plán lokality Žárovice-Hamry – „Brněnka“ („Oberská vrata“) od J. Blekty z roku 1935 (Blekta 1935, obr. na str. 45).

V 80. letech lokalitu navštívil v rámci širšího badatelského úkolu Vít Dohnal, který ji odborně zpracoval a mimo jiné sníženiny ve valech připisoval druhotnému zásahu, event. rozparcelování, zpochybňoval i vzájemnou koexistenci obou valů (Dohnal 1984, 29; 1988, 71–72). Po začátku nového milénia se lokalita zařadila do širšího přehledu hradišť v České republice a na Moravě (Sklenář – Sklenářová – Slabina 2002, 414; Čižmář 2004, 270), později podrobný přehled lokality učinil P. Donth v nepublikované práci (Donth 2017). Lokalita se tak dostala od 90. let do širšího povědomí nejen odborné archeologické veřejnosti, ale i mezi rozvíjející se komunitu amatérských hledačů podkladů, kteří hradiště a lokalitu cíleně prohledávali, což bylo zachyceno například M. Čižmářem (Čižmář 2006, 289). Lokalita tak značně utrpěla ztrátou nálezového fondu, na druhou stranu ale také činnost spolupracujících uživatelů detektorů kovů přinesla mnohé zajímavé poznatky a nálezy z celého území.

Na lokalitě probíhají od roku 2022 výzkumy organizované sekci archeologie UPOL Olomouc. V roce 2022 byla studenty pod odborným dohledem M. Golce začištěna část východního valu v místě již staršího porušení a prováděny v letech 2022 a 2023 převážně povrchové sběry a prospekce za pomoci detektorů kovů. Zajímavé zjištění ukázal i laboratorní

výzkum termoluminiscenční metodou „spečených kamenů“ z valů provedenou laboratoří Kotalla v Haigerlochu v Bádensku-Würtembersku (nepublikováno).

Nové poznatky o území a archeologické nálezy poskytují i amatérští spolupracující hledači kovů, kteří svým příkladným způsobem významně posunují archeologické bádání v oblasti. Jak bylo již uvedeno v úvodu odstavce, lokalita „Brněnka“ a nebo „Oberská vrata“ (dále v práci již nepoužíváno) je výšinná opevněná lokalita ležící asi 2 km západním směrem na zalesněném hřbetu, průměrně 1,25 km širokým, který je na severní a jižní straně vymezen obtížně přístupnými svahy Repešského a Žbánovského žlebu s převýšením 80–100 m. Areál ohraničený linií dvou mohutných valů se rozkládá v nadmořské výšce mezi 400 m v místě žlíbku, pomístně nazvaným „Ve Ždůňku“¹ a nejvyšším bodem lokality ležícím v nadmořské výšce 520 m, tvořícím současně lomový bod západní valové konstrukce. Vzájemná vzdálenost obou valů, východního a západního činí asi 1,1 až 1,2 km.

Východní (resp. spodní val) o délce asi 1000 m začíná nad Anderkovou cestou v úzkém žlíbku nazvaném „Ve Ždůňku“, kde pramení i vydatná studánka (*Blekta 1935, 44*), který přechází, vede dále jižním směrem a asi po 480 m plynule širokým obloukem se stáčí přibližně západním směrem a končí nad prudkou strání nad Žbánovským žlebem. Val je průměrně 10 m široký s výškou kolem 2,5 m, maximální výšky dosahuje až 3–4 m. Těleso valu je na několika místech protnuto úvozovými cestami s nejasným stářím. Vzhledem ke způsobu protnutí a absence jakýchkoli náznaků upraveného vstupu nebo brány se zřejmě jedná o druhotné zásahy, nicméně bez řádného archeologického průzkumu nelze zodpovědně činit relevantní závěry.

Západní (resp. horní val), J. Blektou uváděnou délkou asi 570 m (*Blekta 1935, 44*) začíná opět nad prudkým srázem Bousínského žlebu, probíhá přibližně SSZ asi 140 m, kde se v místě nejvyššího bodu hradiště ostře lomí východním směrem, nepřímě pokračuje asi 250 m, zvolna ubývá na mohutnosti a po dalších asi 200 se zcela vytrácí nad bezejmenným žlíbkem, ústícím do Repešského žlebu. Lze zde i předpokládat hypotetické pokračování tohoto valu kopírující hranu nad srázem do Repešského žlebu, který již v terénu není čitelný (*Martínek 2014; Donth 2017, 5*). Valové těleso západního valu je celkově menších rozměrů než val východní, J. Blekta se domníval, že val nepůsobil nedokončeným dojmem (*Blekta 1935, 46*), naopak V. Dohnal uvažuje, že tato stavba nebyla dokončena a zřejmě ani nepatří k východnímu valu (*Dohnal 1988, 71; Čížmář 2004, 270*). Nicméně v terénu

¹ Trati, které leží v prostoru „Brněnky“, jsou *de facto* její podsoučástí.

² Mocnost a kvalita této půdy, která se nikde v okolních lesích a obdobných osídlených lokalitách nevyskytuje je

je zcela zřejmé pozvolné vytrácení valu, které by se mohlo vysvětlovat právě definitivním ukončením prací na jeho výstavbě. Také přes tento val na jediném místě prochází historická komunikace směrem k obci Bousín a vzhledem k terénní situaci lze v tomto místě uvažovat nad jedním z původních vstupů do areálu.

Východní i západní val je tvořen výplní hlíny a kamení místní provenience (droba, břidlice), jak dokumentuje několik sekundárně narušených situací či průchody lesních cest (cf. *Faktor 1909*, 153; *Blekta 1935*, 46; *Dohnal 1988*, 71). Nicméně při drobné terénní sondě spojené se začištěním části valu v místě starších, snad už předválečných výkopů (*Skutil 1961*, 48) byla v daném úseku východního valu zjištěná čelní kamenná zeď (plenta), (obr. 6), zůstává tak zatím otevřená otázka, zda valy nejsou v celé své délce destruovanou kamennou zdí, zatím dle stavu výzkumu, nejasné konstrukce a i stáří. Bezesporu zajímavostí, neznámou z jiných hradišť je v nepravidelných vzdálenostech několik desítek příčných zářezů, resp. prohlubní na vrcholech obou valů až 1 m hluboké a 3 m široké, více se rýsující na vnitřním než vnějším svahu (*Blekta 1935*, 46). V. Dohnal tyto prohlubně připisuje druhotnému zásahu nebo rozparcelováním (*Dohnal 1988*, 71), nicméně žádná podobná parcelace nebyla v historických mapách nalezena, odhlédneme-li od skutečnosti, že by takové rozparcelování lesa postrádalo jakýchkoliv význam a lesní pozemky souvisle patřily k plumlovskému panství. Bez řádného archeologického výzkumu nelze ani činit možné závěry související např. se stavební úpravou v podobě určitých dobových obranných konstrukcí, věží apod. Zajímavostí je absence obranných příkopů či alespoň jejich náznaků, nicméně dle V. Dohnala není přítomnost příkopů bezvýhradně nutná (*Dohnal 1988*, 71). Vzhledem k neexistenci příkopů, lze se i proto domnívat, že materiál na stavbu valů nebo možného opevnění s čelní kamennou plentou pocházel z nejbližšího okolí a zejména z vnitřní plochy mezi opevněním, která místy vykazuje zřejmé antropogenní zásahy.

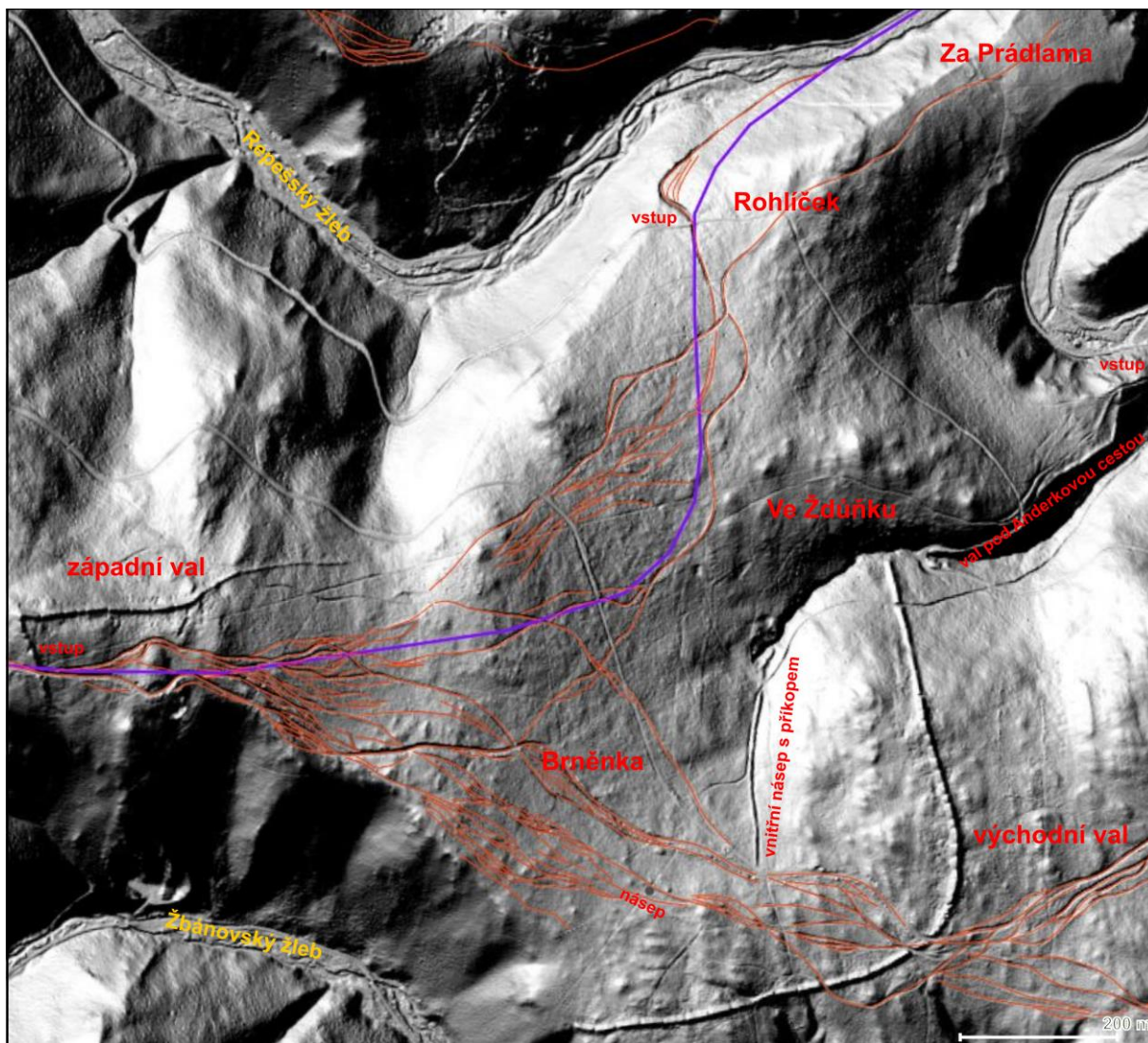
Vnitřní plocha mezi valy je značně nepřehledná, má vzhled lesní, různě tvarované stráně i s upravenými rovnými plochami, které J. Blekta na mapě zvýraznil tečkováním (*Blekta 1935*, 45–46). Plochu hradiště „Brněnka“ nelze zodpovědně prokázat, odhaduje se mezi 40 až 50 ha (*Blekta 1935*, 4; *Čizmář 2004*, 270), dle vlastního měření plocha 40 ha odpovídám teoretické ploše mezi valy, v případě hypotetického rozšíření plochy hradiště nebo předhradí až ke svahům k Repešskému žlebu s lokalitami „Rohlíček“ a „Za Prádlama“ (nazvaná původně nevhodně „Terasa nad Hloučelou“) (*Baarová – Moš – Šlězár 2003*, 16; *Hlava 2005*, 185) se lze dostat k ploše až 70 ha. Celý tento prostor je protkán sítí svazků starých úvozových cest a dálkovou trasou, která z Repešského žlebu, vstupuje do areálu

na severu přes až 3,5 m hluboký ve skále vytesaný průchod, J. Martínek tuto označuje jako jednu z větví Jantarové stezky (Martínek 2014; <https://www.zivemapy.cz/>). Tento severní vstup by tak mohl představovat další původní vstup do areálu, navíc jeho poloha a trasa v hlubokém příkopu umožňovala kontrolovaný a zabezpečený přístup do tohoto prostoru.

Další možný původní vstup lze predikovat na východní straně areálu, v místě vyústění žlíbku „Ve Žďůňku“ pod Anderkovou cestou, kde jsou na lidarovém snímkování patrné opět svazky úvozových cest vybíhající obloukem pod další valovou konstrukcí na temeno hřbetu. Cesta je před výstupem opět zahlobena do podloží, v podkladu jsou i patrné „vyježděné“ koleje od vozů. V místě vstupu do areálu jsou patrné četné antropogenní zásahy, které by mohly tvořit určitým způsobem další bránu do celého areálu, podobnou analogii například nabízí i nedávno „objevený“ vstup do oppida Staré hradisko (Čižmář – Křivánek – Popelka 2022, 196–197). Přes tento celý hřbet pod Anderkovou cestou probíhá na hraně prudkého srázu další linie opevnění, J. Blekta ji popisuje jako násep z kamene a hlíny 0,25 až 1 m vysoký, při základně 5 m široký o délce asi 250 m (Blekta 1935, 46). V. Dohnal zpochybňuje, zda jde o součást obranných prvků „Brněnky“ (Dohnal 1988, 71), nicméně v kontextu s nevýrazným pokračováním východního valu i za žlíbkem „Ve Žďůňku“ s patrným zaoblením směřujícím k valu pod Anderkovou cestou, lze spíše uvažovat nad součástí celého komplexního opevnění na „Brněnce“ (obr. 6), nelze ovšem jednoznačně doložit celkovou dokončenost a soudobost jednotlivých částí.

V areálu lze identifikovat i další valová tělesa nebo náspy, 250 m dlouhý val vede v mělkém údolí směrem ke studánce „Ve Žďůňku“. Těleso má na bázi 5–6 m s výškou kolem 0,5 m, příkopovitá prohlubeň na východní straně je asi 3 m široká a asi 0,6–1 m hluboká s nejistou interpretací využití (cf. Blekta 1935, 46; Dohnal 1988, 71).

V jižní části ohrazení je patrný další násep (obr. 6), který doposud nebyl v literatuře popisován a není ani patrný z lidarových dostupných snímků. Těleso o délce více než 100 m, široké na základně až 10 m se s výškou okolo 0,5 až 1 m zřetelně v terénu na horizontu rýsuje na souřadnicích WGS-84: N49.469211, E16.941908; N49.468849, E16.943013 (obr. 6). Stáří ani účel této stavby není možné bez archeologického výzkumu zjistit. Nicméně na původních lesních mapách Lesního úřadu knížete z Liechtensteinů ze začátku 20. století jsou patrné lesní cesty, které přes val procházejí, je tedy zřejmé, že tato konstrukce není recentního původu a musela vzniknout před více než sto lety.

Obr. 6: Situace lokality Žárovice-Hamry – „Brněnka“ a okolních archeologických lokalit na stínovaném lidarovém snímku LLS. Červeně vyznačené svazky starých úvozových cest, fialově jedna z dálkových cest (Martínek 2014; <https://www.zivemapy.cz/>).

Další linii valu popisuje J. Blekta na lokalitě „Na Hradisku“, která je přibližena v rámci popisu lokality č. 2. Pro doplnění obrazu hradiště „Brněnka“ lze zmínit i v terénu patrné mohylovité útvary ve svahu nad Anderkovou cestou, které dle J. Hebra mají podobu mohyl doby bronzové nebo halštatské (Hebr 2004, 155). Je na místě nutno podotknout, že některé útvary s výchozí skalního podloží budou zřejmě přírodního původu. Zajímavým aspektem celé lokality je i téměř úplná absence kulturních vrstev, které nejsou patrné pod žádným vývratem, výkopem a obecně i J. Blekta tuto situaci pozoroval i při vlastních rekognoscacích a prováděných výkopech (Blekta 1935, 47). Celý a nejenom tento prostor tak představuje lokalitu s množstvím nalezených bronzových předmětů a depotů mladší až pozdní doby bronzové – zejména období popelnicových polí s celkovou nečitelnou a nejasnou strukturou a významem.

4.1.1 Publikované archeologické nálezy – depoty

Známý a dosud publikovaný nálezový fond v samotném areálu hradiště, resp. v prostoru ohrazeném valy a širším okolí není nikterak hojný, resp. kovový inventář byl pravděpodobně ve značném množství nenávratně odcizen při nelegální detektorové prospekci během posledních několika desetiletí. Kapitola je tak věnována artefaktům, které byly nalezeny ať už cíleně či zcela náhodně na samotném hradišti a širším okolí, které zřejmě s „Brněnkou“ vzájemně „komunikovalo“ v rámci určitého sociálního modelu krajiny (obr. 28). Z těchto důvodů budou historicky známé a v literatuře zmiňované či popsání depoty a bronzové jednotlivé předměty nebo jiné, významné nálezy, uvedeny souhrnně v této kapitole. Nové objevy, zejména bronzových předmětů, budou v této práci obecně popsány v dalších kapitolách věnovaných vyhodnocení nově nalezených a také odevzdaných archeologických předmětů při detektorovém průzkumu spolupracujících členů detektorářské komunity. Jak už i text výše napovídá, nejvýznamnější nálezy jsou spojené s fenoménem doby bronzové – ukládání bronzových předmětů a depotů. Depot lze asi nejlépe interpretovat jako záměrné a současné uložení dvou a více artefaktů, které ale nesmějí být součástí hrobové výbavy ani vzniknout náhodným nahromaděním v sídlištní vrstvě či jámě (např. *Montelius 1903*, 10–11; *Salaš 2005*, 12).

První depot, vedený pod názvem **Žárovice-Hamry 1** (obr. 7) byl nalezen při těžbě kamene v roce 1895 naproti „Rožsypané skály“, tedy na pravém břehu Žbánovského potoka protékajícího pod „Brněnkou“, resp. mimo areál „Brněnky“ (*Faktor 1896*, 165–166; *Gottwald 1912*, 89; *Gottwald 1924*, 58; *Blekta 1935*, 45; *Salaš 1991*, 62–64; *Červenková 2016*, 67–69; *Salaš 2005*, 471–472). Obsahoval asi 20 tyčinkovitých náramků s rytou výzdobou a řadí se do horizontu Křenůvky až Boskovice (Ha B1–B2) lužických popelnicových polí pozdní doby bronzové (tab. 5, 6A; *Salaš 1991*, 62; *Hlava 2005*, 186; *Salaš 2005*, 24, 471–472; *Donth 2017*, 7).

Nález depotu **Žárovice-Hamry 2** (obr. 7) byl učiněn při výstavbě lesní cesty kolem roku 1900 v lese na „Brněnce“ nad Repešským žlebem (*Gottwald 1924*, 57; *Salaš 1991*, 62–64; *Červenková 2016*, 67–69; *Salaš 2005*, 397–399; *Donth 2017*, 7). Depot obsahoval zlomek části sekerky s tulejkou, zlomek zahroceného týlu ploché rukojeti nože typu Marefy s jedním dochovaným nýtem, recentně rozlomený nůž typu Dašice, zlomky dlát, části srpů, zlomek dýky, jazykovitou rukojetí meče typu Nenzingen s dochovanými nýty, kopí, horní část kopí, pět tyčinkovitých náramků, šest zlomků tyčinkovitých náramků, zlomky

jehlic, část veslovité hlavice spony, pukličku, plechový pásek, spirálky, tyčinky, slitky a nálitky a další artefakty (tab. 1, 2, 3; *Salaš 2005*, 397–399; *Donth 2017*, 7). Depot je opět datován do období kultury lužických popelnicových polí (*Salaš 2005*, 24) s bližším určením stupně Ha A1 (horizont Přestavlky) (*Salaš 1991*, 65; *Hlava 2005*, 186), mladší doby bronzové.

Depot **Žárovice-Hamry 3** pochází již z širšího okolí „Brněnky“, nalezen byl kolem roku 1914 dělníky při budování lesní cesty, lokace nálezů není zcela jasná, obecně je místo v literatuře uváděno pod „Šindýlkovou skálou“ u Starého Plumlova. Depot není zcela dochován, obsahuje několik sekerek s tulejkou a ouškem, horní část sekerky s týlovými laloky, dláto s tulejkou, část srpů, kladívko s tulejkou, dva otevření tyčinkovitě nápažníky/nánožníky(?) a litý uzavřený kroužek (tab. 6B, 7, 8A). Depot lze opět zařadit do období lužických popelnicových polí, stupně Ha B1–B2 (horizonty Křenůvky a Boskovic), pozdní doby bronzové (*Salaš 2005*, 472; *Hlava 2005*, 186).

Depot **Žárovice-Hamry 4** postrádá jakoukoliv bližší lokalizaci, pouze dle I. L. Červinky byl vykopán v lese někdy před rokem 1924 (*Gottwald 1924*, 58; *Červinka 1939*, 57–58; *Salaš 2005*, 399). Depot se skládal z části štíhlé sekerky se schůdkem, části sekerky s tulejkou, srpů, tyčinkovitého náramku a jehly s veslovitou hlaví (tab. 4A). Chronologické zařazení depotu spadá opět do období lužických popelnicových polí, stupně B D2 – Ha A1 (horizonty Mankovice až spíše Přestavlky) (*Salaš 2005*, 399), mladší doby bronzové.

Depot **Žárovice-Hamry 5** byl nalezen na blíže neupřesněném místě při úpravě lesní cesty někdy před rokem 1924, obsahoval dva tyčinkovité náramky. Žádné bližší informace nejsou známy, není ani jisté, zda byly nalezeny jako depot nebo pouze nezávisle samostatné části, A. Gottwald je uvádí v přehledu nalezených jednotlivostí (*Gottwald 1924*, 55; *Salaš 1991*, 65; *Salaš 2005*, 477–478). Datace je vzhledem k neexistenci artefaktů nejistá.

Z prostoru hradiště, tj. z ohrazeného areálu „Brněnky“ pochází depot **Žárovice-Hamry 6** (obr. 7), nalezený v roce 1943 při vysazování stromků v poloze „U Třešně“. Depot obsahoval dva tyčinkovité kruhové šperky, které lze zařadit do stupně B D – Ha A1, horizontů depotů Mankovice až Přestavlky (tab. 4B; *Salaš 1991*, 63–64, 66; *Červenková 2016*, 67–69; *Salaš 2005*, 25, 400). M. Hlava uvádí nejistou klasifikaci tohoto nálezů jako depotu (*Hlava 2005*, 186).

Depot **Žárovice-Hamry 7** je již poměrně vzdálený od „Brněnky“ (cca. 2,7 km JJV směrem), nicméně pro doplnění celkového kontextu nelze ani tento depot opomenout. Zachycen a rozrušen byl v roce 1981 při stahování dřeva severně od „Kočičího žlebu“. Depot uložený v keramické nádobě ležel mělce uložený v lesní cestě, obsahoval sekerky s tulejkou, kladívko s tulejkou, části srpu, kruhové šperky rukou a nohou, případně jejich části (tab. 9). Depot lze chronologicky zařadit do mladší fáze lužických popelnicových polí, stupně Ha B1, horizontu depotů Křenůvky (*Prudká 1981, 27–31; Prudká 1983, 39; Salaš 2005, 472–474*).

Další detektorovou činností nalezené depoty číslované řadou **Žárovice-Hamry 8–12** nejsou publikované a čekají na odborné zpracování v Moravském zemském muzeu v Brně.

Největším a nejvýraznějším depotem je v literatuře zmiňovaný depot **Žárovice-Hamry 13** (obr. 7; *Fojtík – Popelka 2014, 350, 361*), nalezený severně od mohylovitých útvarů nad Anderkovou cestou, v místě lokálně nazvaném „Ve Žďůňku“. Depot tak byl nalezen vně opevnění nálezcem R. Malečkem a následně dohledán a zdokumentován M. Šmídem a P. Fojtíkem (*Golec 2022a, 9–10*). Kolem tohoto bezesporu zajímavého depotu panuje několik nepřesností, H. Červenková a P. Donth chybně uváděli ve svých pracích (*Červenková 2016; 67–69; Donth 2017, 7*) umístění depotu v místech za západním valem, tj. vně ohrazení Brněnky. Původní a relevantní místo nálezů, které autor konzultoval s nálezcem, bylo správně identifikováno právě do výše uvedené lokality „Ve Žďůňku“, což je zcela jiná lokace. Depot je dále vedený v kontextu řady depotů Žárovice-Hamry, zde pod číslem 13, ale opět se jedná o nepřesnost a s přihlédnutím k původním katastrům by tak depot původně ležel na katastru obce Stínava. Obsahoval 661 ks bronzových předmětů nebo jejich části a surovinové slitky o celkové váze 13,189 kg. Depot byl uložen mělce pod povrchem v kotlovité jámě se zbytky koženého (?) vaku a zuhelnatělých obilek, skládal se z celků nebo částí toreutiky, štítových spon, růžicových spon, břitvy, kruhových šperků, seker, srpů, jehlic, nožů, spirálek, zlomků kopí, pukliček, pásků, plíšků, tyčinek a dalších předmětů a slitků (tab. 29–33). Chronologicky byl předběžně zařazen do starší fáze (B D – Ha A1) lužických popelnicových polí (*Fojtík – Popelka 2014, 350, 361; Červenková 2016; 67–69, Donth 2017, 7*).

Depot **Žárovice-Hamry 14** (obr. 7) našli v roce 2022 studenti UPOL Olomouc v rámci studentské prospekce území. Ležel mělce uložený pod povrchem ve staré úvozové cestě uvnitř areálu „Brněnky“ a obsahoval bronzový plech s rýsováním a tři bronzové slitky (tab. 12A). Chronologicky byl depot předběžně zařazen do starší fáze (B D – Ha A1)

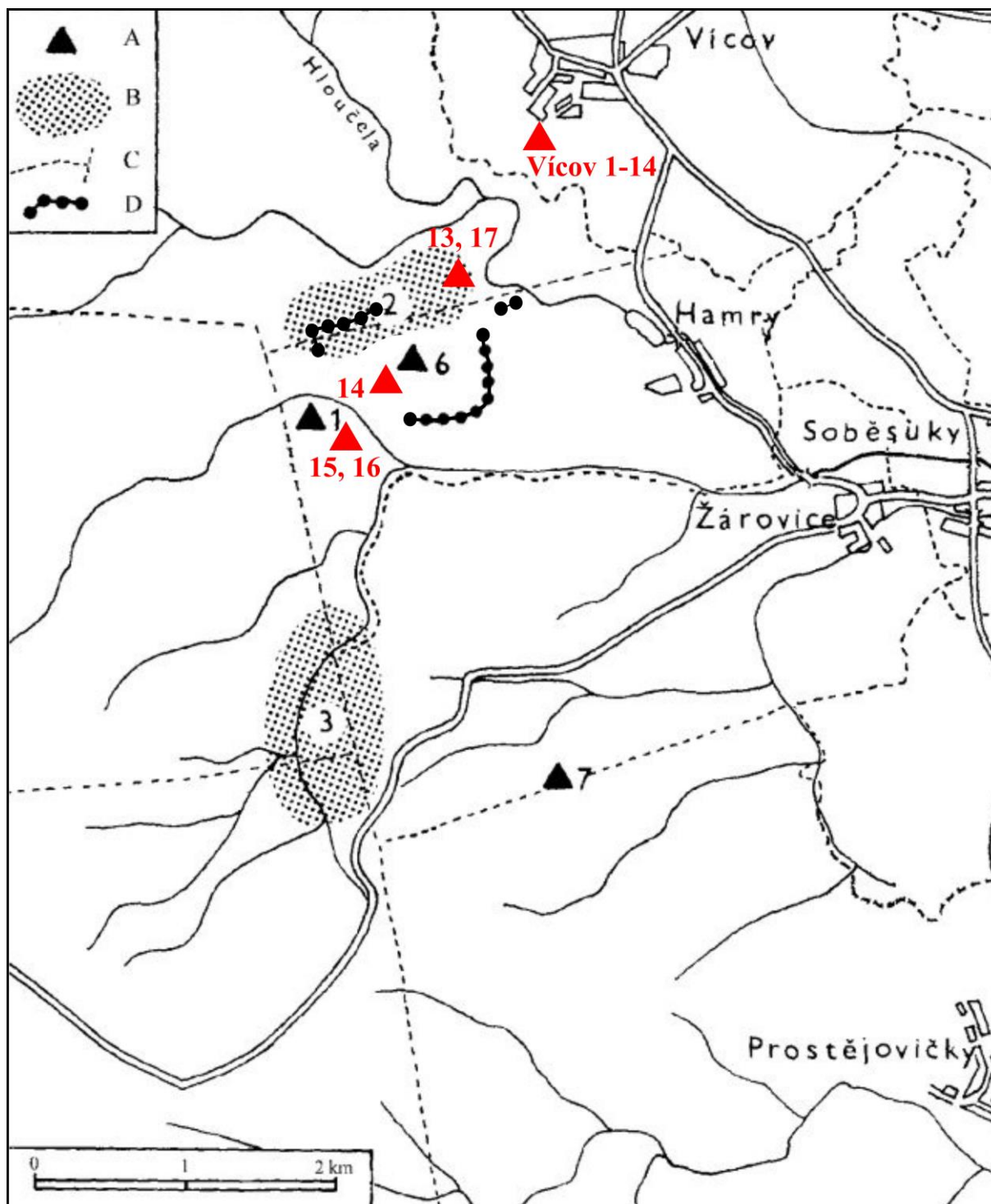
lužických popelnicových polí (*Golec 2022*, 8, 20). Vzhledem k mělkému uložení ve staré cestě nelze ani vyloučit druhotné zanechání „neatraktivních“ artefaktů při ilegálních detektorových průzkumech „Brněnky“ nebo i prostou redepozici artefaktů.

V mladší a pozdní době bronzové, tj. v době popelnicových polí, dochází na Moravě k dalšímu mírnému rozšíření zlata v různých typologiích a nálezových kontextech (*Salaš 2012*, 20). I na území zpracovávaném v této práci byly nalezeny mimořádně cenné zlaté depoty Žárovice-Hamry 15–16 (*Stuchlík 2015*, 238, obr. 3, 239; *Salaš 2015*, 18, 29, obr. 14, 73 příl. III). Oba depoty byly nezávisle objeveny při detektorové činnosti ve Žbánovském žlebu, nedaleko nálezu bronzového depotu Žárovice-Hamry 1. Depot **Žárovice-Hamry 15** (obr. 7) se skládal ze dvou vzájemně propletených zlatých spirálovitých svitků z dvojitého, tzv. nekonečného drátu o průměru 0,8 mm, jedna smyčka je zdobena jemným tordováním (tab. 28A). Celková hmotnost artefaktu činí 11,3 g při rozměrech 24 × 23 mm a 24 × 24 mm *Salaš 2015*, 73 příl. III. Depot **Žárovice-Hamry 16** (obr. 7) tvoří ucelený celek několika kusů nezdobených spirálovitých drátů spojených drobnějším svazkem drátu s tordováním (tab. 28B). Oba nálezy lze rámcově chronologicky zařadit doby lužických popelnicových polí.

V okolí jsou evidovány i další bronzové předměty, mimo jiné i část bronzové jehly s vinutím ze štítové spony, bronzový laténský náramek, sekera a další artefakty, jejichž soupis a základní dokumentace bude zpracována v další části práce.

Poslední zatím známý depot zařazen pod názvem **Žárovice-Hamry 17** (obr. 7) byl nalezen R. Malečkem severně od „Brněnky“ v lesní trati „Ve Ždůňku“ (*Golec 2023*, 10). Nálezová situace naznačovala pozůstatek již pravděpodobně „rozebraného“ depotu a ponechání pouze několika střepů a bronzových slitků, umožňující pouze nepřímé obecné chronologické zařazení do doby popelnicových polí, zejména v kontextu okolních nalezených depotů a jednotlivostí.

Z předcházejících odstavců přehledu evidovaných depotů Žárovice-Hamry 1–17 (obr. 7) lze sledovat určitý chronologický vývoj. Depoty Žárovice-Hamry 2, 4, 6, 13 a 14 lze zařadit do starší (lužické) fáze lužických popelnicových polí a do mladší fáze (slezské) depoty Žárovice-Hamry 1, 3 a 6. Depot „Žárovice-Hamry 5 nelze z důvodu neexistence artefaktů ani kresebné dokumentace chronologicky zařadit a lze tak pouze obecně předpokládat jeho zařazení mezi ostatní depoty lužických popelnicových polí, podobně lze pouze rámcově datovat i „rozebraný“ depot Žárovice-Hamry 17.

Obr. 7: Lokalizace depotů Žárovice-Hamry 1–3, 6–7, 13–17, Vícov 1–14. A – přesně lokalizované depoty, B – přibližně lokalizovaný depot, C – bývalé hranice katastrů v okrese Prostějov, D – hradisko „Brněnka“ s vyznačeným a upraveným průběhem V a Z valu (podle Salaš 1991, doplnil P. Lehnert).

Z prostoru samotné „Brněnky“ pocházejí pouze dva známé depoty Žárovice-Hamry 6 a 14, ostatní byly nalezeny nejen v blízkém okolí mimo ohrazený areál, ale i ve vzdálenosti až několika kilometrů, např. Žárovice-Hamry 7. Zlaté depoty Žárovice-Hamry 15–16 lze prozatím obecně datovat do období popelnicových polí s možností velmi opatrného

nepřímého chronologického srovnání s poblíž nalezeným depotem Žárovice-Hamry 1 z mladší fáze lužických popelnicových polí.

M. Salaš eviduje ještě nepublikované depoty řady **Vícov 1–11** (obr. 7), nalezené jižně od stejnojmenné vesnice v trati „Kloče“ a uložené v MZM Brno (*Salaš 2018*, 143, obr. 31). Z dalších nepublikovaných depotů na katastru obce Vícov byl předán na prostějovskou pobočku UAPP hromadný nález bronzů, zanesený do evidence jako **Vícov 12** (obr. 7), depot **Vícov 13** (obr. 7) našli studenti UPOL Olomouc v březnu 2023 v rámci prospekce území a depot **Vícov 14** (obr. 7) předal nálezce spolu s rozsáhlou sbírkou zpracovateli této práce pro další inventarizaci a následné předání do Muzea a galerie v Prostějově (MGP). Pro doplnění komplexních informací k lokálním depotům, lze i zmínit nové evidované depoty pocházející z původního extravilánu katastru obce Bousín, resp. nepublikované depoty řady **Bousín 1–6** a velmi zajímavý nález dosud neznámého laténského depotu **Stínava 1** z původního katastru obce Stínava, který byl taktéž předán zpracovateli této práce (obr. 28; *Golec 2023*, 11, Tab. 1).

Mimo informací o doposud známých depotech ukládaných na „Brněnce“ a okolí, byly v této oblasti záměrně ukládány i jednotlivé nálezy neboli monodepozita, nicméně i další nalezené artefakty svědčí o čilém využití území od pravěku.

4.1.2 Publikované archeologické nálezy – jednotlivosti a monodepozita

Z prostoru samotného hradiště „Brněnka“ jsou nálezy jednotlivých artefaktů poměrně nečetné. Zmínky o nejstarších nálezech, objevených spíše zcela náhodně, poskytuje A. Gottwald, nicméně často s nepříliš zřejmým a jednoznačným popisem nálezových okolností a samotných artefaktů. Mimo hradiště „Brněnka“ pochází ze Žárovic přeražený mlat a nález dvou bronzových náramků, nalezených při úpravě Anderkovy cesty (obr. 5) vedoucí v prostoru nad obcí Hamry (*srov. Gottwald 1912*, 88; *1924*, 50; *Hlava 2005*, 185). Bronzové náramky mohly podle M. Salaše představovat i depot (*Salaš 1991*, 65), ale A. Gottwald je popisuje mezi nalezenými jednotlivostmi (*Gottwald 1912*, 88). Z neznámého okolí Žárovic pochází i bronzové kopí a někde z prostoru u myslivny nad Pavlečkovou skálou byl nalezen i zdobený bronzový náramek (*Gottwald 1924*, 55; *Gottwald 1931*, 84; *Hlava 2005*, 188).

J. Blekta na mnoha místech „Brněnky“ prováděl amatérské výkopy a sám popisoval, že „*lesní humosní půda je všude velmi plynká*“ a nikde v místech vykopaných pařezů nepozoroval sídlištní vrstvy (*Blekta 1935*, 47). Sídlištní vrstvu, nicméně bez nálezů, objevil

například v trati „V Alejkách“ (obr. 5). Na třech místech vyznačených na mapách našel u spodního valu pouze „asi ruční košík střepů“ a nad Žbánovským žlebem (zde J. Blekta uvádí chybně Bousínský žleb) vykopal ve slabé vrstvě nejvíce keramických fragmentů a na povrchu našel „přeražený žernov“ (zrnotěrku) a bronzovou jehlici 21 cm dlouhou s jednoduchou hlavicí. Keramické střepy našel i v místě zvaném „Na Kalamajce“ (obr. 5) a nad studánkou vyvěrající v areálu. Nálezy řadí do kultury lužické, tedy dnes obecně uváděné kultury lužických popelnicových polí (*Blekta 1935*, 47–48).

K bronzovým jednotlivostem řadí V. Dohnal i sekerku se schůdkem a velkou dvoudílnou jehlici s kloboukovitou hlavicí, obojí jihomoravského horizontu Blučina B D1 (pro KLLP tato fáze stále nemá kodifikovaný horizont). S podobnou datací nebo i mladší může být jehlice s dvojkónickou hlavicí a s příčně rýhovaným zduřelým krčkem. Nejasná datace je u hřebíkovité hlavičky z jehlice a tyčinkovitého náramku čočkovitého průřezu (*Dohnal 1988*, 72). Všechny tyto artefakty jsou uloženy v Muzeu a galerii v Prostějově. Bronzové jednotlivosti dále doplňuje M. Hlava o další bronzový náramek, který pochází z Krkavčího žlábku, ústícího pod západním valem (*Hlava 2005*, 187, 194). V muzeu v Prostějově je uložena i slovanská železná sekera a srp, obojí snad pochází z „Brněnky“, ale není zcela vyloučen i původ z nedalekého „Hradiska u Žárovic“ (*Doležel 1999*, 410, pozn. 8, *Hlava 2005*, 188). Z areálu jsou dále popisovány četné nálezy „spečených“ kamenů a velmi časté nálezy kamenných třecích destiček nebo jejich fragmentů. J. Koukal z Plumlova našel na hradisku několik tenkých střepů lengyelské kultury a silnější střepy hrncovité keramiky (*Skutil 1961*, 48). Výčet publikovaných nebo zmiňovaných víceméně jednotlivých nebo drobných artefaktů lze na tomto místě uzavřít nálezy J. Hebra z roku 2003, který při křižovatce lesních cest na okraji prostoru střelnice, ležící při cestě z Hamer do prostoru hradiště „Brněnka“, objevil soubor několik nevýrazných keramických fragmentů, rámcově zařaditelných do období eneolitu a srpovou čepelku (srov. *Baarová – Moš – Šlézar 2003*, 15; *Hebr 2004*, 139).

Některé další, doposud neuvedené a neznámé artefakty byly nalezeny při prospekcích studenty UP Olomouc, případně zachyceny od spolupracujících detektorářů a jejich soupis a základní inventarizace je součástí dalších částí a příloh této práce.

4.2 Žárovice-Hamry – „Hradisko u Žárovic“ (lok. č. 2)

Poloha „Hradisko u Žárovic“ (obr. 4:2) se nachází na vrcholu ostrožny, mezi obcí Hamry a Žbánovským žlebem, asi 400 m JJV směrem od středu obce Hamry. Nadmořská výška lokality, obtékané od SV říčkou Hloučela a J Žbánovským potokem, který je jejím levobřežním přítokem, kulminuje mezi 335–350 m n. m. s převýšením proti okolnímu terénu kolem 30 m. Místo je hustě zalesněno, rozsah lokality ani jeho plocha nejsou známy. V terénu je patrná nevýrazná terénní vlna, která by mohla být pozůstatkem někdejšího opevnění. Dle J. Blekty byl násep asi 120 m dlouhý, až 0,5 m vysoký a 5 až 6 m široký, sypaný z hlíny a kamenné drti (*Blekta 1944*, 47). Umístění náspu samotné je poměrně zajímavé, probíhá asi uprostřed lokality a z umístění není zcela zřejmé, zda se vůbec jedná o fortifikační prvek. Podobný násep s nejasným významem je popisován i na hradišti „Brněnka“.

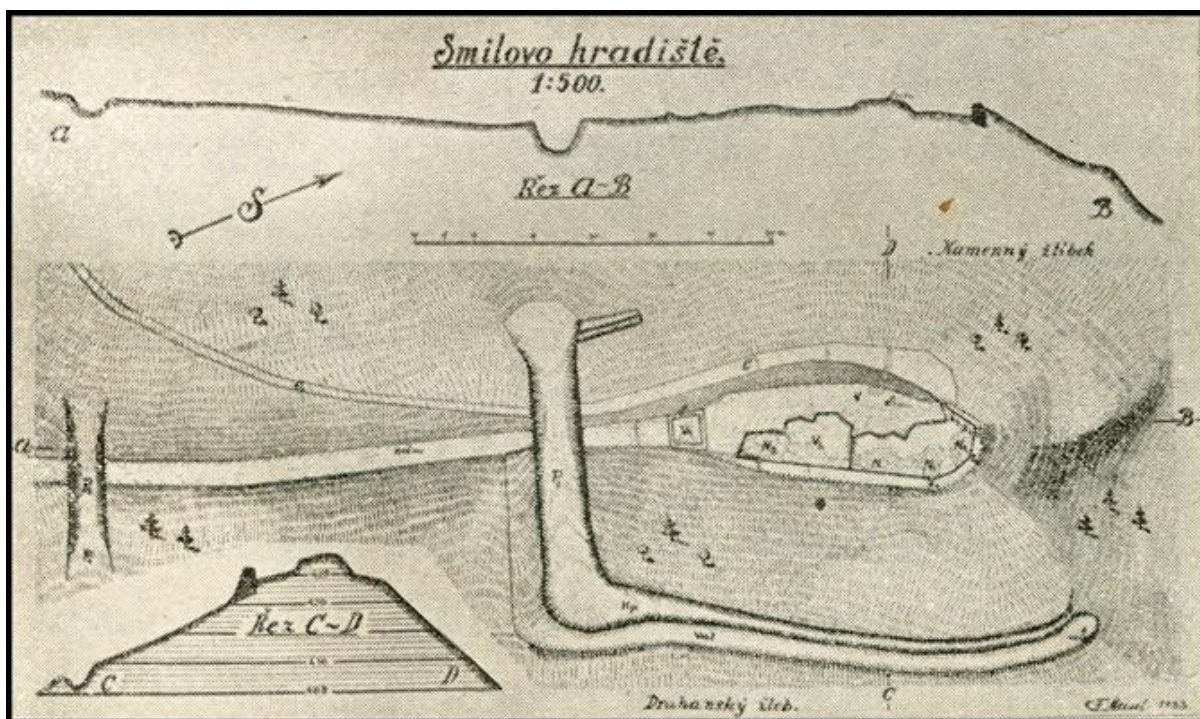
Na lokalitě neprobíhal žádný výzkum, pouze A. Gottwald se v publikaci *Pravěká sídliště a pohřebiště na Prostějovsku* zmiňuje v souvislosti s výčtem sídlišť rázu hradištního o střepech, které „vyrýpal z jámy nad silnicí k Hamrům“ A. Růžička (*Gottwald 1924*, 130). Nejasného původu jsou nálezy železné sekery a srpu ze slovanského období, které již byly zmiňovány v předcházející kapitole, údajně nalezené na hradišku „Brněnka“. Vzhledem k těsné návaznosti obou lokalit, není vyloučen i původ obou artefaktů právě z „Hradiska u Žárovic“ (*Doležel 1999*, 410, pozn. 8; *Hlava 2005*, 188).

4.3 Žárovice-Hamry – „Smilovo hradisko“ (lok. č. 3)

Lokalita je vzdálená západním směrem asi 3,5 km od středu obce Žárovice, rozkládá se na ostrožně se strmými svahy mezi Drahanským a Kamenným žlebem (obr. 4:3, 8). Leží v nadmořské výšce kolem 427 m n. m. nad soutokem Drahanského potoka s jeho bezejmenným levobřežním přítokem. Úzký hřbet ostrožny se zbytky středověkého hrádku je spojen s okolním terénem úzkou šíjí, přetátou dvěma příkopy. Na východním příkrém svahu se v terénu zřetelně rýsuje asi 80 m mělký dlouhý příkop s nízkým valem, který obíhá vrchol ostrožny nad Drahanským potokem. Rozměry vrcholové partie jsou asi 65 x 8–15 m s převýšením nad soutokem asi o 65 m.

První zmínka o Smilově hradišku pochází již z roku 1391, kdy figuruje v zakládací listině augustiniánského kláštera v Prostějově. Ve 30. letech minulého století provedl výzkum středověkého sídla, datovaného materiálem do 13. století, řídicí učitel J. Blekta z Plumlova, který o svém výzkumu podrobně referoval na stránkách *Ročenky Národopisného*

a průmyslového muzea města Prostějova a Hané (*Blekta 1934*, 9–31; *Blekta 1937a*, 93–96; *Blekta 1937a*, 97–98). Drobné sondážní prospekce provedli v nedávné době i J. Doležel, M. Dostál, P. Šípek a P. Šlězár (*Bolina – Doležel 1988*, 328–331, *Šlězár 1999*; *Šlězár 2002*, 69–75). V materiálu předaném V. Vaněrkou do Muzea a galerie v Prostějově bylo mimo středověkého materiálu identifikováno i několik střeptů z období kultury lužických popelnicových polí a několik fragmentů středohradištního stáří. Severním a jižním směrem od Smilova Hradiska byly J. Hebrem v roce 2003 objeveny pozůstatky po těžbě a půdorysy staveb. (*Baarová – Moš – Šlězár 2003*, 17, 18, 19–20). Ve stejném roce J. Hebr referuje i o mohylovitých útvarech v lese nad „Smilovým hradiskem“, které upomínají na mohyly doby bronzové nebo halštatské (*Hebr 2004*, 156).

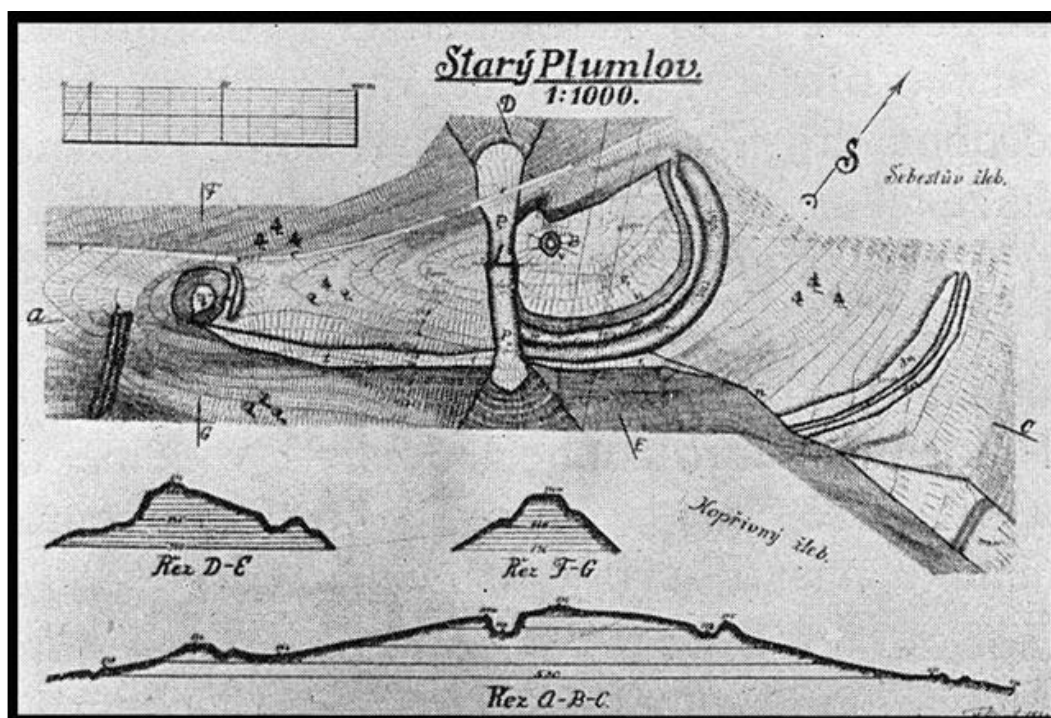

Obr. 8: Plán lokality Žárovice-Hamry „Smilovo hradisko“ od J. Blekty z roku 1934 (*Blekta 1934*, tab. I. na str. 21).

4.4 Drahany – „Starý Plumlov“ (lok. č. 4)

Lokalita s pozůstatky středověkého hradu je vzdálená asi 2,3 km severovýchodním směrem od středu obce Drahany (obr. 4:4, 9). Leží na 170 m dlouhé, zalesněné ostrožně, v nadmořské výšce kolem 535 m n. m., jejíž strmé svahy s převýšením kolem 60 m nad soutokem Drahanského potoka a jeho pravobřežním bezejmenným přítokem. Ploché temeno obepíná podkovovitě mohutný příkop o průměru asi 60 m, šířce 4,5 m a hloubce 4 m se sypaným valem vysokým 3 m, dále je hřbet přetnutý mohutným, 90 m dlouhým, 10 m širokým a 7 m hlubokým příkopem. Dále asi 100 m po hřebenu jsou patrné další opeňovací

prvky, kruhovitý val, snad torzo bašty 6 m vysoký o průměru u základny asi 5 m s nepatrným příkopem s valem a dalším příkopem, který se rýsuje asi 15 m před ní (Blekta 1934, 20). Na východní straně hradiska jsou patrné v mírném svahu dvojité valy půlkruhového tvaru o délce asi 100 m. Pravěké opevnění nelze bezpečně bez archeologického výzkumu identifikovat, mohlo by jím být valové těleso s příkopy na nejužším místě ostrožny, o němž M. Plaček uvažuje jako o obléhacím srubu, ale zejména dvojité valy v severovýchodní části lokality. Středověký hrad byl vybudován na místě původního výšinného sídliště platěnické skupiny východohalštatské kultury, datovaného dle keramického materiálu nalezeného již v roce 1933 při výzkumech J. Blekty a v posledních letech V. Vaněrkou (Sklenář – Sklenářová – Slabina 2002, 79; Čížmář 2004, 114–115; Golec – Fojtík 2020, 34; Novák 2022, tab. 2). Bohatý keramický materiál z tohoto období opakovaně při návštěvách našel i autor této práce na ploše východní lesní stráně pod dvojitými valy. Zajímavou zmínku na závěr poskytuje J. Blekta. „Jdeme-li po hřbetě k Drahanům, je na jeho konci lesní i polní trať zvaná ‘na krchůvkách’ patrně staré pohřebiště hradiska i dávných Drahan“ (Blekta 1934, 25).

Obr. 9: Plán lokality Drahaný – „Starý Plumlov“ od J. Blekty z roku 1934 (Blekta 1934, tab. I. na str. 21).

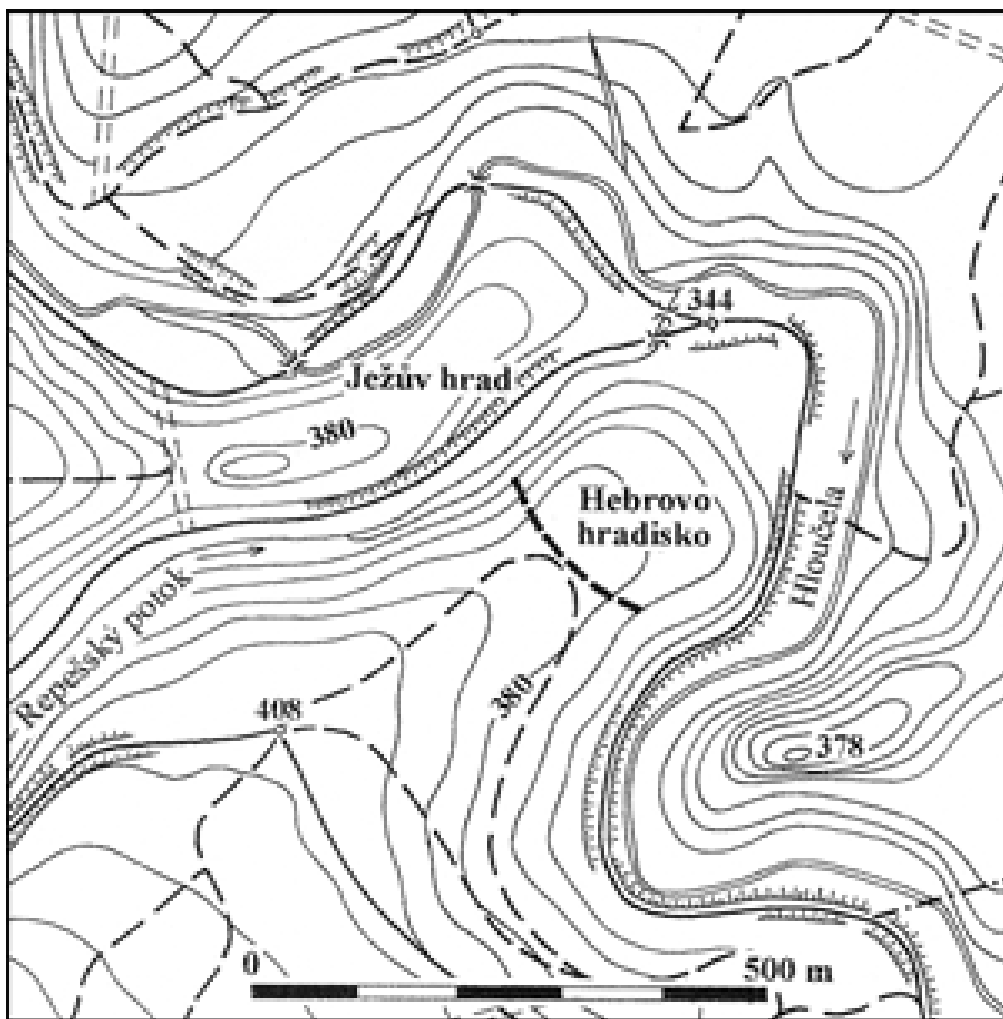
4.5 Stínava – „Za Prádlama, Terasa nad Hloučelou“ (lok. č. 5)

Úvodem nutno zmínit skutečnost, že zvolený název „Terasa nad Hloučelou“ nereflktuje žádné historické ani místní názvosloví lokality a zejména s přihlédnutím ke starým lesním mapám by bylo věcně vhodnější užívat zde původní název lesní tratě „Za Prádlama“ (obr. 4:5,5, 10).

Výšinné sídliště leží na plochém vrcholu ostrožny, vzdálené asi 1,3 km JJZ od středu obce Vícov, v nadmořské výšce kolem 370–380 m n. m. Ostrožna vybíhá k jihovýchodu z masívu hlavního návrší, na kterém je umístěno hradiště „Brněnka“ a je obtékána od severu až jihovýchodu meandrujícím tokem říčky Hloučela a od SZ pravobřežním přítokem Repešského potoka. Od svahové šíje plochu sídliště odděluje mělká sníženina, ostatní svahy ostrožny příkře klesají do údolí vodotečí, s převýšením kolem 40 až 50 m. Podél vnitřního okraje sníženiny lze rozpoznat pozůstatky dvou paralelně běžících valů, zřetelně patrných zejména na jihozápadní straně sídliště (Šmíd – Malečkovi 2007, 23).

Lokalitu objevil v roce 2003 J. Hebr z Prostějova, poprvé uvedl do literatury v roce 2004 a na základě získaného materiálu rámcově zařadil do eneolitu (Hebr 2004, 139). V roce 2004 provedli M. Čížmář a M. Šmíd společně se studenty Masarykovy univerzity v Brně drobný zjišťovací výzkum na ploše sídliště a realizovali jeden řez valem, současně byl proveden i průzkum za pomoci detektoru kovů. V roce 2007 bylo provedeno zaměření lokality a položena sonda přes linii opevnění. Sondy v roce 2004 a 2007 zachytily linii destruovaného opevnění s čelní kamennou plentou založenou na lavici, vytvořenou snížením a zarovnáním původního terénu. Lavici překrývala tenká vrstva šedohnědé hlíny se střepy včetně torza nálevkovitého poháru s hrdlem odděleným od spodku oběžnou rýhou. Na zadní straně se nacházel palisádový žlab se dvěma řadami na hranu postavených plochých kamenů, sloužících k upevnění svislých sloupů zadní stěny hradby. Sníženina mezi vnitřním a předpokládaným vnějším valem, jevící se jako příkop ve skutečnosti nebyl příkop, archeologický výzkum prokázal hloubku pouze kolem 0,1 m. Existence druhé, vnější hradby nebyla řezem prokázána, struktura odkrytého skalního výchozu nejevila sebemenší stopy úprav či existenci jiných konstrukčních prvků. (Šmíd – Malečkovi 2007, 24–27; Šmíd 2008, 296). Dvě sondy na ploše sídliště zachytily sídlištní objekty s výskyty mazanice a zlomky keramiky, kterou lze zařadit do mladšího stupně kultury nálevkovitých pohárů. Z nadložní vrstvy pocházejí drobné zlomky nádob rámcově datovatelné do období lužických popelnicových polí, lužického až slezského stupně jejich vývoje. Průzkum hradiště za pomoci

detektoru kovů přinesl několik kovových předmětů, mimo drobných slitků bronzů a zlomku srpů nalezených vedle jamky vyhloubené detektorářem, se jedná zejména o železné předměty (zlomek podkovy, ostruhu s kolečkem ve tvaru hvězdičky, přezky a hřeby), které dokladují určité využití tohoto místa, ležícího naproti „Ježova hradu“ i ve středověku (Šmíd – Malečkovi 2007, 24–27).

Obr. 10: Situace lokality „Za Prádlama“ (Šmíd – Malečkovi 2007, 24, obr. 8).

Nedaleko lokality, u kóty 408 křižovatky lesních cest s cestou Anderkovou (obr. 10), našel J. Hebr v roce 2003 několik keramických fragmentů, rámcově datovatelných do období eneolitu. Lokalitu nazval dle výrazného tvaru terénních reliktů „Rohlíček“ (Hebr 2004, 139), opět bez jakéhokoli zohlednění historických názvů. V tomto případě k přihlídnutím již výše zmíněným lesním mapám liechtensteinského polesí lze místo lokalizovat na mapě s lesní tratí nazývanou „Beim-Mühl-Weg“, tedy volně přeloženo „U Mlýnské cesty“. Vzhledem k nedalekému eneolitickému sídlišti se zřejmě jedná o aktivity původních obyvatel tohoto sídliště (Hebr 2004, 139).

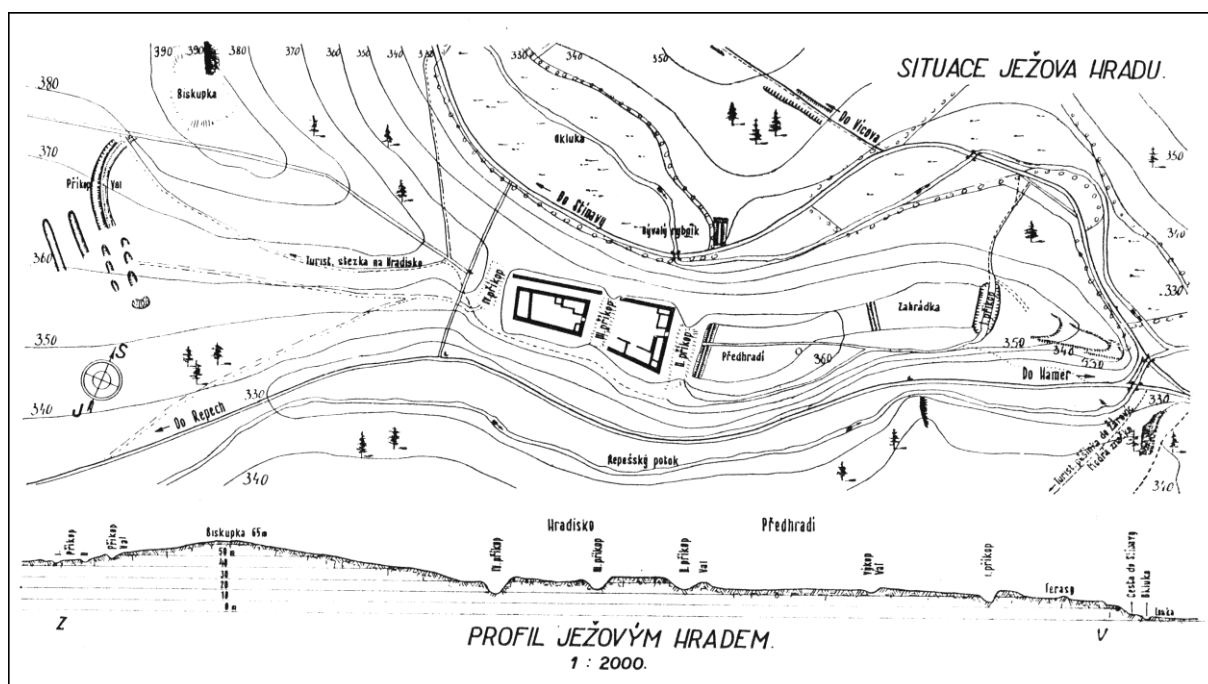
4.6 Stínava – „Biskupka“ a „Ježův hrad“ (lok. č. 6 a 7)

Obě lokality jsou uváděny v přehledu společně z důvodu jejich vzájemné blízkosti a nedostatečného nálezového fondu z lokality „Biskupka“ (obr. 4:6, 4:7, 5, 11) pro bližší a obsáhlejší deskripci místa. Lokalita se nachází asi 1,8 km jihozápadně od středu obce Vícov, v nadmořské výšce asi 400–415 m n. m. Leží na východním výběžku návrší obtékaného ze severu meandrující říčkou Hloučela s jejím pravobřežním přítokem Repešského potoka z jihu, s převýšením nad údolím kolem 65 m. Z tohoto výběžku zvaného lidově „Biskupka“ dále vybíhá východním směrem snížená ostrožna se zříceninou středověkého hradu „Ježův hrad“. Ostrožna o šířce asi 30 až 50 m a délce kolem 450 m n. m. leží v nadmořské výšce 350 až 380 m n. m. Na „Biskoupec“ popisuje J. Blekta obloukovitý val s příkopem (*Blekta 1936*, 63, 67, tab. 1), na snížené ostrožně s Ježovým hradem lze pozorovat několik přepažujících příkopů, kde pravěkého původu by snad mohly být příkopy v její východní části (*Čížmář 2004*, 234–235), kde J. Blekta popisuje i nízké násypy běžící souběžně s příkopy (*Blekta 1936*, 62).

Lokalitu „Ježův hrad“ (obr. 4–5, 11) uvedl do literatury F. Faktor v roce 1896 v Časopise Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci (VSMO), ale jeho popis probíhajících valů na Ježově hradu vůbec neodpovídal skutečnosti a byl tak silně zavádějící. Až v roce 1909 uvedl ve stejném časopise poměrně podrobný popis Ježova hradu a opravu svého článku z roku 1896, kde popisovaný val již uvedl správně jako popis západního valu na „Brněnce“ (Faktor 1896, 165; 1909, 152–154). V první polovině 30. let 20 století provedli ředitel měšťanské školy v Plumlově J. Blekta s pomocí vícovského statkáře J. Všetičky první archeologické výkopy na ostrožně s podrobným popisem a množstvím poměrně kvalitního vyobrazení. J. Blekta mimo jiné popisuje i mohutné 0,5 až více než 1 m mocné tmavé kulturní vrstvy v předhradí místně zvané „Zahrádka“ (*Blekta 1936*, 61–71).² J. Všetička již v roce 1931 prokopal v jižní části předhradí sídlištní jámu s keramikou a dalším materiálem pozdní doby bronzové a počátku doby železné a následující výzkumy prokázaly bohaté osídlení z této doby na zejména ve východní části předhradí a „Zahrádky“ (*Gottwald 1932*, 26; *Doležel 1999*, 406). Pravěkým osídlením lokality se zabývali i další badatelé, povrchové průzkumy prováděli zejména V. Dohnal (*Dohnal 1984*, 29; *1988*, 4, 71) a J. Nekvasil (*Nekvasil 1982*, 329; *Žákovský 2006*, 6) v rámci svého studia hradišť komplexu lužických popelnicových polí

² Mocnost a kvalita této půdy, která se nikde v okolních lesích a obdobných osídlených lokalitách nevyskytuje je přinejmenším zajímavá a vkrádá se tak i otázka, zda nebyla tato půda při stavbě hradu na místo navážena a rozprostřena, a to i včetně dnes nacházených nálezů.

na Moravě. Od poloviny 80. let 20. století projevuje zájem o lokalitu J. Doležel, který se věnuje studiu osídlování Drahanské vrchoviny. Po roce 1989 prováděl výzkumy amatérský badatel K. Lukas se syny, kteří sesbírali nebývale početnou kolekci keramických a kovových artefaktů. Pozoruhodnou a komplexní práci zabývající se Ježovým hradem a hlavně analýzou železných předmětů nalezených na lokalitě souhrnně ve své diplomové práci zpracoval P. Žákovský (Žákovský 2006).

Obr. 11: Situace lokality „Ježův hrad“ a „Biskupka“ (Blektá 1936, 67, tab. 1).

Pravěký nálezový fond je bohatý, mimo ojedinělý kamenný klínek a torzo kulového mlátu (Baarová – Moš – Šlězár 2003, 15, 21; Hlava 2005, 183, 191) z místa předhradí a „Zahrádky“ pochází značné množství keramických střepů rámcově datovatelných do slezské fáze lužických popelnicových polí až platěnické skupiny východohalštatské kultury, do tohoto období můžeme zařadit i přesleny nalezené nepochybně J. Blektou a J. Všetickou v roce 1935 (Blektá 1935, 48; Žákovský 2006, 14). Laténské osídlení dokládá výrazné zastoupení keramických artefaktů, rámcově datovatelných do stupňů LT B2/C1–D1 (Hlava 2005, 188). Z výrazných metalických artefaktů z tohoto období vyniká zejména nález spony z okruhu typu Mötschwil (Čižmář 2004, 234; Čižmářová 2004, 309; Hlava 2005, 188). Z hradní ostrožny dále pochází časně laténský sekáč (Baarová – Moš – Šlězár 2003, 18; Hlava 2005, 192) a o něco mladší sekáč s volutovitě ukončenou rukojetí, nalezený na lokalitě v roce 2000 pomocí detektoru kovů a uložený v soukromé sbírce. Do časně doby laténské tak lokalitu řadí P. Goláňová, M. Golec, P. Fojtík nebo M. Novák (Goláňová 2018; Golec – Fojtík 2020;

Novák 2022). Ve sbírkách prostějovského muzea byly i nově rozpoznané laténské nálezy tři kopí s listovitým hrotem s výrazným středovým žebrem, dříve mylně identifikovány jako středověká. Do laténské obdoby snad lze i zařadit masivní bodku kopí nebo lukostřeleckou šipku, uloženou v prostějovském muzeu (Žákovský 2006, 15–17). Na stopu slovanského osídlení poukazuje ojedinělý keramický zlomek ze severního svahu Ježova hradu nalezený K. Lukášem (Doležel 1999, 408–409, obr. 3).

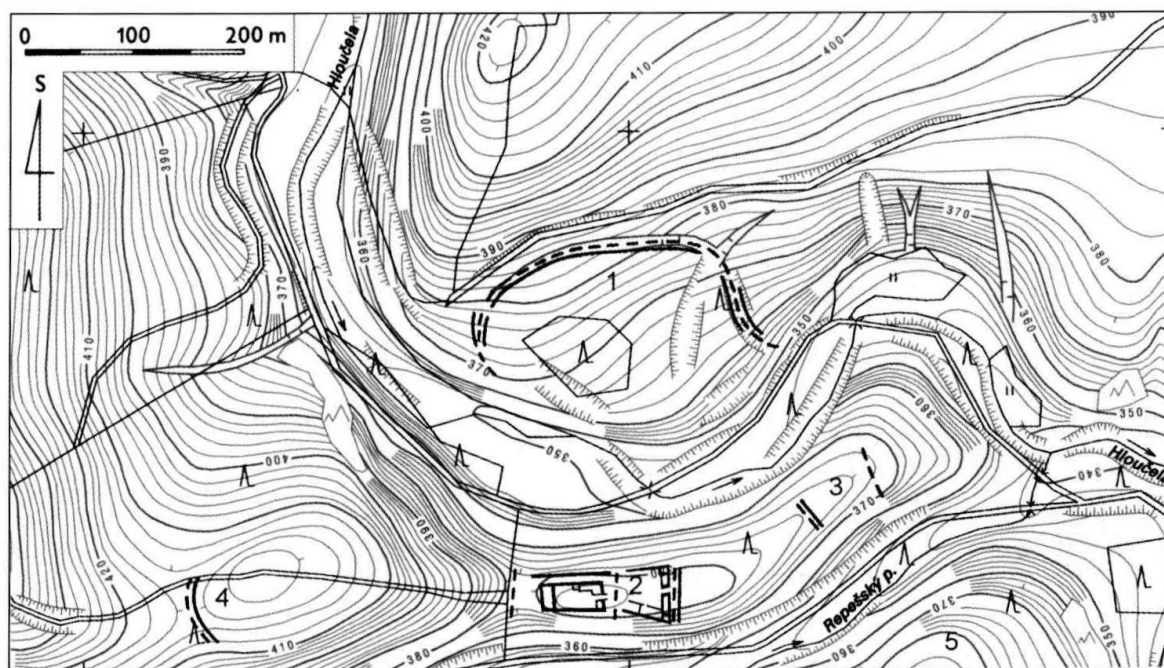
Hradní ostrožna byla koncentrovaně osídlena od mladší doby bronzové a intenzivně využívána i v době železné, pravděpodobně zde mohlo být i menší opevněné výšinné sídliště (castellum) v blízkosti výskytu ložisek železných rud a křižovatek dálkových obchodních cest. Sporadické osídlení naznačují nálezy i ve slovanském období a snad již ve 13. stol. byl vybudován na místě hrad, který pravděpodobně využil z části i předpokládané starší fortifikační opevnění. Pravěké nálezy pocházejí převážně z předhradí a „Zahrádky“ na východní části ostrožny, z prostoru samotného hradu téměř nálezy nejsou, pravděpodobně z důvodu komplexních středověkých stavebních prací. Z výše položené „Biskupky“ snad pochází jen nevýrazný obecně pravěký materiál (Čížmář 2004, 234) a několik drobných bronzových artefaktů uložených v soukromých sbírkách.

4.7 Stínava – „Městisko“ (lok. č. 8)

Středověká městská lokace s opevněním v podobě příkopu a valu leží ve vzdálenosti asi 1,4 km jihozápadním směrem od středu obce Vícov (obr. 4:8, 12). Lokalita je situována na k jihozápadu exponovaném svahu levobřežní terasy nad řekou Hloučela v nadmořské výšce 360–380 m. Sídlíšní areál přibližně oválného tvaru o rozměrech 270 × 210 m zabírá celkovou plochu asi 3,5 ha s výrazným opevněním v podobě valu a příkopu. Vnitřní plochu zaujímá řada destrukcí nadzemních staveb a dalších prvků, čitelných zřetelně v terénu. Fortifikační systém sestává z příkopu a valu, nejmohutnějšího na severní, nejzranitelnější části o šířce 10–15 m a výšce dosahující v koruně o 3,5 výše než současný povrch. Vnější příkop s hrotitým dnem dosahuje šířky až 10,5 m a hloubky 3–4 m. V jižní části je opevnění již méně výrazné a v terénu obtížně identifikovatelné (Doležel 2008, 463–467).

Je až s podivem, že výrazná fortifikace v trati „Městisko“ velmi dlouhou dobu unikala pozornosti badatelů. Na výraznou fortifikaci tvořenou valem a příkopem tak upozornil pravděpodobně jako první až v roce 1975 ve své rukopisné práci prostějovský badatel

Jan Šrot (*Šrot 1975*, 14; *Doležel 2008*, 460). V roce 1982 učinil M. Šmíd s A. Prudkou v jižní části lokality pod vývratem stromu náhodný nález okrajové části nádoby a až v roce 2002 při průzkumu „Ježova hradu“ a jeho okolí zde M. Šmíd vyzvedl keramiku rámcově datovatelnou do 2. pol. 13. a poč. 14. století. Po zhodnocení a předběžné identifikaci celého sídlištního areálu jako zaniklé městské lokace pokračoval v dokumentaci a povrchové prospekci areálu i za pomoci detektoru kovů (*Doležel 2008*, 460). Nezávisle na těchto aktivitách lokalitu v roce 2004 zaměřil J. Hebr, který získal i drobné nálezy (*Hebr 2004b*, 89–91) a v roce 2005 zmiňoval „útvár tvořený valem a příkopem“ M. Hlava s poznámkou o problému jeho datace (*Hlava 2005*, 189, 200). Nejpočetnější kolekci materiálu poskytl výzkum v roce 2006 vedený P. Mošem, který realizoval celkem pět drobných sond na ploše asi 12 m² a překvapivě našel mimo keramiku z konce 13. až počátku 14. století i keramiku lidu lužických popelnicových polí. Výzkum neposkytl odpovědi na účel a původ zkoumaných relikvů a dle nalezené keramiky autor nevyklučuje i možnost pravěkého stáří opevnění (*Moš 2007*, 388, 531–532). Ve stejném roce realizoval cílený detektorový průzkum i P. Fojtík z prostějovské pobočky UAPP Brno (*Doležel 2008*, 460). Souhrnný a ucelený přehled lokality s možnou úvahou o začlenění v historickém středověkém kontextu okolí provedl v roce 2008 M. Doležel (*Doležel 2008*, 460).

Obr. 12: Situace fortifikačních objektů v okolí „Městiska“ (1), „Ježova Hradu“ (2), hradní ostrožny (3) a návrší „Biskupka“ (4). Plná linie – val, přerušovaná linie – příkop, plné obrysy – půdorysná dispozice Ježova hradu (*Doležel 2008*, obr. 2).

Průzkumné práce v letech 2002–2006 přinesly řádově několik stovek artefaktů, malé množství pravěké keramiky pochází zejména z vyšší, severní části lokality, datovatelných

zřejmě do lužické fáze lužických popelnicových polí (B D – Ha A1), mladší doby bronzové, které může naznačovat osídlení již v období popelnicových polí. Ze sondáže provedené v roce 2006 pocházejí i zlomky raně středověké keramiky, které lze na základě zpracování keramického těsta a výpalu rámcově zařadit do mladších úseků střední doby hradištní, ke konci 9. až do pol. 10. stol., nelze vyloučit i mladší dataci. Mohou tak rozšiřovat stopy prvních slovanských osadníků, které například známe z protějšího „Ježova hradu“, „Hradiska u Žárovic“ nebo „Smilova hradiska“ u Drahan, případně i poukazovat na první standardní osadu v jinak málo osídlené oblasti. Mezi nálezy dominují zejména artefakty vrcholného středověku vč. bohatého kovového inventáře, které zcela jistě identifikují lokalitu jako zaniklé opevněné sídliště urbánního útvaru 2. pol. 13. a poč. 14. století (*Doležel 2008*, 468–469, 496) a vyvracejí tak původní úvahy o obléhacím táboře oddílů dobývajícím v roce 1389 protější hrad Vícov.

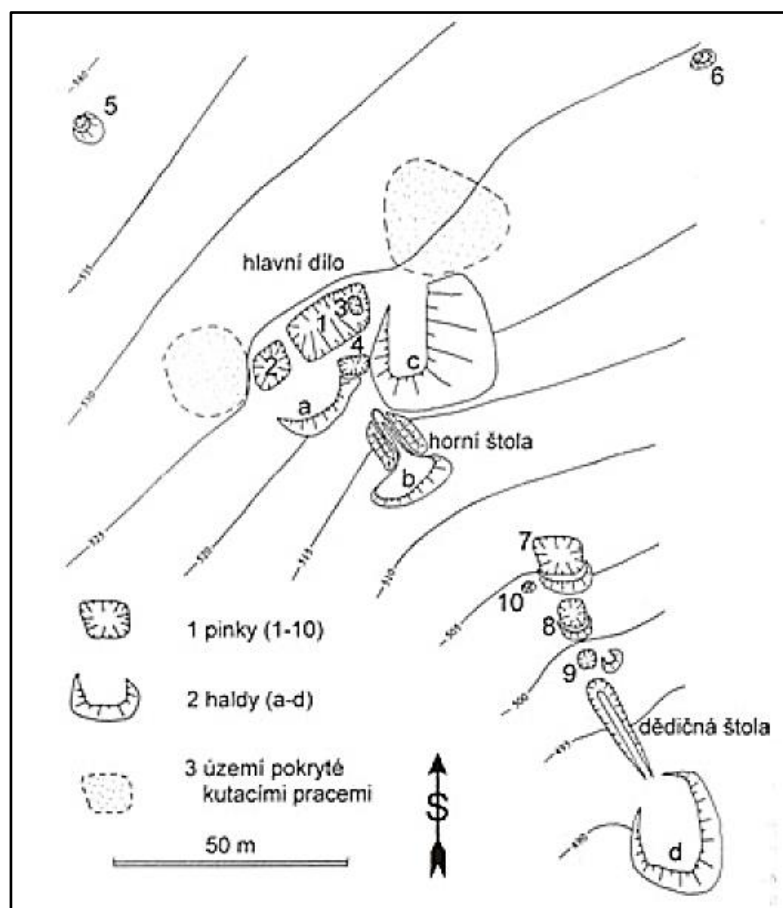
4.8 Stínava – „Vlčí jámy, Na Kutiskách“ (lok. č. 9)

Poslední místo z přehledu známých lokalit ve výseku území pro zpracování této práce představuje těžební areál na železnou rudu Stínava – „Vlčí jámy“ (obr. 4:9, 13) nebo lidově nazývané místo „Na Kutiskách“ příp. „Kutiska“. Lokalita leží asi 2,7 km jihozápadně od středu obce Stínava, na jižním úbočí návrší s kótou 539 m n. m., které prudce klesá do údolí s bezejmenným tokem, který tvoří levobřežní přítok Repešského potoka ve stejnojmenném žlebu.

Železnorudné ložisko je vázané na výlevy devonských diabasových porfyrítů (*Kettner – Svoboda 1935*, 17–23), které vystupují v pásu devonských břidlic z jinak fádniho okolního prostředí břidlic, slepenců a drob. Železné rudy tohoto ložiska jsou stejného typu jako železné rudy v Nížkém Jeseníku, celkově bylo ložisko zhodnoceno jako magnetit-sideritové vulkanosedimentální zrudnění (*Jašková 1999*, 22). Důlní díla představují četné pinky, haldy, propady a zejména hlavní důlní díla tvořené horní štolou, dědičnou štolou a dalšími drobnými díly. V současné době není podzemí žádné štolou volně a bezpečně přístupné (*Goliáš – Prudká 1999*, 69).

Lokalita byla předmětem zkoumání nejen po stránce historické, ale především i ke sledování geologických poměrů v oblasti. Ve 30 letech 20. století se dějinami lokality zabýval řídící plumlovské školy J. Blekta, podrobný historický průřez o stínavském ložisku podali R. Melichar a M. Synek v roce 1998 (*Melichar – Synek 1998*, 25–38) a četnými

doplněnými informacemi k historické těžbě přispěla A. Prudká (Prudká 1999, 25–33). Podrobnému a detailnímu průzkumu lokality podporované grantem GAČR 205/97/0243 se věnoval V. Goliáš a A. Prudká s kolektivem, kdy byl zhodnocen historický význam dolování, zmapována historická důlní díla a nalezené artefakty odborně zhodnoceny a chronologicky zařazeny (Goliáš – Prudká 1999, 69–79). Asi poslední multioborové geologické průzkumy výchozu silurských hornin na lokalitě byly provedeny v letech 2000 až 2004 (Goliáš a kol. 2011, 7–26).

Obr. 13: Plán exploatačního areálu Stínava „Vlčí jámy“, „Na Kutiskách“ v Repešském žlebu (podle původního plánu S. Spurného 1941 upravil Goliáš 1999, 70, obr.1).

Prvotní úvahy o využití železnorudného ložiska již v době laténské jsou předmětem četných úvah a výzkumů a byly spojovány s nedalekým oppidem Staré hradisko, kde při výzkumech K. Snětiny s F. Lipkou v letech 1907–1912 našli četné nálezy dokládající jednotlivé stupně výroby železa. Za zdroje železných rud pokládali ložiska na Blanensku a Boskovicku, nicméně připouštěli i možnost bližší lokality (Lipka – Snětina 1913, 119; Melichar – Synek 1998, 26). Ve 30. letech 20. století archeolog J. Böhm na základě geologického průzkumu stínavského ložiska a vlastních nálezů úlomků železné

rudu a železné strusky v řečišti Hloučely (Okluky) vyslovil domněnku, že obyvatelé Starého Hradiska tento zdroj využívali, nicméně pochyboval o rentabilitě využití a nevyloučil i dovoz suroviny ze vzdálenějších lokalit (*Böhm 1937*, 14–15; *Goliáš – Prudká 1999*, 73).

Jiný pohled na využití stínavského ložiska poskytly i metalurgické rozboru železářských produktů ze Starého Hradiska. V letech 1976–1980 prováděl pražský Archeologický ústav ČSAV výzkum chemického složení železných výrobků a dospěl k závěru, že výrobky téměř neobsahovaly měď, ale většina studovaných vzorků vykazovala zvýšený obsah niklu a i fosforu. Závěrečná zpráva deklarovala, že na základě výzkumu byla železná ruda na výrobky využívána z niklonosných ložisek Českomoravské vrchoviny (*Goliáš – Prudká 1999*, 73; *Pleiner 1984*). Tomuto závěru ale neodpovídaly další poznatky, na zvýšené obsahy niklu v chloritech stínavského ložiska upozornil již J. Štelcl a K. Panovský v roce 1963 (*Štelcl – Panovský 1963*, 63–80) a i novými analýzami byl potvrzen zvýšený obsah NiO, navíc nalezené fosfority jsou spjaté se železnými rudami, což vyvrací původní Pleinerovy závěry a nevyklučuje tak možné využití ložiska již keltskou populací (*Goliáš 1999*, 57–68; *Goliáš – Prudká 1999*, 73). Diplomová práce A. Drechslera zhodnotila výsledky rozboru železných strusek ze Starého Hradiska, které prováděl prof. K. Stránský, s předběžným závěrem, že se jedná o strusku s vysoce kvalitním magnetitem, podobným jako se nachází na stínavském ložisku (*Drechsler 1998*; *Goliáš – Prudká 1999*, 73). Nutné je zohlednit situaci, kdy magnetitová struska vzniká v průběhu metalurgického procesu při použití jakýchkoliv bohatších rud, a proto lze činit definitivní závěry spíše porovnáním obsahů minoritních prvků ve struskách, nebo ideálně z částí hutněných rud (*Goliáš – Prudká 1999*, 73).

Využití ložiska stínavských rud již v době laténské tak není doposud spolehlivě potvrzeno, zejména s ohledem na absenci artefaktů z tohoto období z prostoru ložiska. Nicméně stopy těchto prvních kutacích, spíše povrchových prací, mohly být „setřeny“ novějšími těžebními aktivitami na ložisku, zejména v dalších středověkých až novověkých etapách, ve kterých byly budované těžební jámy, štoly a kutací práce spolehlivě dokladují nalezené artefakty. Nejvyššího rozmachu těžby stínavské ložisko zaznamenalo v 16. století, které dokladují nejen nalezené železné kutací nástroje, ale i dendrochronologické datování dřevěného fragmentu stojky z původní výdřevy štoly, které určilo stáří posledního letokruhu na rok 1551. Datování této etapy těžby koresponduje i s daty v plumlovském urbáři, který obsahuje zprávy o „robotách hamerních“, jež byli obyvatelé obcí připojených k plumlovskému panství nuceni vykonávat (*Goliáš – Prudká 1999*, 77–78).

Poměrně stručný nástin této poslední lokality, ke které byla publikována již celá řada odborných článků, byla víceméně zaměřena na hledání důkazů využití ložiska již v době laténské. Nové poznatky, resp. nálezy z doby laténské, objevené nedaleko této lokality budou zmíněny v dalších kapitolách této práce a dozajista rozšíří poznání laténských aktivit na zpracovávané části území.

5 Shrnutí aktuálních poznatků a nálezů z prostoru

Další část práce je věnována shrnutí nových poznatků a archeologických nálezů za období několika posledních let, během kterých se realizovala celá řada archeologických prospekcí studentů oboru Archeologie na Univerzitě Palackého v Olomouci. Pod odborným dohledem M. Golce, který se mimo jiné po mnoha dekáдах zasloužil o obnovení zájmu o odborné a kontinuální výzkumy na lokalitě „Brněnka“ a okolí, jsou od roku 2022 realizovány pravidelné a koordinované sběry archeologického materiálu na zájmovém území, a to i za pomoci detektorů kovů. Mimo tyto pravidelné každoroční akce probíhají i další, multioborové výzkumy, které mnohdy vyvolají více otázek než odpovědí. Velkým překvapením tak například bylo zjištěné stáří kameninové „spečetiny“ z valů na „Brněnce“, které posouvá možnou dataci využití prostoru „Brněnky“, resp. valů zřejmě až do období časného latěnu (LTA).

Mimo výše uvedené prospekce přinesly dosud nepoznané skutečnosti z území nálezy učiněné soukromými uživateli detektorů kovů. I přes stále obtížné a komplikované navázání možné spolupráce se „slušnými“ a ochotnými uživateli těchto přístrojů se podařilo získat archeologicky „cenné“ nálezy a zejména poznatky ze sbírek bratrů Malečkových a nálezce, který si přeje zůstat v anonymitě. Pro zpracování této práce tak bude nadále zmiňován jako nálezce „R.Z.“ a bezesporu mu patří velké poděkování za příkladnou a dlouholetou spolupráci s archeology a také pro účely této práce poskytl rozsáhlou sbírku, zejména bronzových předmětů, k dalšímu odbornému zpracování a následnému předání do sbírkotvorné organizace.

Na druhou stranu je opětovně nutno poznamenat, že veškeré známé lokality ze zpracovávaného prostoru jsou téměř odkoveny neblahým vlivem nelegální detektorové prospekce členy komunity, kteří nerespektují žádné zákazy či pravidla a jakékoliv bližší poznání naší společné historie je jim zcela lhostejné. O těchto nálezech kolují četné informace

až legendy, nicméně skutečnost je zcela tristní a „ztracených“ hodnotných artefaktů, a hlavně informací jsou řádově stovky kusů.

Občasné povrchové sběry materiálu provádí na území i autor této práce a mezi jeho zajímavý artefakt lze zařadit laténskou železnou sekeru, nalezenou nedaleko těžní lokality „Vlčí jámy“ či „Kutiska“ v Repešském žlebu.

5.1 Metody výzkumu

Vlastní práce sestává ze dvou částí, cílem první části práce bylo shromáždění dostupných publikovaných informací a pramenů k lokalitě „Brněnka“ a okolí, druhá část měla za cíl seznámení s aktuálními výzkumy a poznatky ve vytyčeném prostoru a základní zpracování materiálu sbírky odevzdané spolupracujícími amatérskými uživateli detektorů kovů.

Terénní prospekční práce studentů UPOL probíhaly průběžně v letech 2021–2024 na samotné lokalitě „Brněnka“ a okolních přidružených lokalitách. Jejich cílem bylo seznámení studentů s formou získávání archeologického materiálu povrchovým a detektorovým sběrem s následným zpracováním nalezeného materiálu, závěrečným vyhodnocením a vytvořením nálezové zprávy. Nalezený archeologický materiál byl pomocí mobilních telefonů zaměřen technologií GPS, nicméně přesnost souřadnic v těchto případech může být s odchylkou i 5 a více metrů. Získaná data se stručným popisem předmětů byla přehledně shromážděna v databázové tabulce programu Microsoft Excel s dalšími údaji o prostorové poloze, hloubce, rámcovém chronologickém zařazení předmětu, přiděleném inventárním číslu MGP, případně s doplněním poznámky. Sekundárním cílem těchto aktivit bylo zjistit možný nálezový potenciál oblasti a cílené monitorování a doplnění informací, kterých doposud bylo ze sledované oblasti poměrně skromné množství. Tyto výzkumy nebyly ojedinělé a nárazové, ale budou pokračovat v neztenčené míře i v dalších letech.

Obdobným, resp. identickým způsobem byl zpracován i archeologický materiál z prostoru poskytnutý uživateli detektorů kovů. Tabulkový soubor zpracovaný v programu Excel obsahuje číslo kontextu, lokalitu, popis předmětu, datování, polohové a prostorové údaje, inventární sbírkové číslo, případně další, doplňující informace. K těmto nálezům bohužel nebyly ve většině případů zjištěny koordináty GPS, a proto se k těmto nálezům váží pouze přibližné polohové lokalizace. S nálezci byly polohové údaje konzultovány při četných schůzkách, zaneseny do mapy a získány zpětně údaje o poloze GPS v souřadnicovém systému

WGS84. Prostorová odchylka při takovém zpracování nicméně může dosahovat značných nepřesností v řádu až několika desítek, výjimečně i stovek metrů. Tyto nově nalezené a odevzdané artefakty budou po zpracování zařazeny do sbírek MGP.

Ostatní neodevzdané nálezy byly ponechány nálezcům či již dříve předány jiným sbírkotvorným organizacím v Brně či Vyškově. Získaná prostorová data byla nadále počítačově zpracována pomocí programu QGIS 2.18.28 a využita k tvorbě přehledného mapového podkladu se zobrazením lokalit nálezů.

5.2 Cíle rozboru materiálu

Materiál, z něhož tato práce vychází, byl získán metodou povrchovým sběrů a detektorovou činností se zaznamenáním prostorové polohy artefaktů. Fyzické zpracování archeologického materiálu sestávalo ve vytvoření databázového tabulkového seznamu s typologicko-chronologickou analýzou a fotografickou dokumentací artefaktů s následnou úpravou a uspořádáním do tabulek pomocí programu GIMP 2.8.22. Materiálové a kulturně chronologické rozčlenění bylo dále přehledně zpracováno v grafickém zobrazení.

Prostorové polohy nálezů byly vyneseny do mapových podkladů a získány tak další informace a pohled na celkový kontext území. Vzhledem k získání materiálu povrchovým, případně podpovrchovým sběrem, v případě použití detektorů kovů neodbornými osobami, jsou získané informace značně limitující z důvodu zpravidla nedostatečné dokumentace nálezových okolností.

5.3 Databázová inventarizace archeologického materiálu

Pro účely inventarizace a analýzy zpracovávaných informací byla vytvořena v programu *Microsoft Excel* databáze pracovně pojmenovaná GPS_projekt_Brněnka. V této databázi byly vytvořeny samostatné listy pro jednotlivé skupiny zdrojů archeologického materiálu s postupným setříděním nálezů z jednotlivých akcí a jejich inventarizací. Vytvořený databázový systém obsahuje následující položky:

Identifikační údaje

id – tato položka v databázi představuje jedinečný pořadový číselný identifikátor každého jednotlivého artefaktu. ID představuje pouze pořadí, v jakém byly artefakty zpracovávány s možností zpětného dohledání každého takto označeného artefaktu.

lokality – popisný údaj, zpravidla katastrální území a rozšiřující místní či jiný popis lokality.

datum – údaj o datu nálezů artefaktu nebo roku, není-li přesný údaj dostupný.

cv – číslo akce vzorku, jedinečný číselný identifikátor vztažený ke zpracovávané řadě v rámci jedné akce, např. prospekce.

popis – popis předmětu, materiál, typ apod.

ks – počet nalezených kusů v jediném kontextu, místě.

datování – chronologické zařazení artefaktu, není-li možné bližší zařazení, uvedené pouze obecné, např. pravěk

GPS – uvedeny souřadnice GPS v souřadnicovém systému WGS84

hloubka – hloubka uložení artefaktu pod úrovní současného terénu

inventární číslo MP – přiřazené inventární číslo Muzea a galerie v Prostějově.

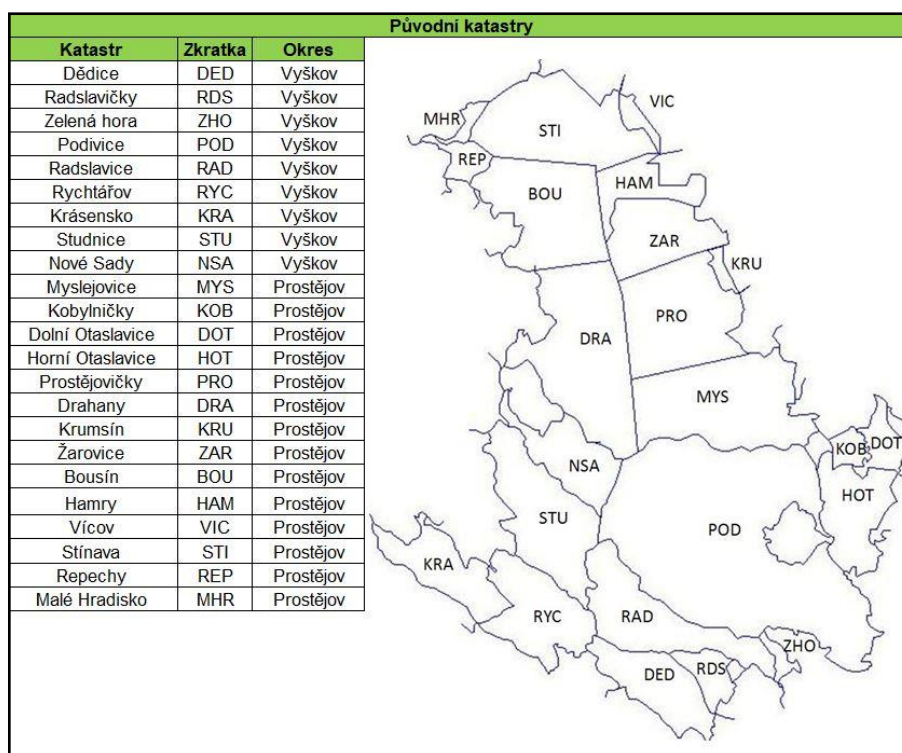
pozn. – doplňující informace, např. přesnost určené polohy v případě „paměťového“ určení polohy, původní nálezová zpráva nálezce, atd.

5.4 Problematika katastrálních území a názvosloví lesních tratí

Nemalé úskalí při zpracování nálezových fondů představovalo prostorové určení místa nálezů v kontextu na katastrální území a místní názvy lokalit. Tato praxe s využitím katastrálních oblastí a topografického názvosloví lokalit je používána již od nejstarších badatelských aktivit v odborné literatuře a pro bádání je nezbytné zachovávat tyto původní nosné topografické informace, vztažené ke konkrétním místům. Problematiku různých změn v katastrálních územích a místních pojmenování polních nebo lesních tratí či jiných pomístních původních názvů byla již zmiňována M. Salašem při zpracování bronzových depotů z nynějšího vojenského újezdu Březina, který uváděl, že tuto „*inovaci nelze pro archeologické účely v žádném případě akceptovat... a je nezbytné pracovat i nadále s původními katastry*“ (obr. 14; Salaš 1991, 62; Hlava 2005, 181). Problematika katastrů a správních celků ve vojenském újezdu Březina nabývala i v poměrně nedávné době značných změn. V 80. letech 20. století došlo ke sloučení veškerých přidružených obecních katastrů pod jeden uměle vytvořený správní celek vojenského újezdu Březina (okr. Vyškov) v Jihomoravském kraji. Teprve v roce 2004 došlo k rozdělení tohoto územně-správního

členění vojenského újezdu Březina na několik katastrálních území, z nichž území zpracované v této práci připadlo pod nově zavedené katastrální území Žbánov (Doležel 2008, 461).

Vrátíme-li se zpět do historie vzniku prostorových kontextů a katastrálních území, tak lze sledovat například v urbáři plumlovského panství z roku 1590 zmínky o dlouho již zaniklých sídelních okrscích v trati „Městisko“ a „Ježův hrad“ (hrad Vícov), spadajících jednoznačně do teritoria Vícova, jako nejbližší funkční osady, resp. jako zpustlý hrad byl uváděn v historických pramenech dokonce v roce 1512 (Doležel 2008, 461). Původnímu vyměření katastrální území v lesním prostředí plumlovského panství „v duchu barokního krajinného urbanismu a ekonomické racionalizace nasvědčuje jejich nápadně přímé, regulérní trasování“ (Doležel 2008, 461). Jedna tato hranice katastrů mezi původními katastry Hamry a Stínava je zcela zřetelná jako lesní přímá cesta v areálu „Brněnky“, která probíhá před západním valem směrem do údolí Hloučely v délce asi 1,2 km. Vlastní hradiště „Brněnka“ tak v podstatě leží na dvou původních katastrálních územích (Hamry, resp. Žárovice-Hamry a Stínava), což opětovně přináší nejasnosti nejen při lokalizaci původních nálezů, ale i začleňování nových artefaktů do databázových systémů. Budeme-li takto důslední, ve své podstatě i zatím největší a nepublikovaný depot Žárovice-Hamry 13 ležel pravděpodobně na původním katastru Stínava.

Obr. 14: Rozdělení původních katastrálních území vojenského újezdu Březina (zpracoval autor podle podkladů Českého úřadu zeměměřického a katastrálního).

Další významná změna v katastrálních územích se dotýká katastrů obcí Žárovice a Hamry. Obě obce patřily do roku 1923 pod jediné katastrální území Žárovice, ale před koncem roku 1923 bylo toto území úředně rozděleno na dvě samostatná katastrální území.³ Z výše uvedeného důvodu jsou nálezy a zejména depoty v prostoru obou katastrů evidovány M. Salašem v řadě Žárovice-Hamry a tato vhodná a účelná praxe bude v evidenci nadále používána. Vzhledem k již zavedené terminologii budou i další nálezy v prostoru hradiště „Brněnka“ a území až k poloze „Za Prádlama“ (dříve též „Terasa nad Hloučelou“) vedeny v řadě Žárovice-Hamry, eventuálně s doplněním skutečného původního katastrálního území.

V této práci a snad i v následujících výzkumech v oblasti budou nadále používány pomístní názvy a názvy lesních tratí, jejichž členění nekoresponduje s původními katastry v lesním prostoru. Tato názvosloví používal například J. Blekta ve svých článcích a jména nebyla uváděna na žádných veřejně dostupných mapách, podobně jako názvy polních tratí v okolí obcí. Autor této práce po dlouhém bádání zjistil starší původ těchto názvů, které vycházely z mapových podkladů správy dominikálních lesů rodu Liechtensteinů (obr. 15).

Obr. 15: Ukázka původních map polesí plumlovského panství Liechteinsteinů z roku 1923 s číslovanými oblastmi (Dymáček a kol. 2016; CD příloha).

³ Moravský zemský archiv, poznámka na mapě indikační skici Žárovice, signatura 306.

Tyto mapy postupně vznikaly na celé rozsáhlé správě lesů a obsahují pro historické bádání podrobné a neocenitelné názvy lesních úseků a místních názvů, které jsou v evidenci nálezů v této práci využívány. Nicméně pokud není identifikováno přesné místo nálezů, bude toto místo obecně pojmenováno, ale opět pomístním historickým názvem, je-li známý, například návrší „Biskupka“ nebo hradiště „Brněnka“. Dalším atributem v této práci je i otázka pravopisných pravidel, jejichž aktuální podoba a užívaná praxe je odlišná od dříve běžně používaných pravidel. Tak se lze v původních lesních mapách dočíst místní názvy lesních tratí jako „Ve Žďůňku“, „U Slámového žlábka“ nebo dokonce „U Rozsypané skály“ s původním „i“. Autor práce zachoval tyto místní názvy z důvodu autenticity, případně upravil některé názvy dle aktuálních pravidel pravopisu takovým způsobem, aby striktně zůstala zachována a výrazně nezkreslena původní, dobová podoba názvů.

5.5 Současné archeologické výzkumy sekce archeologie KHI UPOL

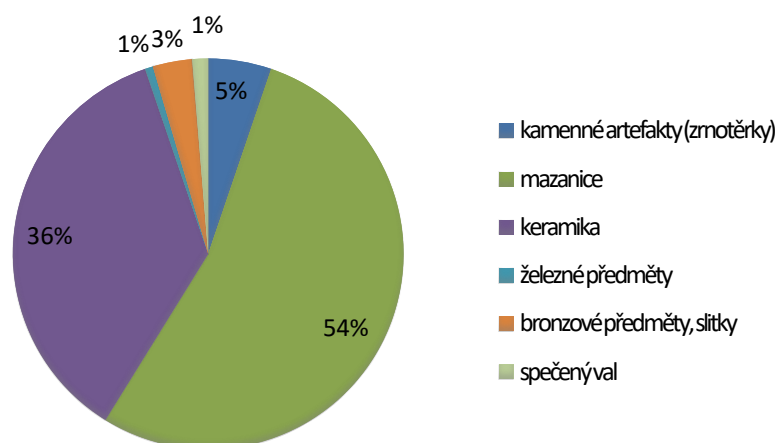
Jak již bylo zmíněno v předcházejících kapitolách, sekce archeologie, Katedry historie Filozofické fakulty Univerzity Palackého, Olomouc provádí v rámci odborné výuky studentů v prostoru širšího okolí hradiště „Brněnky“ pravidelné povrchové a drobné podpovrchové prospekce i s pomocí detektorů kovů. Prospekce jsou pořádány od roku 2021 zpravidla dvakrát ročně v jarních a podzimních měsících se zaměřením na určitou část území v okolí „Brněnky“. Veškeré údaje nálezových kontextů z těchto akcí jsou souhrnně vedeny v přehledné databázové tabulce Microsoft Excel s pracovním názvem souboru Projekt Brněnka k 28.4. 2024 v záložce UPOL (el. příloha 11.3).

5.5.1 1. a 2. prospekce, lokality Žárovice-Hamry – „Brněnka“ a „Ve Žďůňku“

Úvodní prohlídka lokality „Brněnka“, realizována dne 2. dubna 2021 měla za cíl prohlédnout a zhodnotit potenciál lokality a určit další směry výzkumu. I při této iniciační akci, které se zúčastnil i autor této práce, byl orientačně zaměřen relikt „rampy“ v areálu a nalezeny celkem čtyři fragmenty třecích podložek (dříve též znotěrek), jejichž časté nálezy jsou zmiňovány i v původních historických zmínkách v literatuře. Nálezy doplnilo několik zlomků keramiky, mazanice, obecně chronologicky zařaditelné do období pravěku. V databázové tabulce Projekt Brněnka, záložce UPOL jsou zařazeny pod číslem kontextu projektu (ID) 1–10.

Druhá prospekce, již se studenty univerzity, se konala 26. března 2022, opět na lokalitě „Brněnka“ a na sousedící lesní trati „Ve Žďůňku“. Prospekci byly získány

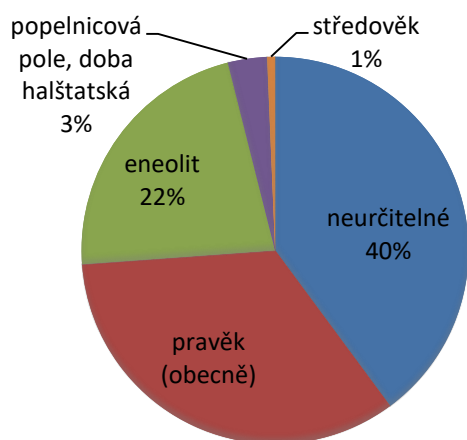
keramické fragmenty v počtu 33 ks obecně pravěkého stáří, tři fragmenty u období eneolitu a 34 ks keramických vzorků z jediného místa chronologicky zařaditelné k boležské skupině z období eneolitu, dále 5 ks mazanice, čtyři fragmenty třecích podložek a bronzový depot Žárovice-Hamry 14 (ID U27), který obsahoval tři bronzové slitky a fragment bronzového plechu s rýhováním (Golec 2022a). Depot Žárovice-Hamry 14 byl nalezený v původní úvozové cestě a jeho téměř podpovrchové uložení v místě vystaveném četným postdepozičním procesům nemuselo být původní místo záměrného uložení – deponování. Snadno lze i nabýt dojmu, zda se nejedná pouze o záměrné „zahození“ nezajímavých nálezů novodobých „hledáčů pokladů“. V databázové tabulce Projekt Brněnka, záložce UPOL jsou zařazeny pod číslem kontextu projektu (ID) 11–30. Následující grafická zobrazení (obr. 16) deklarují materiálové a kulturně-chronologické rozčlenění nalezených artefaktů v rámci úvodní prohlídky a druhé prospekce lokality.

Obr. 16: Materiálové složení nalezených vzorků z první (úvodní) a druhé prospekce lokality „Brněnka“ dne 2. dubna 2021 a 26. března 2022.

Materiálové složení kolekce artefaktů poukazuje na vysoké zastoupení fragmentů mazanice (54 %) a keramiky (36 %), které obecně od neolitu patří k nejhojněji nalézáným artefaktům při archeologických výzkumech. Zajímavým signifikantním prvkem lokality jsou velmi četné nálezy kamenných artefaktů ve formě třecích podložek (dříve zmotěrek), resp. jejich fragmentů těl, které se zcela volně vyskytují na povrchu. Jejich nálezy zmiňovali badatelé již dříve, například J. Blekta při svých výzkumech na „Brněnce“ a J. Skutil při návštěvě v 60. letech (Blekta 1935, 47, Skutil 1961, 48). Celkem bylo nalezeno v této první části povrchového průzkumu 8 ks (5 % vzorků), nicméně autor této práce našel další fragmenty, některé i stále ponechal *in situ* a zaměřil jejich polohu se zaznamenáním údajů v pracovní evidenční tabulce. Na lokalitě jsou i hojně nalézány zvláštní relikty

tzv. „spečených valů“ ve formě roztavených kamenů či mazanice velkým žářem, které by mohly být důkazem násilného zániku hradiska (Čížmář 2004, 47).

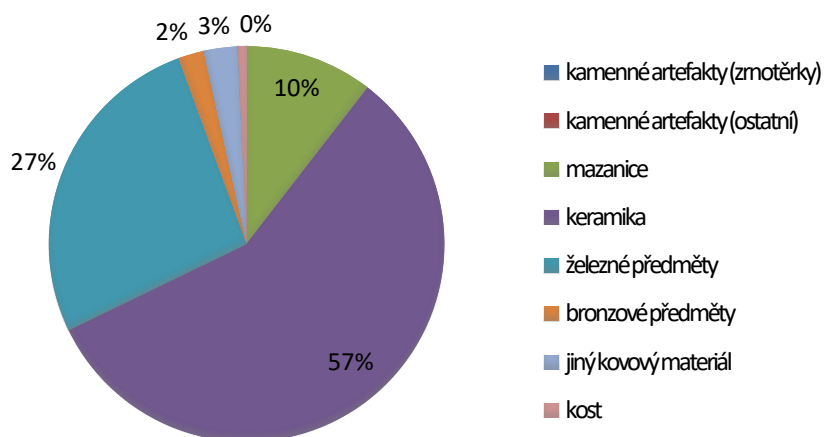
Obr. 17: Kulturně-chronologické rozčlenění nalezených vzorků z první (úvodní) a druhé prospekce lokalit „Brněnka“ a „Ve Ždůňku“ dne 2. dubna 2021 a 26. března 2022.

Výšečový diagram kulturně-chronologického rozčlenění (obr. 17) ukazuje zastoupení nálezů z jednotlivých období. 40 % vzorků nebylo možné správně zařadit, jsou tak vedeny jako „neurčitelné“. Jedná se typicky o mazanice bez dalších doprovodných kontextů, které by dovolovaly bližší určení. Pravděpodobně by vzhledem k ostatním nálezům bylo možné zařazení mezi obecně pravěké, ke kterým se přiřadilo 34 % nálezů. Do období eneolitu patřilo 22 % nálezů, patrně z důvodu nedaleké výšinné lokality z tohoto období Stínava „Terasa nad Hloučelou“, věcně a místě správně „Za Prádlama“. Z období popelnicových polí byl zachycen mimo depot Žárovice-Hamry 14 pouze drobný bronzový slitek, nalezená keramika nebyla zcela jednoznačně z tohoto období identifikována.

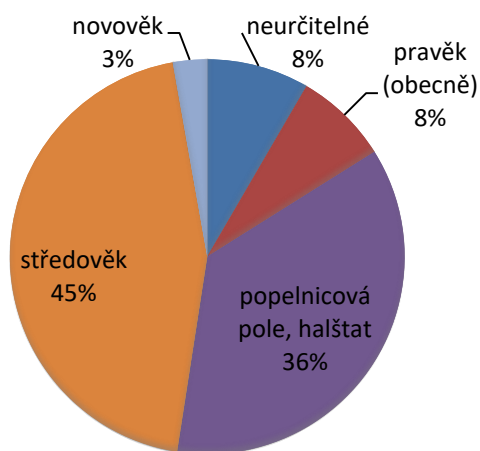
5.5.2 3. prospekce, lokality Stínava – „Ježův hrad“ a „Biskupka“

V pořadí třetí prospekce okolí „Brněnky“ se zaměřila na lokalitu středověkého „Ježova hradu“ s prokazatelným pravěkým osídlením a návrší „Biskupka“ s lokalitou z období popelnicových polí. Prospekce proběhla 22. října 2022 a přinesla množství archeologického materiálu v počtu vzorků č. 1–67 s celkovým součtem 143 ks (Golec 2022c). Nejvíce bylo získáno keramických fragmentů – 82 ks, mazanice – 15 ks, bronzů – 3 ks, železných artefaktů – 38 ks, olova – 3 ks, 1 ks olova na železném hřebíku a ojedinělý zlomek kosterního materiálu (obr. 18). Lokalita Biskupka vzhledem k nepříznivým podmínkám pro prospekci (vysoká tráva) neposkytla významný soubor vhodného datovatelného materiálu, a tak valná většina materiálu byla nalezena na klesající ostrožně k „Ježovu hradu“

a na samotné hradní lokalitě. Zajímavý soubor materiálu poskytla i výrazná a mohutná kulturní vrstva na předhradí v tzv. zahrádce, kde by mohl být zaměřen i případný další sondážní výzkum. V databázové tabulce Projekt Brněnka, záložce UPOL jsou nálezy zařazeny pod číslem kontextu projektu (ID) 31–97.

Obr. 18: Materiálové rozčlenění nalezených vzorků z třetí prospekce lokalit „Ježův hrad“ a „Biskupka“ dne 22. října 2022.

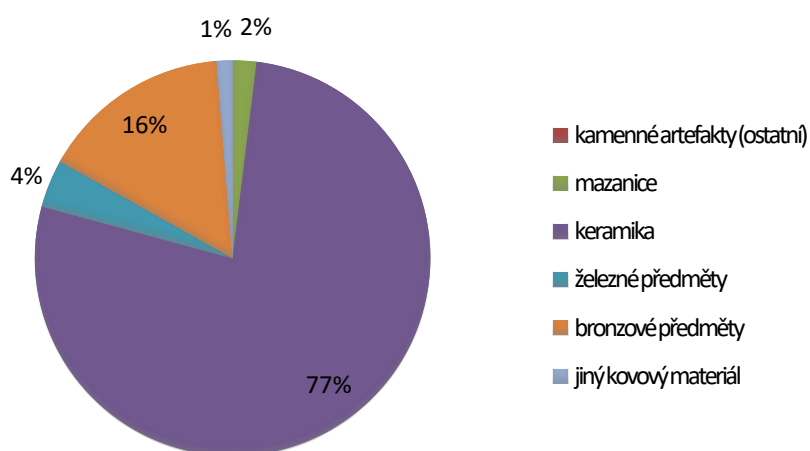
Obr. 19: Kulturně-chronologické rozčlenění nalezených vzorků z třetí prospekce lokalit „Ježův hrad“ a „Biskupka“ dne 22. října 2022.

Provedené chronologické rozřídění materiálu (obr. 19) poukázalo na významné osídlení v době popelnicových polí, případně době halštatské (36 % nálezů) a období středověku/novověku (48 % nálezů), patrně v souvislosti se středověkým osídlením Ježova hradu (*Golec 2022c*). Časový rámec hradní lokality je rámcově zasazen do rozmezí 2. pol. 13 stol. až 15. stol. (*Doležel 2008*, 485–489), nalezené četné železné předměty zcela jistě

toto období rámuje, např. železná ostruha, šipka do kuše, podkovy, koňské udidlo, nůž, nebo značné množství hřebíků.

5.5.3 4. prospekce, lokality Stínava – „Za Prádlama“ a Vícov – „Kloče“

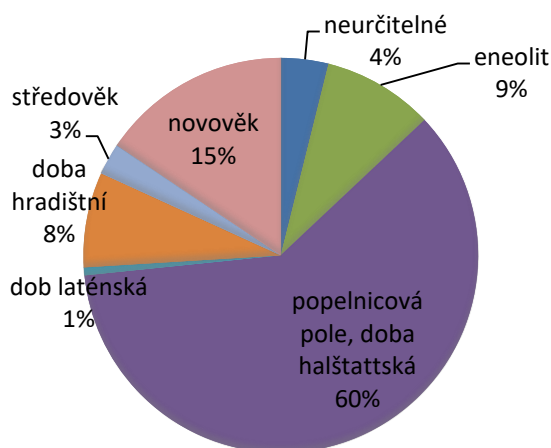
Dne 23. března 2023, v pořadí čtvrtá prospekce měla za cíl se zaměřit na lokalitu v lesním prostoru u Vícova s pomístním názvem lesní tratě „Kloče“, ze které jsou již známé, dosud nepublikované depoty řady Vícov 1–11, nalezené nálezcem R. Z. Prospekce dále pokračovala v lesních tratích Stínava – „Za Prádlama“. Současně byla k této řadě nálezů zařazena sbírka keramických fragmentů od P. Dontha z roku 2016, pocházejících z polí pod Ježovým hradem v údolí řeky Hloučely. Celkem bylo nalezeno 154 ks vzorků, keramických 119 ks, mazanice 3 ks, kámen 1 ks (ležel vedle bronzového kopí), kovových artefaktů (bronz) 24 ks, železných artefaktů 6 ks, olověných 1 ks a z neznámé slitiny 1 ks (obr. 20) (Golec 2023). Keramické fragmenty představují většinu nálezů, nicméně je nutné podotknout, že výsledný graf souhrnně zobrazuje, mimo nálezy při prospekci, i 94 ks zařazených keramických fragmentů od P. Dontha. V databázové tabulce Projekt Brněnka, záložce UPOL jsou nálezy zařazeny pod číslem kontextu projektu (ID) 98–121.

Obr. 20: Materiálové rozčlenění nalezených vzorků z třetí prospekce lokalit Stínava – „Za Prádlama“ a Vícov – „Kloče“ dne 23. března 2023.

Nejvýraznější zastoupení představovaly artefakty z období popelnicových polí nebo z doby halštatské – (60 %) nálezů. Značný počet (64 ks) je opět ze sběrů P. Dontha z pole pod „Ježovým hradem“ a může tak poukazovat na určité sídlištní prvky i pod hradní ostrožnou (obr. 21). Nálezy keramiky z těchto míst jsou velmi hojné, podobně bohatou

kolekci keramického materiálu donesli na ukázkou autorovi i občané nedaleké obce Hamry. Nicméně se jedná o inundační území říčky Hloučela, které bylo zcela jistě hojně zaplavováno.

Obr. 21: Kulturně-chronologické rozčlenění nalezených vzorků z třetí prospekce lokalit Stínava – „Za Prádlama“ a Vícov – „Kloče“ 23. března 2023.

Prospekce přinesla řadu velmi zajímavých a informačně cenných nálezů z lokality Vícov – „Kloče“. Nově nalezený bronzový depot řady Vícov 13 (ID U98) dále doplňuje řadu dosud nepublikovaných depotů Vícov 1–11 zmiňovaných M. Salašem a Vícov 12 uložený u P. Fojtíka na pobočce UAPP Prostějov. Depot tvoří dva kusy bronzových náramků/nápažníků, resp. tyčinkovitých náramků kruhového profilu s přeloženými tupými konci a výzdobou svazky příčně rovných rýh na vnějších stranách (tab. 10) (Golec 2023). Tyto typy šperků nejsou chronologicky signifikantní, obecně dominují ve starší fázi popelnicových polí (Salaš 2005, 90). Náramky vykazují i podobné morfologické znaky jako typy starší fáze popelnicových polí lokálního depotu Žárovice-Hamry 2 (Salaš 2005b, 292, tab. 288).

Mimořádně zachovalý, vedle kamenu nalezený exemplář bronzového hrotu kopí (ID U99) představuje typologický druh s hladkou tulejkou a plamenným tvarem listu se stupňovitým profilem (tab. 11). Obecně lze nález zařadit do období popelnicových polí, neboť tvar a profilace listu kopí s hladkou tulejkou nejsou chronologicky příliš signifikantní a začínají objevovat v širším střeoevropském prostoru od závěru vývoje středobronzových mohylových kultur, a to i na Moravě, nicméně těžiště výskytu spadá do časného a staršího stupně popelnicových polí (Říhovský 1996, 69–86, 97–98; Salaš 2018, 57).

Z období mladšího, konkrétně 7.–8. století, pochází nález nejspíše koňského postroje s avarskými zdobeným kováním, sestavený ze 12 dílů (ID U100), (tab. 12B). Zůstává otázka, zdali se jedná o ojedinělý, ztrátový nález nebo záměrné deponování na místě s prokazatelnými uloženými depoty a monodepozity z období popelnicových polí.

5.5.4 5. a 6. prospekce, lokality Repešský žleb a údolí Hloučela

Pro tyto prospekce nebyly k 1. dubnu 2024 dokončeny závěrečné nálezové zprávy, nejsou tedy podrobnější informace prozatím k dispozici. Pátá prospekce byla realizována 21. října 2023 a záměrem bylo potvrdit informace významného amatérského nálezce „R.Z.“, který odevzdal k inventarizaci sbírku archeologického materiálu z území v širším okolí „Brněnky“. Dle jeho poznatků jde o dosud neznámou lokalitu v Repešském žlebu, nedaleko lokality Stínava – „Vlčí jámy, Na Kutiskách“. Na táhlém návrší mezi Repešským a Bousínským žlebem, dle původních lesních map Liechtensteinů zvaném místně „Nosek“, našel výše zmíněný R.Z. pomocí detektoru kovů řadu nálezů z laténského období, mimo jiné i záměrně uložený depot s datací do stupňů LT C–D. Na základě těchto informací autor práce provedl zběžnou prohlídku lokality a v místě našel pod starým vývratem zachovalou laténskou sekeru (ID 123, tab. 12C:2), která byla zařazena k inventarizaci v rámci této prospekce. Při provedené školní prospekci lokality byly nalezeny artefakty z období mladších, žádný nález nepocházel z laténského období. Nicméně je tato nová lokalita velmi zajímavá a může přinést užitečné nové informace k stále nejisté těžbě železné rudy v Repešském žlebu v laténském období. V databázové tabulce Projekt Brněnka, záložce UPOL jsou nálezy zařazeny pod číslem kontextu projektu (ID) 123, 126–146.

Šestá prospekce studentů KHI UPOL pod již tradičním vedením M. Golce proběhla 22. a 23. března 2024 v údolí říčky Hloučela a Repešském žlebu pod „Ježovým hradem“. Prospekce opět prokázala bohaté nálezy keramických fragmentů popelnicových polí na polní trati pod ostrožnou „Ježova hradu“ a samotných hradních svazích. Bezesporu zajímavým nálezem je bronzový náledek – odpad po kovolitecké činnosti, který může nepřímo poukazovat na zpracování bronzů v období popelnicových polí. Autorův nález krásně zachovalé slovanské sekery (ID 171) z 9. stol. (tab. 12C:1) rozšiřuje poznání lokality, kde byl dosud publikován pouze jediný slovanský keramický fragment z „Ježova hradu“ (*Doležel 1999*, 405–15). Nedaleko nalezený bronzový kroužek (prsten) s rýhami po obvodu (ID 170) lze obecně chronologicky deklarovat jako středověký nález. V databázové evidenci Projekt Brněnka, v záložce UPOL jsou nálezy zařazeny pod čísly kontextu projektu (ID) 147–190.

5.5.5 Drobná sonda u vnější strany východního valu

Dne 2. července 2022 bylo v místě již narušeném starším výkopem provedeno začistění vnějšího líce v části východního valu. Sonda byla vedená z vnější strany valu v délce asi 340 cm, při které bylo očištěno původní kamenné zdivo přední plenty a odstraněna nesouvislá vrstva kamenné destrukce s hlinitou výplní až na původní intaktní podloží, na kterém byla opevňovací konstrukce založena. Následně byla celá situace kresebně zaznamenána a pořízena fotografická dokumentace. Obnažené zdivo valu je tak tvořeno z čelní strany výše zmíněnou kamennou plentou tvořenou z nasucho vyskládaných kamenů místního původu, typicky břidlice a droby, nebyly zachyceny žádné případné dřevěné konstrukční prvky (obr. 22). Při výkopových pracích nebyl zjištěn žádný archeologický materiál, pravděpodobně z důvodu sondy na místě, které bylo prokopáno již při předválečných výkopech (*Golec 2022b*). Následně byla kamenná konstrukce zdiva zmiňována po pochůzce J. Skutila a J. Koukala v roce 1960 (*Skutil 1960*, 48) a naposledy bylo místo opětovně začistěno a zdokumentováno kolem roku 2004–2007 při výzkumu lokality Stínava – „Za Prádlama“.⁴

Obr. 22: Začistění části obnaženého valu v roce 2022 (foto P. Lehnert).

⁴ Informace od P. Fojtíka z UAPP Brno, pobočka Prostějov.

5.5.6 Termoluminiscenční analýza vzorku „spáleného valu“

Metoda termoluminiscenčního datování je založená na možnosti měření energie nahromaděné ve vzorku z pálené hlíny díky radioaktivním procesům, vzniklých při původním výpalu vystavení vysokým teplotám nad 500 °C. Metoda je vhodná pro datování vzorků z keramiky, mazanice, cihel a jiné propálené hlíny (Kováčik – Juchelka – Hořínková 2014, 76). Podobně jako na mnoha jiných hradištích, například příznačně nazvaném nedalekém „Spáleném kopci“ u Myslejovic (Šmíd–Malečkovi 2007, 16–19), lze i na lokalitě „Brněnka“ nalézt v hojné míře tzv. „spálené valy“ ve formě kamenů, které mají vlivem vysokého žáru až houbovitou strukturu a různé zbarvení. Tento fenomén, který byl dříve dokonce spojován se záměrným vypalováním a s tím spojeným zpevňováním podkladních vrstev pod konstrukcí opevnění, není hodnověrně doložen a ve většině případů lze zjištěné doklady žáru spojovat spíše s násilnou destrukcí dřevěných konstrukcí hradby (Čížmář 2007, 47; Sklenář – Sklenářová – Slabina 2002, 325).

Jeden z těchto „spečených kamenů“, nalezený autorem na temeni východního valu GPS (N49.4689717, E16.9477583 dle WGS84), byl v rámci výzkumu lokality odeslán do odborné laboratoře v Haigerlochu k určení stáří posledního prudkého zahřátí artefaktu pomocí termoluminiscenční datovací metody. Závěrečná laboratorní zpráva No.: 02B210623 z 22. 6. 2023 určila touto metodou stáří vzorku na 2410 let s tolerancí +/- 15,5 % (Kotalla 2023).⁵ Střední hodnota tak představuje přibližný rok 387 BC (LT A), kdy byl vzorek vystavený vysoké teplotě, která zapříčinila jeho tavení. Z uvedeného zjištění tak lze předpokládat aktivity přibližně z pozdní doby halštatské. Toto zjištění je zcela překvapující a nepojí se s dlouhodobě užívanou datací lokality do období popelnicových polí. Pro validaci výsledku by bylo zcela nutné provést další, ověřovací laboratorní test jiného podobného místního artefaktu v identické laboratoři. Téma bude řešeno později.

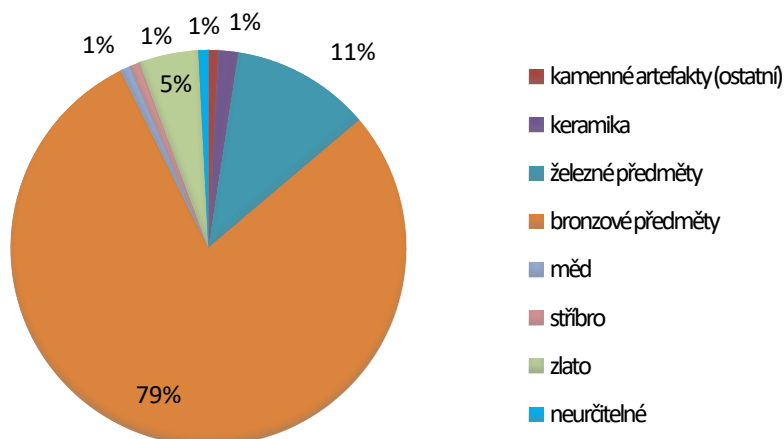
5.6 Analýza materiálu nálezce „R.Z.“

Významnou částí nejenom této práce, ale i celkového poznání zpracovávané části krajiny, přispěl anonymní nálezce, který si nepřeje uvádět své celé jméno, proto je nadále v textové části a evidenci nálezů veden pod pseudonymem nálezce „R.Z.“, případně pouze „Z“. Jeho rozsáhlé terénní znalosti, společně s aktivním zájmem o archeologii, pomohly významnou měrou doplnit omezené poznatky a znalosti z části území vojenského újezdu

⁵ Téma doposud nebylo publikováno.

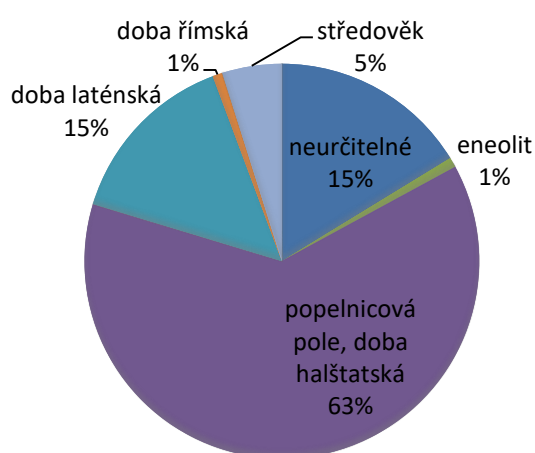
v okolí „Brněnky“. Příkladným způsobem, který většinou není u amatérského detektoringu praktikován, shromáždil a poskytl archeologický materiál k dalšímu zpracování vč. elementárních prostorových dat a případných nálezových kontextů u vybraných artefaktů. Při vzájemné spolupráci autora práce s nálezcem byly polohy nálezů upřesňovány a zpětně z mapových podkladů doplněny souřadnice GPS k nálezům, u kterých nebyly určeny přímo v terénu. I přes značnou odchylku, která může v některých případech činit desítky až stovky metrů jde o unikátní soubor dat, který v mapových podkladech zobrazil mnohá, dosud nepoznaná naleziště a kumulace artefaktů.

Celkem bylo nálezcem zdokumentováno 65 ks kontextových nálezů, z nichž i některé tvořily hromadné soubory materiálu, depoty. V absolutních počtech bylo zdokumentováno 123 ks nálezů, převážně metalických artefaktů, v absolutních číslech bylo vyzvednuto 97 ks bronzových předmětů, 14 ks železných předmětů, 6 ks zlatých artefaktů (spojených ve dvou souborech zlatých svitků), 1 ks stříbrné mince a 1 ks tvořil hromadný soubor, resp. depot koňského kování z doby římské, který byl vzhledem k chybějícím informacím o materiálu a počtu částí zařazen pod jediným souborem s neznámým počtem a polymetalickým složením jednotlivých součástí (ID Z23). Nejisté je materiálové zařazení fragmentů laténského zrcátka (ID Z1), které bylo prozatím zařazeno k bronzovým artefaktům (obr. 23). Kovový inventář nálezce doplňuje měděná sekerka v počtu 1 ks a kamenné a keramické fragmenty. Metalické artefakty zcela zřetelně ve vzorku nálezů dominují, což je vzhledem k využití detektoru kovů při vyhledávání zcela zřejmá situace. V databázové tabulce Projekt Brněnka, záložce nálezce „R.Z.“ jsou nálezy zařazeny pod čísla kontextu projektu (ID) Z1–65, s doprovodnými informacemi v poznámce.

Obr. 23: Materiálové rozčlenění nalezených vzorků nálezce „R.Z.“ z lokality „Brněnka“ a širšího okolí.

Nejvýraznější zastoupení po chronologickém roztřídění materiálu představovaly artefakty z období popelnicových polí – 79 % nálezů. Významný počet 18 ks artefaktů z laténského období představoval nečekaných 15 % z celkového vzorku nálezů a 5 % vzorků pocházelo z období středověku (obr. 24). Měděná sekerka z eneolitického období doplňovala sídelní rámeček kulturní krajiny okolí eneolitické výšinné lokality „Za Prádlama“. Kování koňského postroje, který sestával z několika desítek kusů prvků byl vzhledem k nedostupným informacím zařazen jako jediný soubor s 1% zastoupením v celkovém souboru artefaktů, nicméně představoval zcela unikátní nález v oblasti s chronologickým zařazením do doby římské.

Obr. 24: Kulturně-chronologické rozčlenění nalezených vzorků nálezce „R.Z.“ z lokality „Brněnka“ a širšího okolí.

Z hlediska vyhodnocení nálezů v této práci ze zkoumané oblasti byly nálezy učiněné spolupracujícími uživateli detektorů naprosto klíčové a zcela nepochybně posunuly poznání této krajiny na mnohem vyšší informační úroveň. Artefakty odevzdané nálezcem „R.Z.“ poskytují poznatky z širokého okolí „Brněnky“ a není bez zajímavosti, že přímo z ohrazené lokality v podstatě nálezy, až na výjimky nepocházejí. Tato situace je pravděpodobně vysvětlitelná již tradičním „vylopčením“ lokality během posledních několika desetiletí trvání nelegální detektorové činnosti, kterou jsou poznamenány téměř bez výjimky nejenom všechny tradiční archeologické lokality, ale i dosud pro archeologii neznámé, nová místa.

Nejstarší nalezený artefakt nálezce „R.Z.“ představovala měděná sekerka, chronologicky obecně zařaditelná do období eneolitu a mohla souviset s nedalekou osídlenou výšinnou lokalitou Stínava – „Za Prádlama“, kterou na základě zjišťovacího výzkumu z roku 2004 datoval M. Šmíd do mladšího stupně kultury nálevkovitých pohárů (Šmíd 2007, 24–27).

Nejbohatší kolekci archeologického materiálu lze zařadit do období popelnicových polí, pocházejících z širokého okolí lokality „Brněnka“. Nalezené artefakty představovaly nejenom jednotlivé, solitérní nálezy, monodepozita či ztrátové artefakty, ale i zcela nové, dosud neznámé hromadné nálezy – depoty na různých, mnohdy od sebe vzdálených míst. Mimořádně zajímavé zlaté depoty odevzdané nálezcem do MZM Brno rozšiřují řadu již známých depotů v oblasti a byly v rámci této práce zařazeny pod názvy Žárovice-Hamry 15 a Žárovice-Hamry 16 (ID Z12 a Z13). Místo jejich nálezu se nacházelo pod „Brněnkou“, ve Žbánovském žlebu, v původní lesní trati „Taiber“ a oba depoty ležely v nevelké vzájemné vzdálenosti několika desítek metrů. Dle informace od nálezce není vyloučeno, že na místě byly nalezeny (a odneseny) další artefakty, při následné návštěvě místa byly na lokalitě zjevné nové drobné terénní výkopy. Oba depoty byly popsány již v kapitole věnující se depotům, nicméně pro mimořádnost těchto nálezů a úplnost informací patří krátké připomenutí i na tomto místě. Depoty tak tvořily zlaté, vzájemně propletené drobné svitky drátu, některé i zdobené tordováním (*Stuchlík 2015*, 238, obr. 3, 239; *Salaš 2015*, 18, 29, obr. 14, 73, příl. III). V nedalekém okolí místa byly nalezeny i další bronzové předměty, mimo jiné i část bronzové jehly s vinutím ze štítové spony (ID Z24), laténské artefakty, středověké nálezy atd.

Z katastru Bousín, resp. lesního úseku území, nebyl dosud znám a publikován žádný depot, v rámci této práce tak byla založena nové evidenční řada depotů **Bousín 1–6**.

Depot **Bousín 1** představoval hromadně uložený nález – depot 4 ks bronzových kroužků (ID Z26), jeden s tordováním, pravděpodobně středověkého až novověkého stáří, nalezený v lesní trati Brněnky zvaný „Výrů kopec“ (tab. 13B). Z okolí místa nálezu pocházely další artefakty, například fragment bronzového zdobeného nože, srp, kroužek a další nálezy z období popelnicových polí. Lokální nálezy doplňovaly bronzové blíže neurčitelné artefakty jako kroužky s drátkem, snad přezky?, neurčitelného stáří a účelu.

Depot **Bousín 2** (ID Z47), (tab. 14) ležel ve vzdálenosti asi 2,7 km JZZ směrem od zadních valů „Brněnky“, nedaleko hájenky u obce Bousín, v zalesněném prostoru lesní tratě „Na Zlodějce“. Obsahuje celkem 8 ks artefaktů, 5 ks tvořily srpy nebo jejich části s řapem a trnem. Srp s trnem byl záměrně přeložený, jediný neporušený exemplář, který dle J. Říhovského (1989, 29) patří do čtvrté skupiny obloukovitě symetricky klenutých srpů s trnem, které v rámci jemnějšího třídění lze zařadit jako pátý typ se zahrocenou bází (*Salaš 2005*, 50). Při analogickém srovnání lze téměř morfologicky identický tvar srpu nalézt v depotu Žárovice-Hamry 4, který obsahuje mimo jiné i jehlu ze štítové spony, jejíž

analogická část byla i součástí depotu Bousín 2. Srpy s řapem, s postranním výčnělkem a dvěma žebry jsou zastoupeny fragmentálními třemi kusy, torzo hruškovitého listu kopí není chronologicky příliš signifikantní (*Salaš 2018, 56–57*) a část čepele sekery s tulejkou a širokým ostřím lze taktéž obecně zařadit do období popelnicových polí.

Depot **Bousín 3** (ID Z63) obsahuje dva bronzové slitky a bronzový neuzavřený kruh se ztenčenými konci, chronologicky obecně zařaditelný do období popelnicových polí (tab. 15A). Téměř ze stejného místa pocházel i depot **Bousín 4** (ID Z64), (tab. 15B), jehož náplní jsou tři fragmenty jehlic s podélnou vroubkovanou hlavicí.

Depot **Bousín 5** (ID Z65), (tab. 15B) pocházel z trati „Výrů kopec“ ze svahu západně od „Brněnky“ a obsahoval dva bronzové kruhy a pukličku, chronologicky zařaditelných do období popelnicových polí. Poslední zatím dohledatelný depot z katastru Bousín, evidovaný pod názvem **Bousín 6** (ID Z23), nalezený v trati „Židův kopec“ obsahoval vzácné, mnohodílné, polymetalické kování koňského postroje z doby římské, fáze DŘ C1–C2 (3. stol.) (tab. 16).

Další unikátní řadu depotů v oblasti reprezentují dosud nepublikované depoty **Vícov 1** až **Vícov 11**, zmiňované M. Salašem (2018, 143, obr. 31), depot **Vícov 12**, uložený na pobočce ÚAPP v Prostějově a **Vícov 13**, nalezený v rámci univerzitní prospekce krajiny (*Golec 2023, 12, 13, obr. 5*), (tab. 10). Řadu těchto depotů rozšiřuje depot **Vícov 14** (ID Z19), nalezený v trati „Kloče“ za obcí Vícov, představuje zlomkový depot složený z fragmentů a slitků, který je typický pro starší stupeň lužických popelnicových polí (tab. 19). Obsahoval šest fragmentů srpu, dva fragmenty sekery s tulejí a ouškem?, dva nejisté fragmenty a šest bronzových slitků. Nálezce k depotům uváděl doplňující informaci o původním možném uložení či zabalení předmětů v organických obalech, které mohly zanechat v místě depotů pozorovatelné popelavě šedé zbarvení intaktní zeminy v jejich těsné blízkosti. Mimo souboru depotů z tratě „Kloče“ pochází z této mikrooblasti i další bronzové jednotlivosti, pravděpodobně monodepozita.

Část bronzových artefaktů tvořily šipky, které byly nalezeny zcela náhodně a jejichž koncentrace byla patrná v blízkosti valů nebo dokonce přímo v destrukcích opevnění „Brněnky“. Tato klíčová informace může s určitou pravděpodobností nepřímo poukazovat, v kontextu s ostatními nálezy na existenci opevnění a bojových střetů v období popelnicových polí. Samotné šipky jsou dvoubřité s tulejkou s různými tvary listu, některé i se zpětným

trnem či jeho náznakem, který se vyskytuje již od střední doby bronzové, ale mnohem častěji se s ním setkáváme v průběhu doby popelnicových polí (Říhovský 1996, 113, 126–127, Salaš 2005, 72; Salaš 2018, 58). Šipky nemají z chronologického hlediska žádnou vypovídací hodnotu, jejich morfoloická variabilita neodráží žádné významné vývojové trendy a v různých modifikacích se vyskytují již od počátku střední doby bronzové (Salaš 2018, 58).

Nálezy z doby popelnicových polí doplňuje řada zajímavých artefaktů, za pozornost jistě stojí zlomek ostří nože oboustranně zdobený dvěma rýhami a mezi nimi umístěnou řadou drobných důlků (ID Z20), (tab. 22:1), bronzové dláto s rydlem (ID Z25), (tab. 24:5) nebo zajímavý drobný artefakt, nálevkovitý závěsek či amulet připomínající tvarem falický symbol, resp. nálevkovitá základna svým oválně hrotitým tvarem snad i ženské luno (ID Z22), (tab. 23:6). Podobný závěsek lze nalézt v depotu Drslavice 2 (Salaš 2005b, 171, Tab. 167: 315), nicméně nalezený předmět je mnohem menší (23 mm) než závěsek z depotu Drslavice 2 (68 mm). Analogie k této variantě i menších tvarů se vyskytují ve vnitrokarpatské oblasti, v malopolském depotu z Radymny, datovaném do stupně Ha A nebo některé paralely lze najít i v chorvatském depotu Brodski Varoš. Tyto typy nálevkovitých závěsků nejsou chronologicky příliš citlivé, vyskytují se v podstatě v celém rozpětí starší fáze PP, stupňů B D – Ha A1 (Salaš 2005, 114).

Laténské nálezy na sledovaném území nebyly mimo lokalitu Ježův hrad (Baarová – Moš – Šlézar 2003, 18; Hlava 2005, 188, Žákovský 2006, 15–17) dosud zachyceny, nové nálezy z tohoto období tak představují zcela unikátní a nový pohled na území. Bezesporu nejvýraznějším laténským nálezem je soubor záměrně pohřbených artefaktů nalezených na jediném místě na návrší „Nosek“ ležícím mezi Repešským a Bousínským žlebem. Představuje tak na území první laténský depot zařazený jako **Stínava 1** (ID Z1), (tab. 17). Depot obsahuje fragmenty zrcátka o průměru asi 85 mm, bronzové kolečko s dírou uprostřed, opaskový závěsek a dva kusy neidentifikovaných částí. Laténská zrcátka jsou obecně řazena k luxusním předmětům, které se vyskytují, resp. jejich fragmenty v prostředí oppid, např. na Starém Hradisku a lze je považovat za římský import. Fragmenty zrcátek jsou zpravidla tvořeny slitinou bronzů se silnou příměsí antimonu s jednou stranou vyleštěnou do vysokého lesku a druhá mohla být i s rytou výzdobou. Tyto exempláře se na našem území dosud nepodařilo prokázat (Čižmářová 2004, 120). Ploché bronzové kolečko o průměru asi 37 mm s otvorem uprostřed může představovat miniaturizované zrcátko, jehož kompletně zachovaná analogie se nachází v Muzeu regionu Boskovicka. Tento artefakt pochází z Lipkových a Snětinových výkopů z let 1907–1911 na lokalitě Staré Hradisko, kolečko

je osazeno profilovanou rukojetí a okraj zdoben sedmi zářezy, datace artefaktu je LT C2–D1 (*Lipka – Snětina 1913*, 18; *Meduna 1961*, 5; *Hlava 2009*, 120–121). Na kolečku z depotu nejsou tyto zářezy vzhledem ke korozi a oxidaci artefaktu zcela jednoznačně identifikovatelné, dále i postrádá typickou profilovanou rukojeť. Kuželkovitý závěsek z depotu představuje podtyp Zv-1a3b (s výrazným kulovitým středovým vývalkem, s odsazeným očkem a výraznější profilací koncové části) a vyskytují v období LT C1–C2 s možným přesahem do LT D1. Největší koncentrací tohoto podtypu lze nalézt v německé aglomeraci a naopak nejsou známé z oppid (*Bedáň 2021*, 23). V kontextu nálezů z nedalekého oppida Starého Hradiska tak představuje v depotu spíše anachronní komponentu. Mezi další nálezy z této nové lokality v Repešském žlebu lze zařadit typickou železnou laténskou sekeru (ID Z5), (tab. 18:1), železný řetěz (ID Z6) a železný článek udidla (ID Z27), (tab. 18:2, 18:3). Některé železné předměty z této lokality nebyly zcela jednoznačně chronologicky zařazeny (např. ID Z2, 3, 4). Lokalita je vzdálena cca. 500–700 m n. m. od stávajícího těžebního areálu na železnou rudu „Vlčí jámy“ nebo „Na Kutiskách“ (lok. č. 9), kde nebyla doposud jednoznačně doložena těžba železné rudy v době laténské. Tyto první laténské nálezy a jejich výrazná koncentrace na návrší „Nosek“ v Repešského žlebu tak prokazují přítomnost keltského obyvatelstva v této oblasti. Není vyloučena možná probíhající těžba i přímo na severní straně návrší „Nosek“, kde jsou pozorovatelné četné povrchové anomálie ve formě možných odvalů a pinek. Z okolí Vlčích jam (cca. 300 m) pochází i drobná stříbrná keltská mince – obol typ Staré Hradisko (ID Z49), (tab. 23:1).

Další laténské nálezy z oblasti reprezentují přímo z areálu lokality „Brněnka“ železná kosa (ID Z15), (tab. 24:1) a snad i železné kopí (ID Z60), (tab. 26:6), které i přes značně pokročilou korozní vrstvu svými morfologickými znaky může pocházet z tohoto období. Z širšího okolí „Brněnky“ pochází i další železné laténské sekery (ID Z9 a ID Z55), (tab. 26:1 a tab. 26:2) torzo bronzového náramku s pletýnkovou výzdobou (ID Z21), (tab. 22:2) a železný úlomek čepele meče s nejistým datováním (ID Z14), (tab. 26:5).

Mimo nález z doby římské, vedený pod depotem Bousín 6 (ID Z23), pocházejí další nálezy až z období vrcholného středověku a novověku, kde lze mimo ojedinělé, převážně železné předměty, vyzdvihnout především nález okrajů a dna velkých zásobnic (ID Z7), (tab. 24:2).

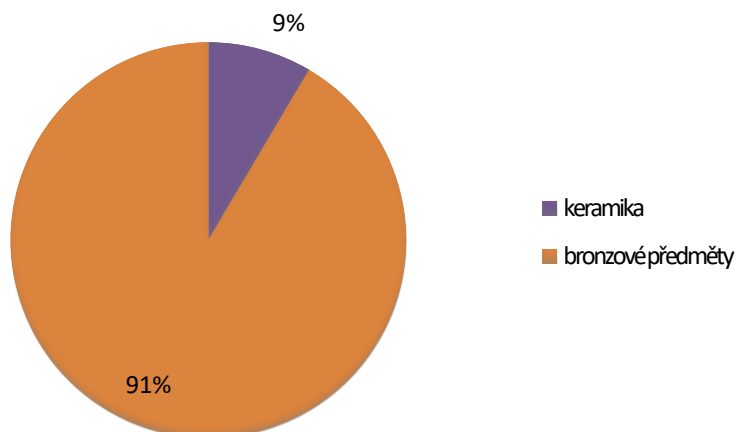
5.7 Analýza materiálu nálezce R. Malečka

Nálezce Radim Maleček dlouhodobě spolupracoval s místními pracovníky ÚAPP Brno, pobočka Prostějov Miroslavem Šmídem a Pavlem Fojtíkem, dlouhodobě a intenzivně se zabýval shromažďováním nových poznatků o lokalitách nejen ve vojenském prostoru Březina a spolupracoval i při tvorbě četných článků a odborných publikací. Při svých prospekcích našel řadu archeologických nálezů i na zájmovém území, kterého se týká tato práce a umožnil zpřístupnění a základní dokumentaci nálezů z prostoru M. Golcovi s následným předáním do fondu místní sbírkotvorné organizace MGP.

Metodika naplnění evidenční tabulky nálezů je identická s vedením databáze ostatních nálezů a je v databázi Projekt Brněnka vedena na záložce „Maleček“ a dále v textu a mapových podkladech používána pro položky ID zkratka M s číslem nálezového kontextu, např. (ID M45) pro depot Žárovice-Hamry 13. Stejným způsobem byly upřesňovány prostorové polohy nálezů a zpětně z mapových podkladů doplněny souřadnice GPS v systému WGS84, nicméně u některých jednotlivostí, zejména drobných slitků nebyla poloha již upřesněna.

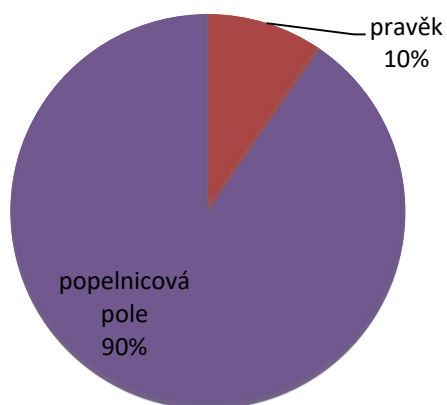
Prostorový rozsah nálezů R. Malečka je z blízkého okolí lokality „Brněnka“ (lok. č. 1) a zejména zasahuje až na lokalitu Stínava – „Za Prádlama“ (lok. č. 5). Celkem bylo nálezcem zdokumentováno a v tabulce souhrnně zpracováno 45 ks kontextových nálezů (ID 1–45), z nichž vyniká svou náplní a počtem artefaktů zejména rozsáhlý depot evidovaný pod názvem řady **Žárovice-Hamry 13** (ID M45), (tab. 29–33), nicméně místo jeho původního uložení správně spadalo pod původní katastr obce Stínavy. Souhrnně bylo zdokumentováno 755 ks nálezů, převážně metalických artefaktů, samotný výše zmíněný depot obsahoval 661 položek, nalezené jednotlivosti tvořily 94 ks nálezů. Kovový inventář nálezce doplňuje pouze několik keramických pravěkých fragmentů nejistého chronologického zařazení.

Členění artefaktů dle materiálu zcela ukazuje převážný podíl nalezených bronzových artefaktů a marginální zastoupení keramických fragmentů (8 ks), které byly téměř všechny nalezeny na identickém místě „Ve Žďůňku“, lokalitě s výraznými „mohylovitými“ útvary a četnými nálezy bronzových artefaktů vč. poblíž nalezeného depotu Žárovice-Hamry 13 (obr. 25).

Obr. 25: Materiálové rozčlenění nalezených vzorků R. Malečka z lokality „Brněnka“ a okolí.

Keramické fragmenty autor zařadil chronologicky obecně mezi pravěké artefakty, nicméně i v souvislosti s okolními nálezy lze tyto nepřímě zařadit do období popelnicových polí.

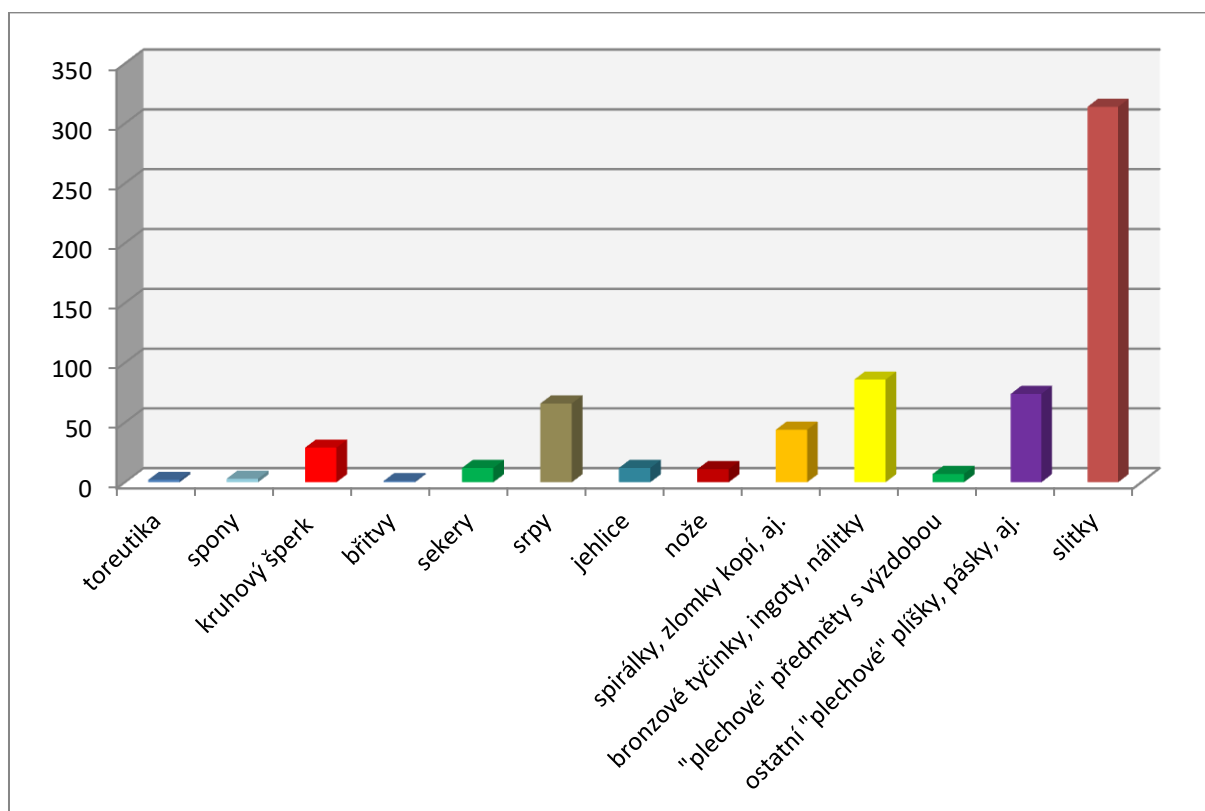

Obr. 26: Kulturně-chronologické rozčlenění nalezených vzorků (jednotlivostí) R. Malečka z lokality „Brněnka“ a okolí.

Do stejného období lze jednoznačně zařadit i ostatní kovové, resp. bronzové nálezy (90 %), (obr. 26). Nalezené kovové artefakty, resp. jednotlivosti (mimo depot Žárovice-Hamry 13) jsou zastoupeny dominantně ve formě fragmentů nástrojů, zbraní nebo ozdob a zejména suroviny ve formě různých slitků bronzu, které jsou většinou v kolekci zastoupeny 51 ks. Mimo množství fragmentálních typologických taxonů byly nalezeny pouze tři nepoškozené exempláře militarií, hrot kopí (ID M1), (tab. 34:1) nalezený za západním valem a dva kusy dvoubřitých šipek s tulejkou (ID M1 a 2), (tab. 34:1, 34:2), pocházejících přímo z ohrazeného areálu „Brněnky“. Mimo zdokumentovaný depot Žárovice-Hamry 13 (ID

M45) byl nalezen již dříve narušený hromadně uložený soubor 8 ks slitků bronzu (ID M43), který dle nálezového kontextu pravděpodobně představoval mnohem větší soubor artefaktů, objevený a „rozebraný“ neznámým detektorem. Pro účely evidence hromadných nálezů byl i přesto tento nález zařazen do evidence depotů po názvem **Žárovice-Hamry 17** (ID M43).

Nejvýznamnějším nálezem je bezesporu depot **Žárovice-Hamry 13** (ID M45), (tab. 29–33), který byl již stručně popsán v kapitole 4.1.1, věnované známým depotům v zájmové oblasti. Obsahoval 661 ks bronzových předmětů nebo jejich částí (obr. 27) vč. fragmentů toreutiky a surovinové slitky (304 ks) o celkové váze 13,189 kg, uložení depotu bylo v poměrně mělké kotlovité jámě se zbytky koženého (?) vaku a zuhelnatělých obilek. Chronologicky byl předběžně zařazen do starší fáze (B D – Ha A1) lužických popelnicových polí (Fojtík – Popelka 2014, 350, 361; Červenková 2016; 67–69; Donth 2017, 7). Obsahově a množstvím artefaktů v depotu Žárovice-Hamry 13 se jedná o zcela mimořádný nález v oblasti, který jistě zaslouží v budoucnosti širší odborné zpracování, které nebylo, vzhledem k rozsahu a cílům této práce provedeno.

Obr. 27: Zastoupení typologických taxonů (ks) v depotu Žárovice-Hamry 13.

Porovnáním typologie výskytu artefaktů R. Malečka při komparaci s artefakty nálezce „R.Z.“ lze sledovat zcela odlišnou skladbu nálezů, resp. zastoupení typologických taxonů.

Pomineme-li depot Žárovice-Hamry 13, lze u nálezů R. Malečka vnímat zcela zřejmé zastoupení fragmentů a slitků, tj. pro detektoráře neatraktivní objekty. R. Maleček poskytl soubor nálezů z lokality „Brněnka“ a nejbližšího okolí a na zastoupení artefaktů je zcela zřejmá dlouhá desetiletí trvající nelegální honba za poklady, kterou lokalita byla téměř úplně odkovena a zdevastována. Nálezce „R.Z.“ naopak prováděl prospekci s detektorem kovů i v širokém okolí „Brněnky“, které vzhledem k velikosti nebylo tak zásadním způsobem vydrancováno a nálezový fond je tak po typologické stránce mnohem pestřejší a bohatší.

6 Prostorové rozložení artefaktů na území

Prostorové nosné informace k jednotlivým artefaktům, které byly v rámci této práce i zpětně od nálezců získány a doplněny v aktuálním datovém souboru Projekt Brněnka (k 3. červnu 2024, projekt stále pokračuje). Vytvořily tak základní datový rámec, který umožnil zpracování v geografickém informačním systému (GIS), v programu QGIS ve verzi 2.18.28. Zejména od nálezců byla prostorová data získána zpětným paměťovým určením lokalit a následně přiřazeny souřadnice v systému WGS84, je tak zcela zřejmá určitá prostorová tolerance, která může být v řádu desítek až výjimečně i stovek metrů. U některých nálezů, typicky bronzových slitků od R. Malečka, nebyly souřadnice GPS uvedeny a nejsou v podstatě v grafickém zpracování žádným způsobem reflektovány. Typicky se jedná o amorfní bronzové slitky, případně keramiku, položky ID 13, 14, 15 a 44 v celkovém počtu 40 ks. Lokalizace nálezů těchto slitků je víceméně v prostoru ohrazeného areálu „Brněnky“ a směrem k lokalitě „Ve Žďůňku“.

Sada mapových podkladů vyhotovená J. Martínkem zobrazuje nejenom celkový přehledný rámec území, ale i bližší pohled na vybrané úseky mapových podkladů, označených výřezy A–E v rovině chronologické a také dle jednotlivých nálezů či prospekci UPOL.

6.1 Lokality a artefakty

Výrazné koncentrace nálezů poskytují informace o určitých aktivitách na dotčeném území, nicméně je nutné i reflektovat skutečnost, že mnohé prospekce byly prováděny na plošně relativně malém území metodou volného pohybu detektorářů a v počtu cca. 10–18 lidí v porovnání se zkušenými hledači provádějící osamocené prospekce na mnohem větším území. Celkový pohled na území z pohledu hustoty nálezů tak není jednoznačně vypovídající

a lze očekávat nadále i další přírůstky v nálezové databázi. Nicméně souhrnná grafická data poukázala na části území na významná místa a nové lokality, kde bude cílena další prospekční činnost (mapa 1; mapa 7).

Z území lokality „Brněnka“, resp. z prostoru mezi opevněním bylo nalezeno několik kovových artefaktů vč. drobného depotu Žárovice-Hamry 14 (ID U27; mapa 5D; 11D), nicméně i v rámci prospekce KHI UPOL byl nález kovových artefaktů ojedinělý a poukazuje tak na několik desetiletí trvající nelegální detektorovou činnost hledačů pokladů, která tuto lokalitu nenávratně poškodila. Podobná situace je patrná i v nejbližším okolí „Brněnky“, resp. ve směru k lesním tratím „Ve Žďůňku“ a „Za Prádlama“. Nálezy z těchto lokalit lze chronologicky zařadit do období eneolitu, resp. kultury s nálevkovitými poháry, jejíž opevněné výšinné sídliště bylo identifikováno v poloze „Za Prádlama“ (lok. č. 5) a období popelnicových polí s centrální lokalitou „Brněnka“ (lok. č. 1). Nálezy metalických artefaktů pokračují nadále po návrší západním směrem k obci Bousín s nálezy jednotlivostí a nových depotů popelnicových polí řady Bousín 2–5 (ID Z47, Z63, Z64, Z65; mapa 6E; 12E), unikátní mnohodílný nález elitního koňského postroje Bousín 6 z mladší doby římské (ID Z23; mapa 6E; 12E) a středověký až novověký depot 4 kroužků – prstenů Bousín 1 (ID Z26; mapa 6E; 12E). Z mladší doby římské pochází i jedinečná stříbrná spona se zlatými ozdobami, která nebyla již do této práce zahrnuta z důvodu chybějících informací o poloze, nicméně dle prvotních informací od nálezce je lokalita snad z blízkosti místa nálezů koňského postroje (depot Bousín 6, ID Z23). Nelze tak v okolí místa nálezů vyloučit další potenciální artefakty z doby římské nebo i „rozrušený“ resp. „rozebraný“ hrob elitní osoby. Z doby laténské nebyly doposud z „Brněnky“ a jejího nejbližšího okolí známy žádné nálezy, nicméně nové poznatky již určité aktivity naznačují, lze zmínit například nález laténské sekery (ID Z55; mapa 5D; 6E; 11D; 12E), hrotu kopí (ID Z60; mapa 5D; 6E; 11D; 12E), železnou kosu (ID Z15; mapa 5D; 11D) a snad i železný úlomek čepele meče (ID Z14; mapa 5D; 11D). Někde z tohoto prostoru jsou evidovány další depoty řady Žárovice-Hamry 8–12 uložené v MZM Brno a dosud nepublikované.⁶

Nálezy kovových artefaktů dále z „Brněnky“ rozptýleně pokračují do prostoru jižním směrem s patrnou výraznou koncentrací ve Žbánovském žlebu, na úpatí návrší Kuteřov, resp. v prostoru lesních tratí „Taiber“, „U Zeleného fleku“, „Na Rovině“ a „U Lechmóna“. Z tohoto prostoru je známý i první nález depotu Žárovice-Hamry 1 z roku 1895 (obr. 7),

⁶ Diplomantovi nejsou známy polohy těchto souborů a jsou uloženy u M. Salaše v MZM Brno.

několik dalších monodepozit (např. ID Z24, Z25; mapa 5D; 11D) a významný nález zlatých depotů Žárovice-Hamry 15–16 (ID Z12 a Z13), dnes uložených v MZM Brno. Starší období zahrnuje nález eneolitické měděné sekerky (ID Z10; mapa 5D; 11D) a z doby laténské opět nález sekery (ID Z9; mapa 5D; 11D) či zajímavý bronzový náramek/nápažník s pletýnkovou výzdobou, datovaný do LT C⁷ (ID Z21; mapa 5D; 11D). Středověké aktivity na „Kuteřově“ mohou dle toponyma místa být spojeny s kutáním železné rudy, nálezy železných středověkých pracovních nástrojů a fragmenty velkých zásobnic (ID Z7, Z9, Z52; mapa 5D; 11D) mohou určité specifické činnosti dokladovat.

Lokality „Biskupka“ a „Ježův hrad“ (lok. č. 6 a 7) byly předmětem zájmu prospekce studentů KHI UPOL a nálezy, zejména z Ježova hradu, potvrzují již dříve známé skutečnosti o dlouhodobém osídlení již od pravěku, doložené keramickým a metalickým inventářem. Pomineme-li množství nalezeného archeologického materiálu typicky vrcholně středověkého stáří, souvisejícího s hradem zde postaveným, nálezy zejména z předhradí, tzv. „Zahrádky“ dokládají výrazné osídlení v období popelnicových polí, resp. slezské fáze KLPP a také z doby halštatské (mapa 4C; 10C). Možný doklad kovolitecké činnosti reprezentuje bronzový odpadní náledek (ID U150) nalezený na severním svahu ostrožny hradiště (mapa 4C; 10C). Četné nálezy převážně keramiky z období popelnicových polí (ID U158, U159, U162, U164, U165, U167, U168; mapa 4C; 10C) pocházejí z louky pod „Ježovým hradem“, z trati „U Prádel“ a doplňují bezesporu čilé využívání lokality v tomto období. Laténské nálezy při prospekci UPOL nebyly zachyceny, nicméně osídlení ostrožny „Ježova hradu“ v této době bylo již dříve dokázáno a dle M. Hlavy se zde nacházela výšinná lokalita neboli castellum (Hlava 2005, 192), které i mohlo sloužit jako zázemí pro těžbu železné rudy v prostoru Repešského žlebu. Dosud jediný keramický zlomek poukazující na slovanské osídlení nalezený na severním svahu „Ježova hradu“ (Doležel 1999, 408–409, obr. 3) doplnila při prospekci UPOL autorem nalezená železná sekera typu bradatice v trati „Za Prádlama“ (ID170; mapa 3B; 9B).

Na další součást celého území, depotové pole – lokalitu upozorňuje koncentrace nálezu v lesní trati obce Vícov s pomístním názvem „Kloče“. Výskyt depotů a množství záměrně uložených jednotlivostí popelnicových polí má dozajista určitý vztah k celému zkoumanému území. Z této tratě jsou evidovány opět depoty PP uložené a nezpracované

⁷ Za určení děkuji Mgr. Ivaně Salayové.

v MZM Brno, vedené pod řadou Vícov 1–11,⁸ Vícov 12 uložený na prostějovské pobočce UAPP a nové depoty Vícov 13 (ID U98; mapa 3B; 9B) tvořený dvěma kusy bronzových náramků/nápažníků a Vícov 14 (ID Z48; mapa 3B; 9B), typický depot starších popelnicových polí obsahující fragmenty nástrojů a slitků. Nálezy z období popelnicových polí mimo depotů v lokalitě dokládá celá řada nalezených metalických jednotlivostí, z nichž asi nejvýraznější neporušený zachovalý předmět reprezentuje bronzové kopí s profilovaným listem (ID U99; mapa 3B; 9B).

Není bez zajímavosti i hromadný nález bronzových avarských ozdob, nákončí, v počtu 12 ks ze 7.–8. století, který prozatím v databázi nebyl zařazen mezi depoty. Zůstává otázkou, zda byl tento artefakt záměrně pochován, nebo se jedná pouze o ztrátový předmět v místě doložených starých komunikačních trasách.

Zcela novou a dosud neznámou laténskou lokalitu identifikovaly artefakty nálezce „R.Z.“ na návrší „Nosek“ ležící mezi Bousínským a Repešským žlebem. Lokalita je zajímavá především z hlediska nedalekého těžebního areálu na železnou rudu Stínava „Vlčí jámy, Na Kutiskách“ (lok. č. 9) v Repešském žlebu, kde stále je nevyjasněná situace ohledně možné těžby železné rudy keltským obyvatelstvem z nedalekého oppida Staré Hradisko.

Z této nové lokality pochází několik potvrzených laténských artefaktů (ID Z5, Z6, Z27; mapa 2A; 8A) a depot označený Stínava 1 (ID Z1; mapa 2A; 8A) z laténského období LT C–D. Stříbrná mince, obol typu Staré Hradisko (ID Z49; mapa 2A; 8A) nalezená poblíž stínavského ložiska (cca 100 m) v kontextu s ostatními artefakty tak může nepřímou dokládat lokální využívání místního ložiska již v době laténské. Nálezy z lokality „Nosek“ doplňují i železné staromaďarské šipky z 10. století (ID U138; mapa 2A; 8A) a celá řada středověkých až novověkých artefaktů.

Na prospekci lokality bude vhodné zaměřit další pozornost pro zachycení případných dalších nálezů a pokusit se o interpretaci místa, resp. celého návrší „Nosek“. Dle četných antropogenních zásahů lze dokonce uvažovat nad možností těžby železné rudy v době laténské přímo na tomto místě.

⁸ Diplomantovi nejsou známy polohy těchto souborů a jsou uloženy u M. Salaše v MZM Brno.

7 Zasazení výsledků do kontextu možné funkce „Brněnky“ a širšího okolí

Pomineme-li okrajový nález paleolitického nástroje z období paleolitu v lese „Nad Nivkami“ (Skutil 1931, 52–53) a dnes ne zcela kontrolovatelné zprávy o lengyelských nálezech z „Brněnky“ (Skutil 1961, 48) nebo dalších neolitických artefaktech z „Ježova hradu“ a z prostoru hamerské střelnice, bylo na území nepochybně významné osídlení v období eneolitu kulturou s nálevkovitými poháry (Hlava 2005, 183–185). Na ostrožně v lesní trati „Za Prádlama“ prokázal výzkum v roce 2004 výšinné sídliště s relikty opevnění (Šmíd – Malečkovi 2007, 24–27) a doklady využívání širšího prostoru jsou patrné i v nálezovém fondu.

Pravděpodobně nejvýznamnější epocha pravěkých dějin oblasti přišla společně s kulturou lužických popelnicových polí a v souvislosti snad s budováním výšinné opevněné lokality „Brněnka“ a zejména se záměrným ukládáním, resp. deponováním typicky bronzových artefaktů či jejich částí nebo surovinových fragmentů do země. Zde je na místě zmínit prozatím neprůkazné stáří vybudování východního a západního valu, resp. vůbec stavebních zásahů na „Brněnce“ a provedená termoluminiscenční analýza vzorku „roztaveného kamene“ naopak přinesla více otazníků než odpovědí. Prozatím tak lze na dobu funkce lokality obecně nepřímou usuzovat pouze na základě nalezených metalických artefaktů a zejména **depotů, které byly ukládány v prostoru „Brněnky“ a okolí s těžištěm výskytu v rozmezí B D2 – Ha B3**. Nicméně z širšího prostoru jsou evidovány i další nálezy z laténského období, doby římské až po vrcholně středověké artefakty.

Hradiště „Brněnka“ patří mezi rozlehlé výšinné lokality ležící na východních stranách Dražanské vrchoviny a tvořících tak prstenec hradišť nad hlavní sídelní oikumenou v prostoru úrodné Hané a Vyškovské brány. Mezi tyto další výšinné lokality – hradiště lze (od jihu) zmínit například Luleč 2 – „Sv. Martin“, Radslavice – „Zelená Hora“ nebo Rychtářov – „Valy“ (viz Čižmář 2004, 172–173, 221, 225–226) ležících na strategicky situovaných výšinných polohách, jejímž primárním úkolem mohla být určitá správa teritoria, která vyznívá i společně s doklady hypotetických dálkových tras.

Širší krajinu Dražanské vrchoviny lze dle M. Golce formálně roztrždit do 3 zón: zóna A představuje tradiční sídelní oblast, zóna B oblast hraniční, resp. přechodovou oblast mezi tradičními oblastmi A a neobydlenou oblastí C, která reprezentuje trvale neobydlená, horská

pásma. V takovém pojetí lze vymezit zónu A v nížinách sousedících s Dražanskou vrchovinou a periferní zónu B jako Dražanskou vrchovinu. V těchto zónách jsou budována hradiště, která kontrolují vstupní koridory do krajiny s významným výskytem depotů (*Golec 2017*, 21–22; *Mírová – Fojtík*, 112, 117). Podobná depotová pole představují lokality na hradištích jako „Brněnka“ a „Ježův hrad“ s koncentrací depotů řad Žárovice-Hamry, Vícov (*Salaš 2017*, 100) a nově i Bousín a potvrzují tak tradiční tezi o prostorové kumulaci metalických depotů ve vazbě na topograficky výrazné polohy nebo přímo lokality či významné přírodní prvky (*Salaš 2005*, 197–202, 227–232).

Podobná výrazná místa s výskytem depotů lze dle míry prostorové koncentrace definovat jako depozitní mikrokumulace, zpravidla se může jednat o jednu lokalitu (multidepozitní lokality) nebo na větších plochách se vzájemnou vzdáleností depotů až tisíce metrů lze definovat depozitní areál makrokumulací na makrolokalitě (*Salaš 2007*, 242–243; *Salaš – Jarušková 2017*, 128; *Salaš 2018*, 142). **Hradiště „Brněnka“** s širším okolím několika km² tak zcela **naplňuje význam slova depozitní areál** s lokací depotů nejen ve vlastním opevněném areálu, ale i na jeho úbočích, ve žlebech, a v blízkosti vodotečí s celkovým potvrzeným výskytem 38 depotů, z toho **na období popelnicových polí připadá 35** lokálních míst (obr. 28). Obdobnou výraznou depozitní makrokumulaci naplňuje například na jižním okraji Moravskotřebovské pahorkatiny ležící výšinný areál s hradištěm Velké Opatovice – “Hradisko” s výskytem 11 depotů doby popelnicových polí (*Salaš 2018*, 143), nebo hradisko Kladky s 5 depoty doby popelnicových polí na západním okraji Zábřežské vrchoviny (*Vích 2012*, 233–272).

Hypotézy o prostorovém umístění depotů s vazbami na výrazné přírodní útvary či antropogenní objekty (např. *Salaš 2005*, 231–232; *2007*, 243; *2018*, 144), které umožňovalo opětovné (reverzibilní) vyzvednutí, založené na předpokladu podobného myšlení a jednání lidí doby bronzové a současných lidí, bylo záhy zpochybnováno. Další výzkumné projekty poukázaly na interpretaci v rovině sociokulturní a depoty lze tak vykládat jako vóta a religiózní jednání (*Vachta 2012*, 11–12).

Samotná striktní rozdělení depotů na rituální a nerituální tak není pro prehistorii vhodné a nelze tvrdit, že každý aspekt sakrálního rituálu určitým způsobem souvisel s profánním životem v dané společnosti, ale spíše se často tyto sféry vzájemně prolínaly (*Bradley 2005*, 35–36).

pořadí	depot	datace	Katalog/Literatura/Odkaz	poznámka
1	Žárovice-Hamry 1	Ha B1–B3	Salaš 2005, 471–472	
2	Žárovice-Hamry 2	Ha A1	Salaš 2005, 397–399	
3	Žárovice-Hamry 3	Ha B1	Salaš 2005, 472	
4	Žárovice-Hamry 4	B D2 – Ha A1	Salaš 2005, 399–400	
5	Žárovice-Hamry 5	PP	Salaš 2005. 477–478	
6	Žárovice-Hamry 6	B D2 – Ha A1	Salaš 2005, 400	
7	Žárovice-Hamry 7	Ha B1	Salaš 2005, 472–474	
8	Žárovice-Hamry 8	PP	nepublikováno (v MZM – M. Salaš)	
9	Žárovice-Hamry 9	PP	nepublikováno (v MZM – M. Salaš)	
10	Žárovice-Hamry 10	PP	nepublikováno (v MZM – M. Salaš)	
11	Žárovice-Hamry 11	PP	nepublikováno (v MZM – M. Salaš)	
12	Žárovice-Hamry 12	PP	nepublikováno (v MZM – M. Salaš)	
13	Žárovice-Hamry 13	B D2 – Ha A1	nepublikováno, (dočasně u R. Malečka, dokumentováno M. Golec a Z. Golec Mírová)	ID M45
14	Žárovice-Hamry 14	PP	nepublikováno (NZ UPOL X-M-91337613A ze dne 26.3. 2022, archiv AÚ AV Brno)	ID U27
15	Žárovice-Hamry 15	PP	nepublikováno (v MZM – M. Salaš)	zlato, ID Z12
16	Žárovice-Hamry 16	PP	nepublikováno (v MZM – M. Salaš)	zlato, ID Z13
17	Žárovice-Hamry 17	PP	nepublikováno, "rozchvácený" depot (dočasně u R. Malečka, dokumentováno M. Golec a Z. Golec Mírová)	ID M43
18	Vícov 1	PP	zmínka Salaš 2018, 143, obr. 31	
19	Vícov 2	PP	zmínka Salaš 2018, 143, obr. 31	
20	Vícov 3	PP	zmínka Salaš 2018, 143, obr. 31	
21	Vícov 4	PP	zmínka Salaš 2018, 143, obr. 31	
22	Vícov 5	PP	zmínka Salaš 2018, 143, obr. 31	
23	Vícov 6	PP	zmínka Salaš 2018, 143, obr. 31	
24	Vícov 7	PP	zmínka Salaš 2018, 143, obr. 31	
25	Vícov 8	PP	zmínka Salaš 2018, 143, obr. 31	
26	Vícov 9	PP	zmínka Salaš 2018, 143, obr. 31	
27	Vícov 10	PP	zmínka Salaš 2018, 143, obr. 31	
28	Vícov 11	PP	zmínka Salaš 2018, 143, obr. 31	
29	Vícov 12	PP	nepublikováno (na ÚAPP Brno, pobočka Prostějov – P. Fojtík)	
30	Vícov 13	PP	nepublikováno (NZ UPOL 2023, X-M-91550195A)	ID U98
31	Vícov 14	PP	nepublikováno (na UPOL předal R. Z., léto 2023)	ID Z48
32	Stínava 1	LT C-D	nepublikováno (na UPOL předal R. Z., léto 2023)	ID Z1
33	Bousín 1	středověk	nepublikováno (na UPOL předal R. Z., léto 2023)	ID Z26
34	Bousín 2	PP	nepublikováno (na UPOL předal R. Z., léto 2023)	ID Z47
35	Bousín 3	PP	archiv R. Z. (neznámé uložení)	ID Z63
36	Bousín 4	PP	archiv R. Z. (neznámé uložení)	ID Z64
37	Bousín 5	PP	archiv R. Z. (neznámé uložení)	ID Z65
38	Bousín 6	DŘ C1–C2	nepublikováno (v AÚ AV Brno)	ID Z23

Obr. 28: Souhrnná tabulka všech evidovaných depotů z období popelnicových polí, doby laténské, římské a středověku ve zkoumané severní části vojenského prostoru (sestavil P. Lehnert a M. Golec).

Prostorové rozložení depotů a také jednotlivostí na „Brněnce“ není významným způsobem vázáno na konkrétní výrazné krajinné prvky, jejich umístění v prostoru bylo různé, ve svazích, u vodotečí, nebo i v blízkosti „mohylovitých“ útvarů, na druhou stranu například uložení depotů řady Vícov 1–15 v zalesněném prostoru žádným způsobem nereflektovalo na blízkost žádného dnes známého výrazného krajinného či antropogenního prvku v rovinném terénu.

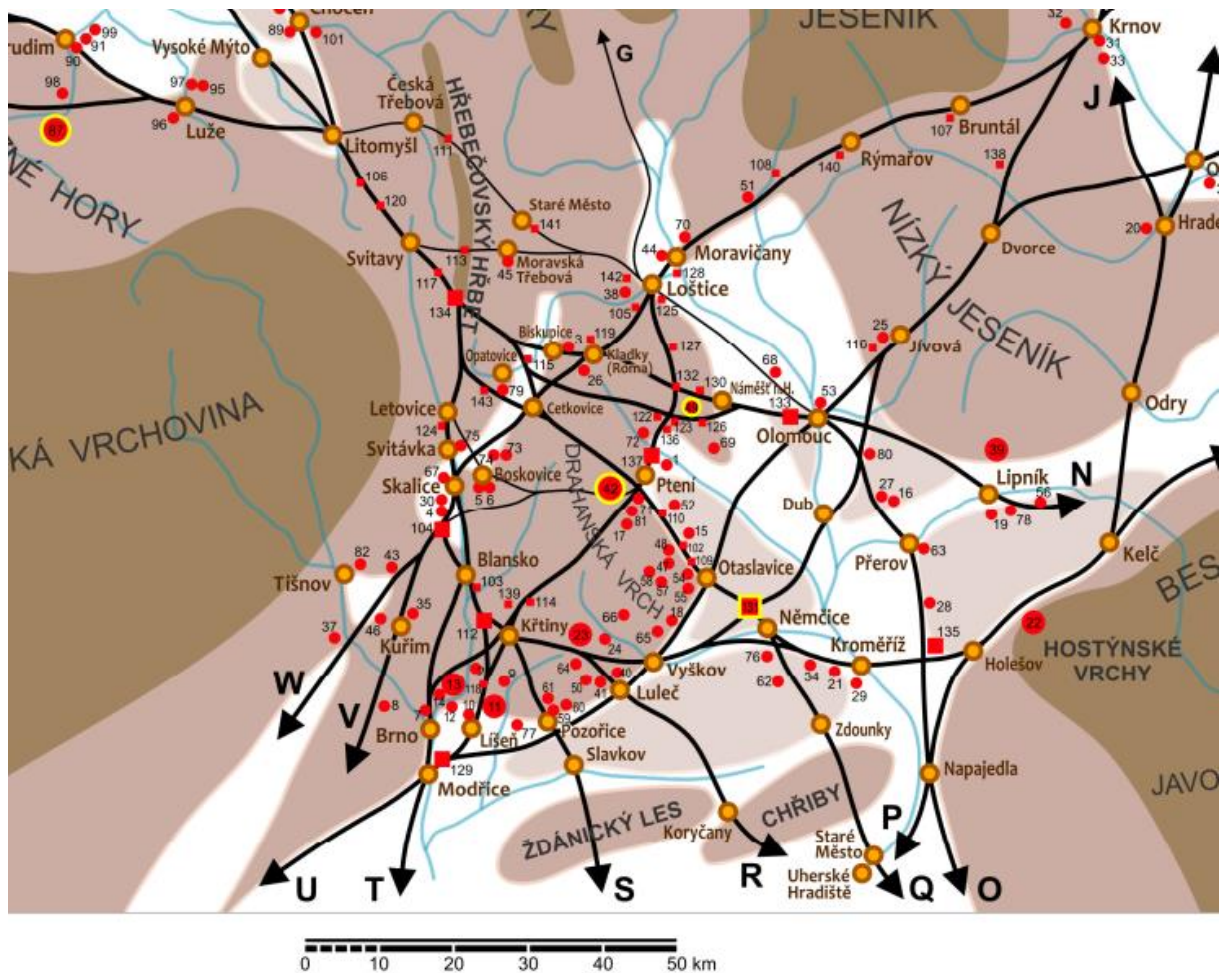
Depozitní areály vykazují evidentně přímou vazbu na výšinné areály, na topograficky a strategicky situované lokality na okrajích sídelní oikumeny, často leží v blízkosti vodních toků s výraznou krajinou konfigurací, v místech s výraznými geomorfologickými útvary jako Moravská brána, Boskovická brázda atd. V těchto místech pravděpodobně probíhaly čilé obchodní a komunikační trasy a tento fenomén mohl být indicií pro ukládání depotů v kontextu výšinných hradišť (Salaš 2007, 241–242; 2018, 145).

Topografickou polohu hradiště v kontextu s komunikacemi, lze sledovat i okolí hradiště „Brněnka“, které díky projektu Ministerstva kultury ČR NAKI-I a NAKI-II bylo zmapováno pomocí lidarového skenování a při následném zpracování zjištěny četné svazky pravěkých cest a hypotetickým průběhem odbočky staré dálkové cesty s „pomyslným“ komunikačním uzlem přímo v prostoru hradiště (obr. 29; Martínek 2019; www.zivemapy.cz).

Tento atribut, komunikační rámec s využitím průchodů krajinou plně koresponduje s výše naznačenou úvahou zón oblastí, kde hradiště „Brněnka“ se nachází v přechodové zóně B z úrodné, poměrně hustě osídlené krajiny (zóně A) a strategicky umístěná poloha hradiště tak mohlo sloužit jako centrální lokalita kontrolující přirozené dálkové komunikace. Deponování předmětů tak dle etnografických paralel mohlo být spojeno s určitou formou obětiny při přechodu do jiného kulturního prostředí (Gennep 1996, 24–29; Smrž – Blažek 2002, 803–804; Salaš 2018, 148).

Podobných interpretací může být celá řada, podobně lze nahlížet na **krajinu „Brněnky“ jako na centrální sakrální okrsek**, náboženské centrum, sloužícím k hromadným setkáním za určitým, nám neznámým úkonům. Při pohledu na dominantní kulisu Dražanské vrchoviny z osídlené střední části hanácké roviny působí hmota vrchoviny až mystickým dojmem, hranice světa tehdejší populace, sídlo bohů umístěné za hranicí osídlení lidí. Tento fenomén mohl být spojován i s místní ústně předávanou informací, která v případě přicházející bouřky varovala pracující v lesích, aby rychle „sešli z hory dolů“

do obce, v kopci nad obcí údajně za bouřky často blesky udeří do země, snad i vlivem geologického podloží s masivním výskytem železitých rud. Bouřková činnost s oponou blesků přicházející pravidelně a většinou ze západní strany osídleného světa musela vyvolávat oprávněnou bázeň a pokoru lidí před božskou činností.

Obr. 29: Mapa dopravního spojení východních Čech a severozápadní Moravy v pravěku. Lokality: 17 – Drahaň („Starý Plumlov“), 81 – Žárovice-Hamry („Brněnka“), 71 – Stínava („Ježův hrad“). (zdroj: www.historicke-cesty.cz).

Dalším zajímavým rituálním aspektem mystické krajiny mohla být voda, resp. rozvětvená síť drobných přítoků Hloučely, která zejména po zimním tání svádí značné množství vody ze svahů Dražanské vrchoviny a rozvádí dále do úrodných nížin, kde zajišťuje úrodu a život. Lze i v tomto kontextu vnímat obětiny v celém prostoru, např. M. Salaš zmiňuje, že zhruba polovina všech známých depotů byla nalezena nedaleko nějakého vodního zdroje, většinou vodoteče (Salaš 2007, 199).

Určitý sakrální význam může naznačovat i absence sídlištních vrstev v areálu, které by při typickém dlouhodobém působení byly vyvinuty v mocných vrstvách. Naopak s touto chybějící situací trvalého osídlení, této megalomansky budované lokality, kontrastuje výrazná a nelogická četnost nálezů fragmentů třecích podložek, které mohou naznačovat i jiný než ryze profánní charakter místa. Určitý symbolický druh agrárního kultu naznačují i keramické depoty obecně doby bronzové, jejichž součástí nezřídka byly i třecí kameny (*Palátová – Salaš 2002, 97; Fojtík 2003, 163–175*).

Téměř identická architektura pravěké krajiny je okolí Lukovečku na úpatí Hostýnských vrchů. Souvislá linie výšinných lokalit lemující západní okraj Hostýnských vrchů a množství solitérních nálezů a depotů vázaných na hluboké lesy a prameniště řeky Mojeny nápadně připomíná zdejší situaci na „Brněnce“ (*Fojtík – Popelka 2017, 175–178*).

Tato neagrární krajina, protkaná sítí komunikačních stezek tak mohla být vnímána v celém komplexu jako posvátná a mystická se specifickým *geniem loci*, s tradicí, která se udržovala celé generace pravěkých lidí. Nedávno bylo poukázáno na ukládání depotů v oblasti vstupu/výstupu do Jeseníků u Dolan. Zdejší kumulace depotů od popelnicových polí do doby laténské je velmi výmluvná (*Mírová – Fojtík 2021, 118*). Takto musíme nahlížet také na „Brněnku“, **kde masivní deponování kovů v období popelnicových polí pokračovalo i v následných periodách** (obr. 28).

Určité srovnání s „životním prostorem“ tehdejší populace na „Brněnce“ lze sledovat i v rozsáhlé krajinné studii života v období popelnicových polí v oblasti Pálavských vrchů s centrální lokalitou na Tabulové hoře (*Navrátil – Slaviček – Petřík – Biško 2024*). Výzkum autorů s následným vyhodnocením souborů dovolil modelovat chronologickou situaci aktivit v oblasti. Nejvíce artefaktů bylo zachyceno právě na Tabulové hoře, která je taktéž silně poznamenána nelegální honbou za poklady (*Navrátil – Slaviček – Petřík – Biško 2024, 9*). V nalezeném souboru artefaktů zcela dominovaly surovinové slitky (42 %), které podporují myšlenku o možném využití jako určité formy platidla (*Navrátil – Slaviček – Petřík – Biško 2024, 18, 23*). Studie se dále zabývá i dálkovými komunikacemi a možnou identifikací elit s konstatováním ztráty mnoha desítek předmětů (depotů) vlivem ilegální honby za poklady (*Navrátil – Slaviček – Petřík – Biško 2024, 18, 25*). Podobnost lokalit Tabulová hora se situací na „Brněnce“ a okolí je tak velmi podobná a mohla plnit i podobnou funkci jako společenský uzel na dálkových obchodních cestách (*Navrátil – Slaviček – Petřík – Biško 2024, 30*).

8 Závěr

Předkládaná práce se zabývá archeologicky dosud poměrně opomíjeným koutem vojenského újezdu Březina s centrální výšinnou lokalitou, hradištěm Žárovice-Hamry – „Brněnka“. Doposud poměrně skromné informace z této lokality se naprosto zásadním způsobem rozšířily o nové nálezy a poznatky pocházející od spolupracujících uživatelů detektorů kovů, kteří příkladným způsobem pomáhají nezištně skládat mozaiku zejména pravěkého a protohistorického archeologického poznání tohoto území. Při tvorbě předložené práce, prvotně zaměřené na shrnutí známých údajů z původních a tedy již publikovaných pramenů, se díky doplnění o některé dílčí nové objevy rozsah této práce zásadním způsobem rozšířil a rukopis tak obsáhl mnohem rozsáhlejší území a tedy i několik dalších lokalit. Vzhledem k získanému množství artefaktů a nových poznatků je dle mého soudu tento přístup zcela na místě – „Brněnku“ je totiž třeba vnímat v kontextu celé okolní pravěké kulturní krajiny, neboť jen takto bude možné pokusit se alespoň velmi opatrně vyslovit k jejímu významu a funkci.

Dalším významným posunem v bádání je dlouhodobý projekt zaměřený na archeologický výzkum pod vedením M. Golce z KHI UPOL, který v rámci výuky studentů pořádá odborné prospekce nejen na lokalitě samotné, ale i v jejím zázemí. Tyto přinášejí množství dalších vstupních dat a doplňují již tak rozšiřující se řadu nálezů od spolupracujících uživatelů detektorů kovů. Součástí projektu je tak i laboratorní výzkum vzorku „spečeného kamene“, který dle datování pomocí termoluminiscenční metody dovoluje předpokládat určité aktivity na hradišti i v pozdní době halštatské. Tento poznatek je zcela překvapující a nekoresponduje s dlouhodobě přijímanou (tradiční) datací lokality do období popelnicových polí určené však nepřímou, a to dle značného množství depotů a jednotlivostí z této epochy pravěku. Projekt „Brněnka“, zahrnující cílené a dlouhodobé prospekce na území, bude nadále pokračovat i s případným multioborovým přístupem, geofyzikálním výzkumem a dalšími aktivitami, které snad přispějí k rozšíření poznání oblasti a místa samotného.

Jedním z hlavních cílů práce bylo zpracování nálezů od spolupracujících uživatelů detektorů kovů a jejich evidence ve společné databázové tabulce „Projekt Brněnka“ s následným prostorovým zpracováním v prostředí GIS a vyhodnocením území z hlediska jeho možného využívání v dávné minulosti.

Zpracovaná data prokázala, mimo doklady využívání celého prostoru v eneolitu, zejména četné využívání samotného hradiště „Brněnka“ a širokého okolí k ukládání depotů a jednotlivých artefaktů (monodepozit?) v nebyvalém měřítku. Verifikovala však také využití lokality (a dle aktuálních poznatků i jejího širokého okolí) nejen v období popelnicových polí, ale v jisté míře nadále i v následných periodách (překvapivě např. v době hradištní, zde dokonce s objevem opaskové garnitury „avarské“ provenience). Z období éry popelnicových polí je doposud známo 35 depotů a značné množství, snad řádově stovky dalších, odcizených hledači pokladů s detektory, kteří lokalitu od devadesátých let cíleně prohledávali či spíše systematicky rabovali. Na zcela tristní situaci poukazuje i anonym, zaslaný autorovi této práce při psaní závěrečných kapitol, což vedlo k doplnění i těchto ne zcela spolehlivých informací do formy samostatné kapitoly či spíše poněkud smutného epilogu. Jak již bylo výše řečeno, deponování artefaktů zde probíhalo nadále i v následných periodách a celá krajina tak působí až mystickým dojmem.

Množství nalezených předmětů dokladuje i poměrně čilé využívání území v době laténské a pro tuto dobu není vyloučeno dokonce ani využívání/exploatace místních ložisek železných rud – vždyť například i vlastní toponym polohy „Kuteřov“ k těmto úvahám přímo vybízí. Zcela převratný objev z doby laténské představuje kolekce artefaktů a především depot „Stínava 1“ vyzvednutý na zcela nové lokalitě „Nosek“ ležící nedaleko nejpozději středověkého těžebního areálu v Repešském žlebu (bezpečně užívaného nejpozději od poloviny 13. století). Tyto informačně cenné nálezy představují první přímé a bezpečněji kontrolovatelné doklady laténských aktivit z tohoto prostředí a lze tak díky nim i znovu otevřít otázku nad využitím lokálních ložisek železných rud v mladší době železné a jejich významu při lokaci nedalekého keltského oppida Staré Hradisko u Okluk.

Mnoho otázek se vznáší i nad nálezy z doby římské, kdy evidované artefakty, např. zejména poslední nezařazená stříbrná a zlatem zdobená spona, představují luxusní předměty pocházející z vlastnictví významnějších osob – nobility či jinak elit.

Stále nevyřešená zůstává otázka, jakou funkci hradiště „Brněnka“ v kontextu celého širokého okolí zastávala. Prozatím můžeme jen naznačovat určité myšlenky a nápady, hledat podobné vzorce chování na srovnatelných místech, ale jen velmi obtížně se dokážeme odpoutat od myšlení populace současného 21. století a pokusit se vnímat svět očima „pravěkého“ člověka. Lze tak jen doufat, že další výzkumy v oblasti nás postupně dovedou k bližšímu poznání lokality a posunou naše znalosti na zcela novou a věřme, že alespoň

částečně uspokojivou úroveň. Lokalita má výrazný potenciál se stát jedním z výrazných center popelnicových polí v ČR nejenom svou velikostí, ale i největší evidovanou kolekcí depotů.

Poněkud smutný epilog...

Autorovi práce se při zpracování dostaly k rukám i anonymní informace popisující zcela bezuzdné prohledávání „Brněnky“ a okolí nelegálními uživateli detektorů kovů trvající již od 90. let. Vzhledem k nejistému a neověřitelnému původu informací lze tak tuto kapitolu brát s rezervou, nicméně dle informací od různých zdrojů z komunity uživatelů detektorů kovů se lze domnívat, že situace nebude vůbec daleko od reality.

Jistá osoba X z Rožnova pod Radhoštěm, která se v hledačských kruzích pohybuje již od druhé poloviny 90. let, popsala situaci s hledáním na lokalitě. Dle jejího tvrzení „Brněnku“ na základě zmínek v literatuře dlouhodobě navštěvovala dvojice pánů s komplici z Rožnova pod Radhoštěm a údajně zde nelezli mnoho depotů i jednotlivých artefaktů, a po několika letech informaci o této lokalitě, (resp. o její poloze) prodali za 5.000 Kč jistému panu Y rovněž z Rožnova p. Radhoštěm. Tato osoba začala lokalitu intenzivně navštěvovat a našla snad kolem stovky depotů, z nichž však byla značná část pouze slitkových nebo zlomkových. Tato informace tak potvrzuje i současné nálezy, které jsou často i v depotech ve formě zlomků či slitků suroviny a působí tak dojmem na místě záměrně ponechaného „komerčně nezajímavého odpadu“.

Sama osoba X (společně se svými komplici) byla rovněž na „Brněnce“ častým návštěvníkem. Krom jednotlivých artefaktů zde zcela jistě našla také několik depotů a spirál ze zlatého drátu, jenž tvořily samostatný depot. Dalším z jím zmíněných významných nálezů byla růžicovitá spona s mečovými závěsky a soubor 16-ti kusů amuletů, tzv. slunečních kotoučků (odlévaný kruhovitý šperk s křížovitým členěním loukotěmi), mezi nimiž byly vloženy spirálky z tenkého drátu o délce cca 3–4 cm. Početně odpovídaly mezerám mezi jednotlivými amulety a nepochybně se tak jednalo o součásti jednoho náhrdelníku. Nalezen byl přímo ve valu kolem roku 2000, nyní se prý nachází v soukromé sbírce.

Dalším zajímavým souborem, který zde X našel, byl depot nalezený na Velký pátek roku 2008, jenž obsahoval růžicovitou sponu, která byla přehnuta (doslova přeložena) napůl, dále dvojici spirálovitých nápažníků, stočených z tenkého bronzového proužku s růžicovitými zakončeními, dvojici spirálovitých náramků s růžicovitými zakončeními, několik prstenů

z esovitě stočeného bronzového drátu, z nichž některé byly poškozené (rozpletené, některé byly v původním, tj. nepoškozeném stavu). Krom zmíněných artefaktů zde bylo i mnoho torzovitých kusů, ale také několik jednotlivých mečů / dýček (závěsků k růžicovitým sponám) pocházejících z různých kadlubů. Celý soubor artefaktů byl údajně následně prodán německému obchodníkovi se starožitnostmi za 10.000 EUR...

I přes výše uvedené lze stále systematickým odborným výzkumem situaci zvrátit a alespoň částečně nahradit „zmizelá“ data a pochopit smysl „depotové krajiny“.

9 Seznam příloh a použitých zkratk

Seznam příloh

11.1 Mapy

11.2 Fotografické a kresebné tabule

11.3 Elektronická příloha – Microsoft Excel databázová tabulka GPS_Projekt_Brněnka

11.4 Elektronická příloha – původní mapy polesí rodu Liechtensteinů

Seznam použitých zkratk

ČSAV – Československá akademie věd

GIS – Geografický informační systém

GPS – Globální polohový systém

MGP – Muzeum a galerie v Prostějově

VSMO – Časopis Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci

UPOL – Univerzita Palackého v Olomouci

10 Použité informační zdroje

10.1 Publikace a nálezové zprávy

Albrecht, P. 1998: Krajiny Prostějovska. In: Melichar, R. – Jašková, V. (ed.), Přírodovědné studie Muzea Prostějovska. Sborník prací ke 100. výročí založení Klubu přírodovědeckého v Prostějově, svazek 1. Prostějov, 47–66.

Baarová, Z. – Moš, P. – Šlézar, P. 2003: Pravěké a středověké osídlení na území vojenského újezdu Březina, okr. Vyškov aneb archeologie na propustku. In: Šmejda, L. – Vařeka, P. (eds.), Sedmdesát neústupných let. Plzeň.

Bedáň, L. 2021: Opasky z mladší doby železné ve střední Evropě. Rkp. magisterské diplomové práce uložený na ÚAM FF MU, Brno.

Blekta, J. 1933: Kutání na železnou rudu a kamenné uhlí na Plumlovsku, Věstník Klubu přírodovědeckého v Prostějově za roky 1932–1933 XXIII, 63–72.

Blekta, J. 1934: Smilovo hradisko a Starý Plumlov, Ročenka Národopisného a průmyslového musea města Prostějova a Hané XI, 9-31.

Blekta, J. 1935: Pokusy o dolování na Plumlovsku, Věstník Klubu přírodovědeckého v Prostějově za roky 1934–1935 XXIV, 11–16.

Blekta, J. 1935: Oberská vrata. Války na Brněnce, Ročenka Národopisného a průmyslového muzea v Prostějově XII, 44–48.

Blekta, J. 1936: Ježův hrad, Ročenka Národopisného a průmyslového musea města Prostějova a Hané XIII, 61–71.

Blekta, J. 1937a: Smilovo hradisko (Doplněk k článku z roč. XI r. 1934), Ročenka Národopisného musea města Prostějova a Hané XIV, 93–96.

Blekta, J. 1937b: Středověké figurky jezdců, Ročenka Národopisného musea města Prostějova a Hané XIV, 97–98.

Böhm, J. 1937: Staré hradisko II, Ročenka Národopisného a průmyslového musea města Prostějova a Hané XIII, 5–33.

Bolina, P. – Doležel, J. 1988: Hrady na Drahanské vrchovině konce 13. století (Počáteční stav výzkumu), *Archaeologia historica* 13, 321–352.

Bradley, R. 2005: *Ritual and Domestic Life in Prehistoric Europe.* Abingdon.

Brandl, V. 1890: *Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae.* Díl XII. Brün.

Briffa, K. R. 2000: Annual climate variability in the Holocene. Interpreting the message of ancient trees, *Quaternary Science Reviews* 19, 87–105.

Goláňová, P. 2018: The Early La Tene Period in Moravia. *Studien zur Archäologie Europas* 32.

Golec, M. – Fojtík, P. 2020: Centrum východohalštatské kultury na střední Moravě. *Archaeologica Olomucensia* V. Olomouc.

Golec, M. 2022a: Povrchová prospekce Plumlov-Žárovice-Hamry – „Brněnka“ 2022. [Nálezová zpráva.] AMČR X-M-91337613A.

Golec, M. 2022b: Dokumentace profilu valu hradiště Žárovice-Hamry – „Brněnka“ 2022. [Nálezová zpráva.] AMČR X-M-91383975A.

Golec, M. 2022c: Povrchová prospekce Stínava – „Ježův hrad a Biskoupka“ 2022. [Nálezová zpráva.] AMČR X-M-91408636A.

Golec, M. 2023: Povrchová prospekce Vícov – „Kloče“, Stínava – „Za Prádlama“, Stínava – údolí řeky Hloučely 2023. [Nálezová zpráva.] AMČR X-M-91550195A.

Cháb, J. 1986: Stavba moravskoslezské větve evropského mladopaleozoického orogenu (pracovní hypotéza), *Věstník ústředního ústavu geologického*, 61/2, 113–120.

Červenková, H. 2016: Kovové depoty doby bronzové na střední Moravě. Rkp. bakalářské diplomové práce uložený na KHI FF UP, Olomouc.

Červinka, I. L. 1902: *Morava za pravěku. Vlastivěda moravská* I. Brno.

Červinka, I. L. 1939: Venětové na Moravě. *Kultura popelnicových polí.* Rkp. uložený na AÚ AV ČR, Brno.

Čižmář, M. 2004: *Encyklopedie hradišť na Moravě a ve Slezsku.* Praha.

Čižmář, I. – Křivánek, R. – Popelka, M. 2022. K poznání charakteru a rozsahu oppida Staré Hradisko (okr. Prostějov) na základě nedestruktivních prospekčních metod a dálkového průzkumu, *Archeologické rozhledy* LXXIV, 180–202.

Čižmářová, J. 2004: *Encyklopedie Keltů na Moravě a ve Slezsku*. Praha.

Demek, J. a kol. 1965: *Geomorfologie českých zemí*. Praha.

Demek, J. – Mackovčín, P. a kol. 2006: *Zeměpisný lexikon ČR. Hory a nížiny*. Praha.

Demek, J. – Novák, V. (eds.) 1992: *Neživá příroda. Vlastivěda moravská, země a lid, nová řada*, sv. 1. *Muzejní a vlastivědná společnost v Brně*. Brno.

Dohnal, V. 1984: *Povrchové sběry na hradiscích kultury lužických popelnicových polí na Moravě, Přehled výzkumů 1982*, 29–30.

Dohnal, V. 1988: *Opevněná sídliště z doby popelnicových polí na Moravě. Studie muzea Kroměřížska 13*. Kroměříž.

Doležel, J. 1999: *Stopy slovanského osídlení na ostrožně Ježova hradu u Stínavy, okr. Prostějov, Pravěk – NR 9*, 405–415.

Doležel, J. 2008: *Městisko. Zaniklá městská lokace 13. století na Prostějovsku*, *Archeologické rozhledy* 60, 459–508.

Donth, P. 2017: *Brněnka – o možné funkci výšinného hradiště*. Nepublikovaný rkp. semestrální práce z předmětu *Doba bronzová a doba halštatská* uložený KHI FF UP, Olomouc.

Drechsler, A. 1998: *K problematice specializované výroby na oppidech (Na pozadí dokladů kovářské a dřevozpracující výroby na oppidu Starém Hradisku)*. Rkp. magisterské diplomové práce uložený na ÚAM FF MU, Brno.

Dymáček, R. a kol. 2016: *Historie divize Plumlov 1936–2015*. Plumlov.

Faktor, F. 1896: *Hradiště na Plumlovsku, Časopis Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci* XIII, 165.

Faktor, F. 1909: *Hradiště na Plumlovsku, Časopis Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci* XXVI, 152–154.

Fisher, D. A. – Koerner, R. M. 2003: Holocene ice-core climate history. A multi-variable approach. In: Battarbee, R. (ed.), *Global Change in the Holocene*. London, 281–293.

Fojtík, J. 2003: Dvě neregistrovaná keramická depozita střední doby bronzové z Prostějovska, *Pravěk – NŘ* 13, 163–175.

Fojtík, P. – Popelka, M. 2014: Hromadný nález bronzových předmětů z Kostelce na Hané, okr. Prostějov. Středodunajské bronzové depozitum v srdci lužické kulturní oblasti? *Archeologické rozhledy* 66, 347–364.

Golec, M. 2017: The Phenomenon of Býčí Skála Cave. Landscape, Cave and Mankind. *Archaeologica Olomucensia – Tomus I. Olomouc*.

Goliáš, V. 1999: Rudní mineralizace lokality Stínava, Přírodovědné studie muzea Prostějovska 2, 57–68.

Goliáš, V. – Prudká, A. 1999: Nástin historie těžby železných rud na ložisku v Repešském žlebu u Stínavy (Drahanská vrchovina), Přírodovědné studie muzea Prostějovska 2, 69–79.

Goliáš, V. a kol. 2011: Výchoz silurských hornin v Repešském žlebu na Stínavě, Drahanská vrchovina, Morava, Přírodovědné studie Muzea Prostějovska 12–13, 7–26.

Gottwald, A. 1912: Jednotlivé nálezy bronz. předmětů, depoty a kadluby z Prostějovska. *Pravěk* 8. 86–94.

Gottwald, A. 1924: Pravěká sídliště a pohřebiště na Prostějovsku. Prostějov.

Gottwald, A. 1931: Můj archeologický výzkum. Prostějov.

Hebr, J. 2004a: Březina (okr. Vyškov), *Přehled výzkumů* 45, 139, 155–156.

Hebr, J. 2004b: Relikty středověkého opevnění v údolí říčky Okluky (k.ú. Březina, okr. Vyškov), *Zpravodaj Muzea Prostějovska v Prostějově* 1–2, 89–91.

Janoušek, V. 1927: Osídlení Prostějovska a Plumlovka v době historické, *Ročenka národopisného a průmyslového muzea v Prostějově* IV, 3–22.

Hlava, M. 2005: O pravěkém a středověkém osídlení na území vojenského újezdu Březina, okr. Vyškov, *Archeologické rozhledy* 57, 180–204.

Chadima, M. – Melichar, R. 1998: Tektonika paleozoika střední části Dražanské vrchoviny. In: Melichar, R. – Jašková, V. (eds.), Přírodovědné studie Muzea Prostějovska. Sborník prací ke 100. výročí založení Klubu přírodovědeckého v Prostějově, svazek 1. Prostějov, 39–46.

Kettner, R. – Svoboda, J. 1935: Geologické poměry severního okolí Drahan, Věstník Klubu přírodovědeckého v Prostějově za roky 1934–1935, XXIV, 17–26.

Kotalla, R. 2023: Termoluminiscence Report No.: 02B210623. [Laboratorní zpráva.] Haigerloch, Laboratory Kotalla.

Kováčik, P. – Juchelka, J. – Hořínková, A. 2014: Terénní teorie a praxe III. Archeologický výzkum. Dokumentace a zpracování. Opava.

Lipka, F. – Snětina, K. 1913: Staré Hradisko. Galské oppidum na Moravě, Časopis Moravského musea zemského XIII, 112–131.

Martínek, J. a kol. 2014: Poznáváme historické cesty. Centrum dopravního výzkumu. Brno.

Martínek, J. 2019: Jantarová stezka. Výsledky mapování jantarových stezek mezi Jadranem a Baltem z mladší doby železné a identifikace jejich terénních reliktnů na Moravě metodou leteckého laserového skenování – výstavní katalog. Brno.

Meduna, J. 1961: Staré Hradisko. Katalog nálezů uložených v muzeu města Boskovice / Katalog der Funde im Museum der Stadt Boskowitz. Fontes Archaeologiae Moravicae – Tomus II. Brno.

Moš, P. 2007: Žbánov (k.ú. Žbánov, vojenský újezd Březina, okr. Vyškov), Přehled výzkumů 48, 388, 531–532.

Melichar, R. – Synek, M. 1998: Historie objevení a průzkumu siluru a devonu repešského pruhu na Dražanské vrchovině v okolí Stínavy a Ptení. In: Melichar, R. – Jašková, V. (eds.), Přírodovědné studie Muzea Prostějovska. Sborník prací ke 100. výročí založení Klubu přírodovědeckého v Prostějově, svazek 1. Prostějov, 25–46.

Mírová, Z. – Fojtík, P. 2021: The Liminal Passage. A Final Bronze Age hoard found in Dolany-Nové Sady – „Sádek“, District Olomouc (CZ), Praehistorische Zeitschrift 96/1, 101–124.

Mlejnek, O. 2013: Paleolitické osídlení východních svahů Dražanské vrchoviny. Rkp. dizertační práce uložený na ÚAM FF MU, Brno.

Montelius, O. 1903: Die älteren Kulturperioden im Orient und in Europa. Stockholm.

Müller, F. 2004: Místní a pomístní jména Dražanské vrchoviny v dějinách a pověstech. Konicko, Bouzovsko, Plumlovsko, Dražansko a Vyškovsko. Luhačovice.

Navrátil, A. – Slaviček, K. – Petřík, J. – Biško, R. 2024: Life on Pálava Hills in the Urnfield period through the perspective of a metal-detecting survey, Praehistorische Zeitschrift (in press).

Nekvasil, J. 1982: Bemerkungen zu den Burgwällen der Lausitzer Kultur in Mähren. In: Chropovský, B. – Herrmann, J. (eds.), Beiträge zum bronzezeitlichen Burgenbau in Mitteleuropa. Berlin – Nitra, 311–330.

Nekvasil, J. 1991: Diskusní poznámky k problematice moravských hradisek středodunajské i lužické kultury, Archeologické rozhledy 43, 455–468.

Neuhäuslová, Z. a kol. 1998: Mapa potencionální přirozené vegetace České republiky. Praha.

Němeček, J. 1981: Základní diagnostické znaky a klasifikace půd ČSR. Praha.

Novák, M. 2022: Výšinné lokality starší doby železné. Rkp. magisterské diplomové práce uložený na ÚAM FF MU, Brno.

Palátová, H. – Salaš, M. 2002: Depoty keramických nádob doby bronzové na Moravě a v sousedních zemích / Bronzezeitliche Gefäßdepotfunde in Mähren und benachbarten Gebieten. Pravěk – Supplementum 9. Brno.

Pleiner, R. 1984: Dějiny hutnictví železa v Československu I. Praha.

Pokorný, P. – Dreslerová, D. 2007: Vývoj krajiny v holocénu. In: Kuna, M. (ed.), Archeologie pravěkých Čech 1. Pravěký svět a jeho poznání. Praha, 38–41.

Prudká, A. 1981: Depot z pozdní doby bronzové – Žárovice 3, Zpravodaj Muzea Prostějovska v Prostějově 1, 27–31.

Prudká, A. 1983: Bronzový depot z pozdní doby bronzové (okr. Prostějov), Přehled výzkumů 1981, 39.

Přichystal, A. 2009: Zdroje kamenných surovin. In. Svoboda, J. a kol., Paleolit Moravy a Slezska. 3. aktualizované vydání. Dolnověstonické studie 16. Brno, 67–76.

Quitt, E. 1971: Klimatické oblasti Československa, Studia geographica 16, 1–73.

Rybniček, K. – Rybničková, E. 2001: Vegetace a přírodní prostředí jako pozadí archeologických kultur ČR, 28 000–1000 BP. In: Podborský, V. (ed.), 50 let archeologických výzkumů Masarykovy univerzity na Znojemsku. Brno, 301–310.

Říhovský, J. 1989: Die Sicheln in Mähren. Prähistorische Bronzefunde XVIII/3. München.

Říhovský, J. 1996: Die Lanzen-, Speer- und Pfeilspitzen in Mähren. Prähistorische Bronzefunde V/2. Stuttgart.

Salaš, M. 1991: Topografická a nominální identifikace bronzových depotů Žárovice-Hamry na Prostějovsku, Časopis Moravského muzea LXXVI, 62–66.

Salaš, M. 2005: Bronzové depoty střední až pozdní doby bronzové na Moravě a ve Slezsku. I–II. Text. Brno.

Salaš, M. 2012: Použití zlata v pravěku Moravy In: Čižmářová, J. at al., Zlato symbol moci a bohatství. Katalog a soubor doprovodných textů k výstavě. Brno, 19–34.

Salaš, M. 2017: Bronzový depot z Ostrého vrchu u Vizovic jako příklad párové šperkové garnitury doby popelnicových polí a glosy k lokalitám neagrární oikumeny, Pravěk NŘ 25, 83–110.

Salaš, M. – Jarůšková, Z. 2017: Poznámky k současnému stavu fondu metalických depotů doby popelnicových polí v regionu Malé Hané, Pravěk NŘ 25, 119–136.

Salaš, M. 2018: Kovová deposita mladší doby bronzové z hradiska Réna u Ivančic. Brno.

Sklenář, K. – Sklenářová, Z. – Slabina, M. 2002: Encyklopedie pravěku v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha.

Skutil, J. 1931: Paleolithické nálezy A. Gottwaldovy, Ročenka Národopisného a průmyslového musea města Prostějova a Hané XIII, 47–57.

Skutil, J. 1961: Hradisko v Hamrech na Plumlovsku, Přehled výzkumů 1960, 48.

Spitzner, V. 1902: Záhadné balvany křemencové na planině Dražanské, Věstník Klubu přírodovědeckého v Prostějově za rok 1901, 117–119.

Stuchlík, S. 2015: Zlato v období popelnicových polí na Moravě a ve Slezsku. In: Oždání, O. (ed.), Popelnicové polia a doba halštatská, Nitra, 235–244.

Šlězár, P. 1999: Archeologické nálezy ze Smilova hradiska. Rkp. bakalářské práce uložený na ÚA FF-Př. F. SU, Opava.

Šlězár, P. 2002: Středověká kolonizace vrchovin okresu Prostějov. Rkp. magisterské diplomové práce uložený na KA FF ZČU, Plzeň.

Šmíd, M. – Malečkovi, M. a R. 2007: Příspěvek k datování některých výšinných sídlišť na Prostějovsku, Pravěk NŘ 16, 2006, 15–35.

Šmíd, M. 2008: Březina (okr. Vyškov), Přehled výzkumů 49, 296.

Šrot, J. 1975: Místopis archeologických tratí okresu Prostějov dle nálezů Červinkových, Gottwaldových, Dobešových, Všetickových, Skutilových aj. Rkp. uložený v Muzeu a galerii v Prostějově. Prostějov.

Štelcl, J. – Panovský, K. 1963: Příspěvek k mineralogii a petrografii železnorudských kutisk u Stínavy a Březska na Dražanské vysočině 14. Sjezd pro mineralogii a geologii. Brno, 73–80.

Tietze, E. 1893: Die geognostischen Verhältnisseder Gegend von Olmütz, Jahrbuch der Kaiserlich Königlichen Geologischen Reichsanstalt 43, 3–4, 399–566.

Vachta, T. 2016: Bronzezeitliche Hortfunde und ihre Fundorte in Böhmen. Berlin.

Van Geel, B. et al. 2004: Climate change and the expansion of the Scythian culture after 850 BC. A hypothesis, Journal of Archaeological Science 31, 1735–1742.

Vaškových, M. 2007: Vývoj osídlení středního a severní části dolního Pomoraví v neolitu a na počátku eneolitu. Rkp. magisterské diplomové práce uložený na ÚAM FF MU, Brno.

Vích, D. 2012: Kladky – neznámé hradiště na severozápadní Moravě. Možnosti detektorového průzkumu v archeologii, Památky archeologické CIII, 233–272.

Vlček, V. a kol. 1984: Zeměpisný lexikon ČSR. Vodní toky a nádrže. Praha.

Žákovský, P. 2006: Analýza železných předmětů z Ježova hradu u Stínavy. Rkp. magisterské diplomové práce uložený na ÚAM FF MU, Brno.

10.2 Internetové zdroje

Geoprohlížeč. ČUZK. Mapa [online]. Státní správa zeměměřictví a katastru. [cit. 9. 12. 2022]. Dostupné z: <https://ags.cuzk.cz/archiv/>

Geovědní mapy [online]. Česká geologická služba. [cit. 12. 12. 2023]. Dostupné z: <https://mapy.geology.cz/geocr50/#>

Půdní mapa [online]. Česká geologická služba. [cit. 19.12. 2023]. Dostupné z: <https://mapy.geology.cz/pudy/>

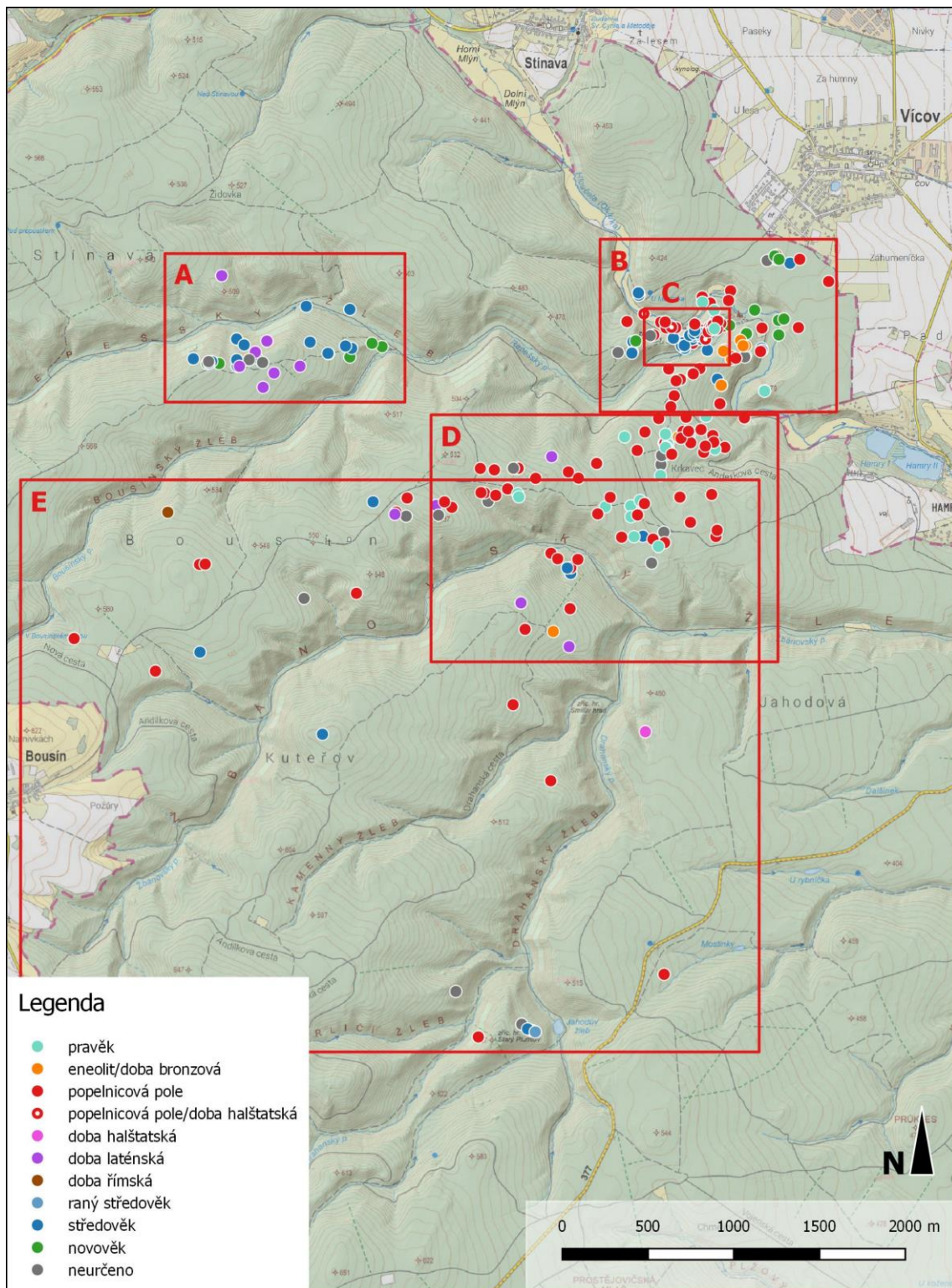
Klasifikace pedologie. Elektronický taxonomický klasifikační systém půd ČR [online]. [cit. 19. 12. 2023]. Dostupné z: <https://klasifikace.pedologie.cz/>

Geolab. III. vojenské mapování 1:25000 [online]. Laboratoř geoinformatiky. [cit. 7. 1. 2024]. Dostupné z: http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?lang=cs&map_root=3vm&map_region=25&map_list=4258_1

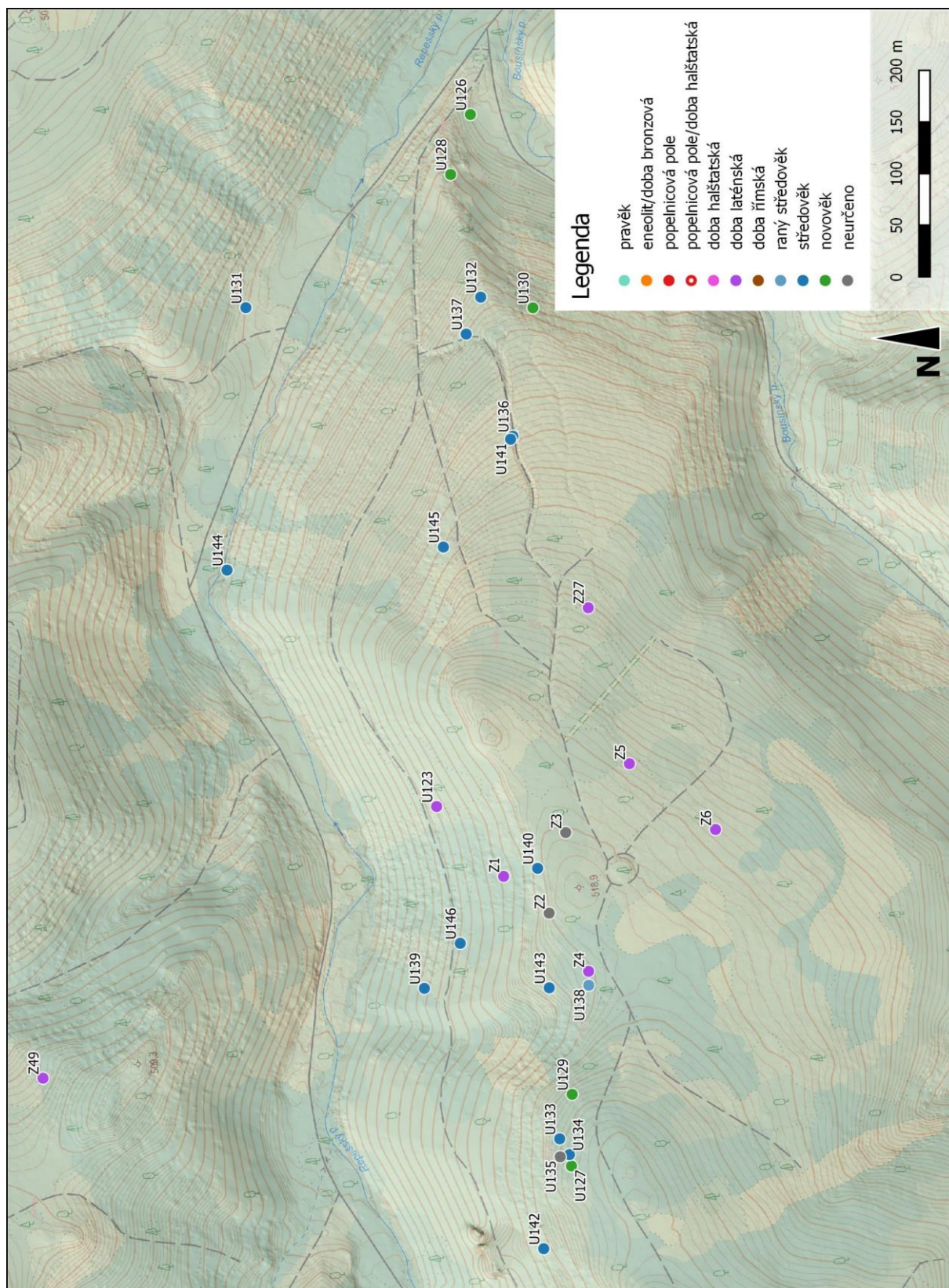
Moravské křižovatky [online]. Mapa č. 4: Pravěké a raně středověké významné sídelní areály v oblasti Hané a blízkém okolí ve vazbě na průběhy historických cest. Centrum dopravního výzkumu, v.v.i. [cit. 10.7. 2022] Dostupné z: <https://www.m-krizovatky.cz/file/2019-mapa-c-4-praveke-a-rane-stredoveke-vyznamne-sidelni-arealy-v-oblasti-hane-a-blizkem-okoli-ve-vazbe-na-prubehy-historickyh-cest/>

11 Přílohy

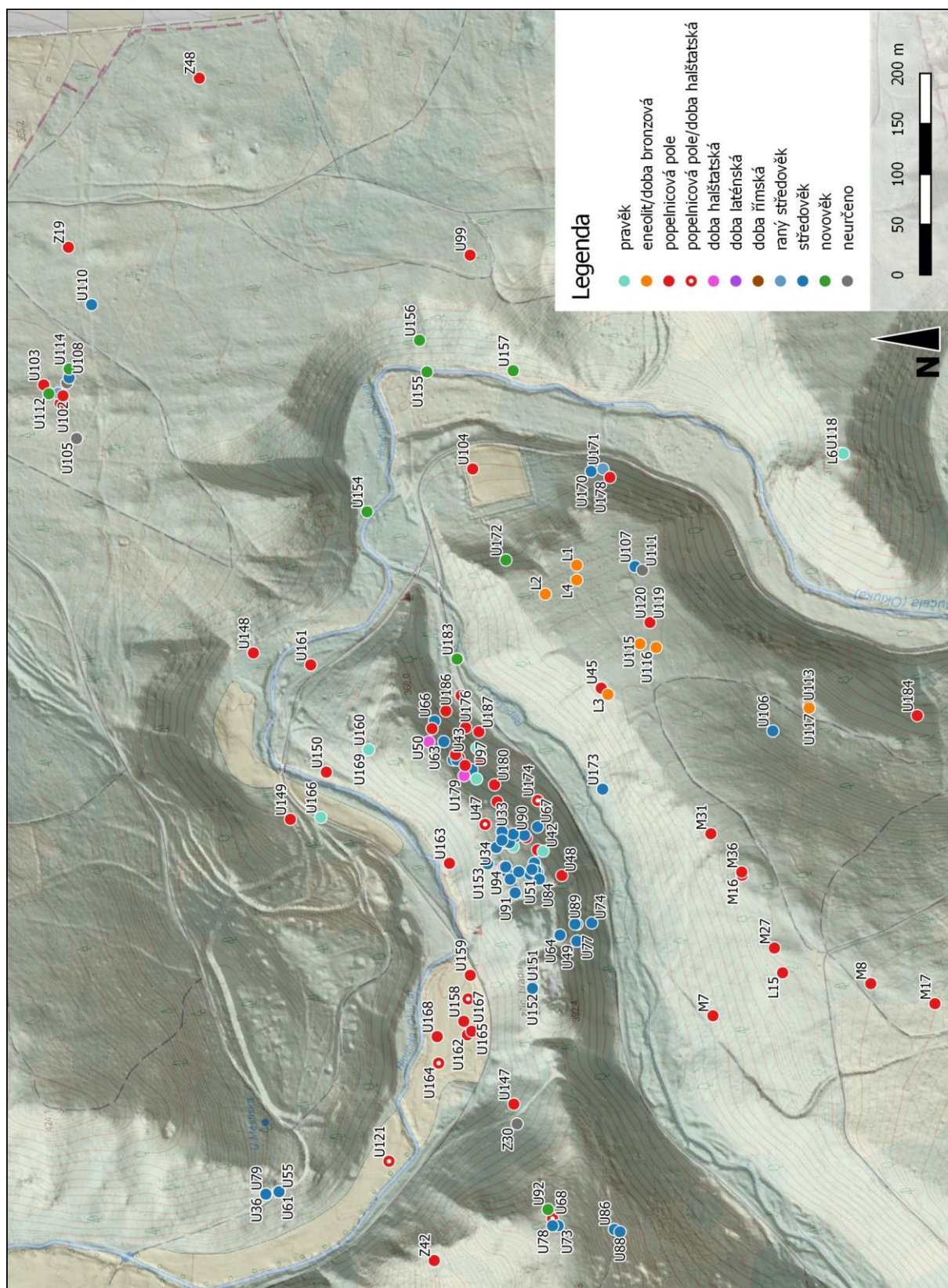
11.1 Mapy

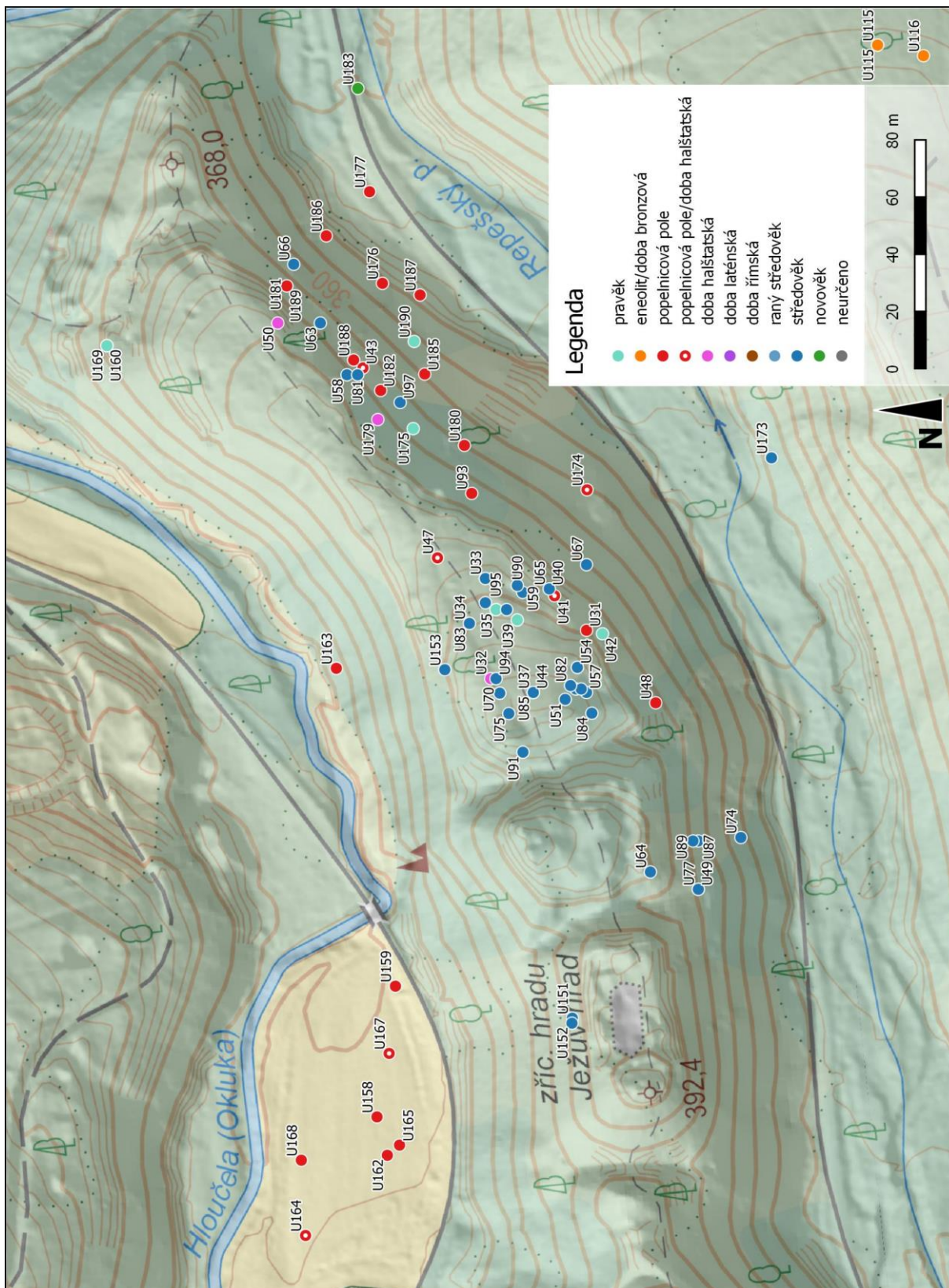
Mapa 1. Původní katastrální území Bousín, Drahaný, Stínava, Vícov, Žárovice-Hamry (okr. Prostějov) – celkové prostorové rozložení nálezů dle datace (zpracoval J. Martínek).

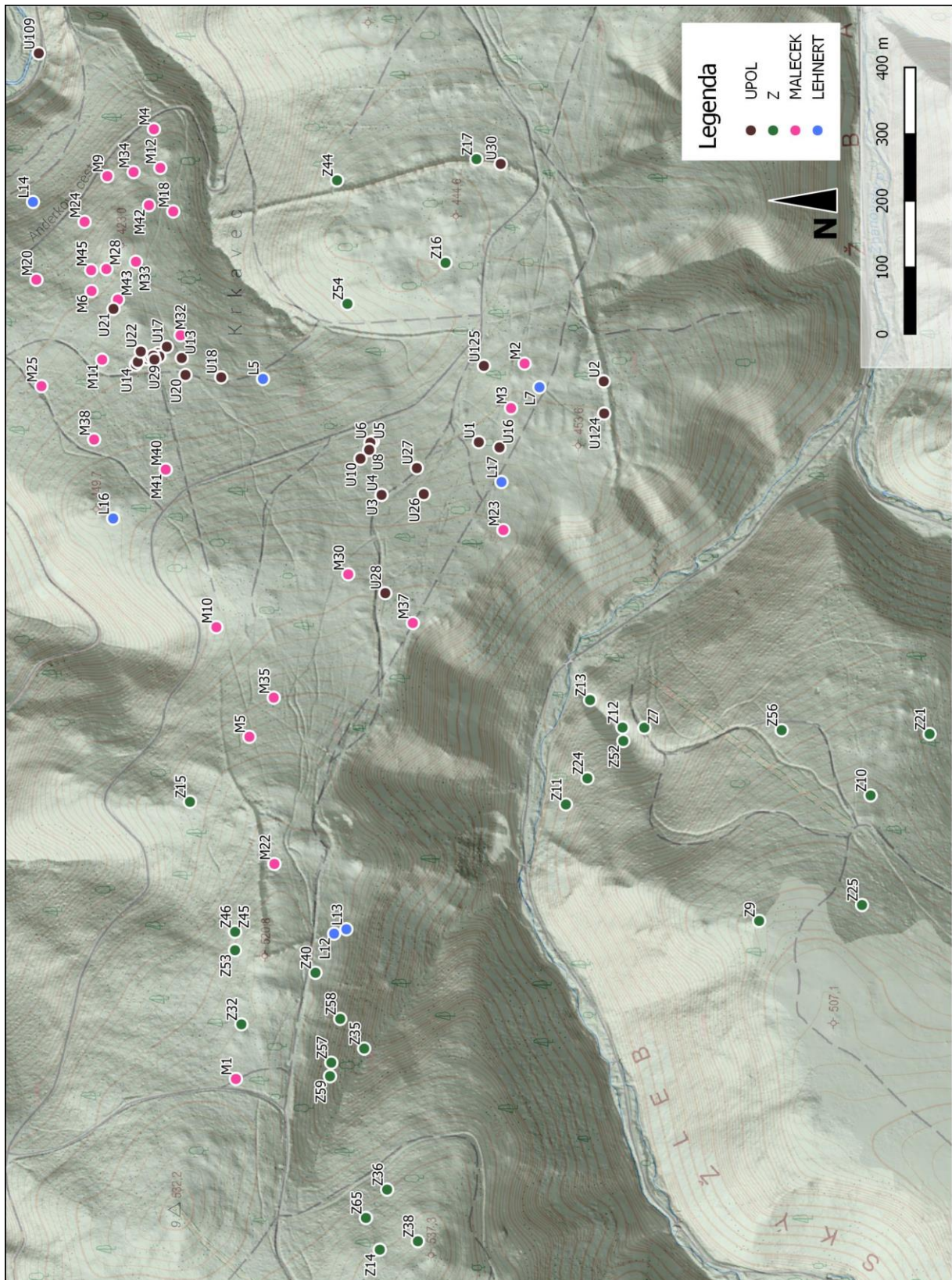
Mapa 2. A – Původní katastrální území Stínava (okr. Prostějov) – prostorové rozložení nálezů dle datace (zpracoval J. Martínek).

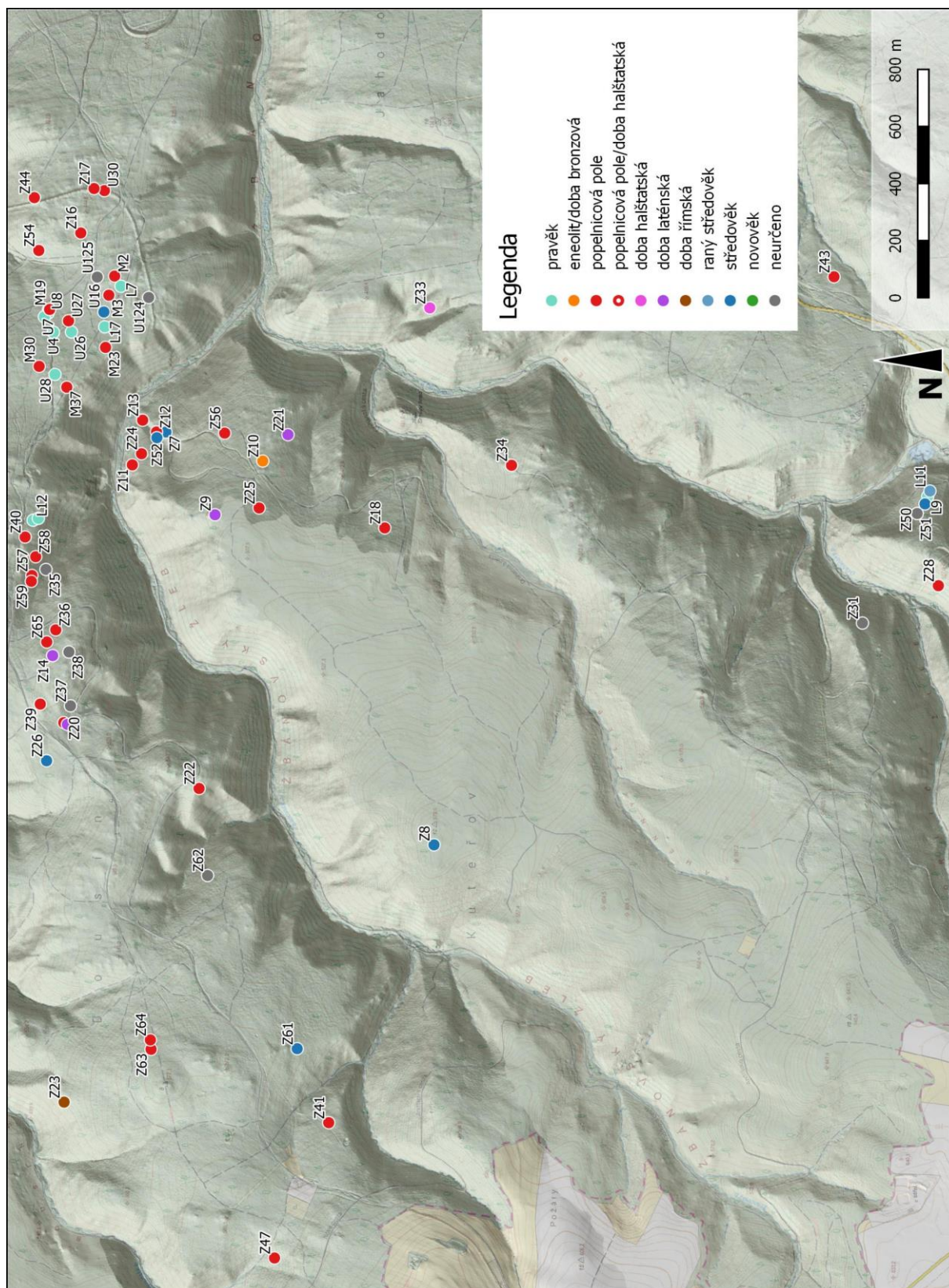
Mapa 3. B – Původní katastrální území Stínava, Vícov, Žárovice-Hamry (okr. Prostějov) – prostorové rozložení nálezů dle datace (zpracoval J. Martínek).

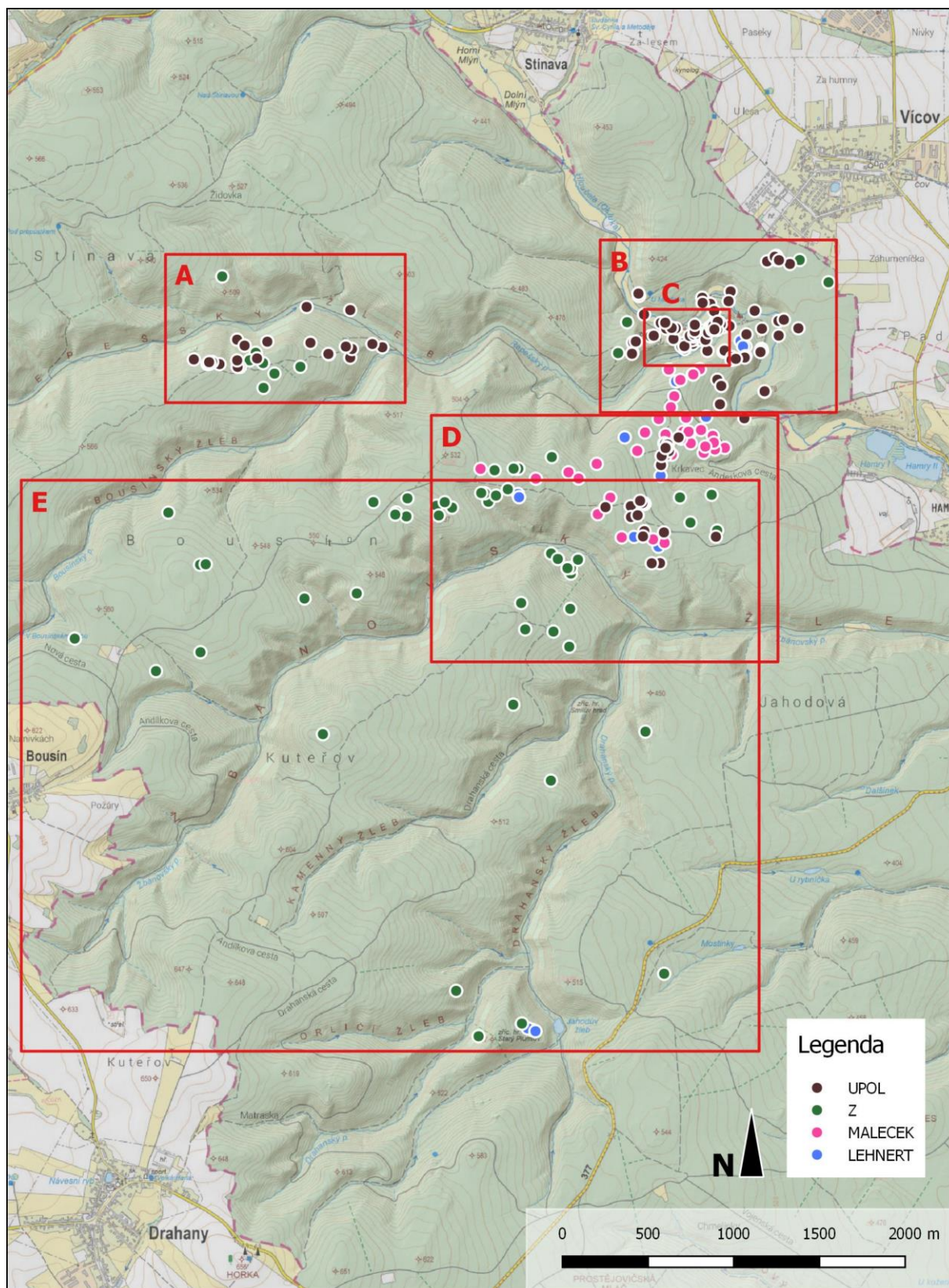
Mapa 4. C – Původní katastrální území Stínava (okr. Prostějov) – prostorové rozložení nálezů dle datace (zpracoval J. Martínek).

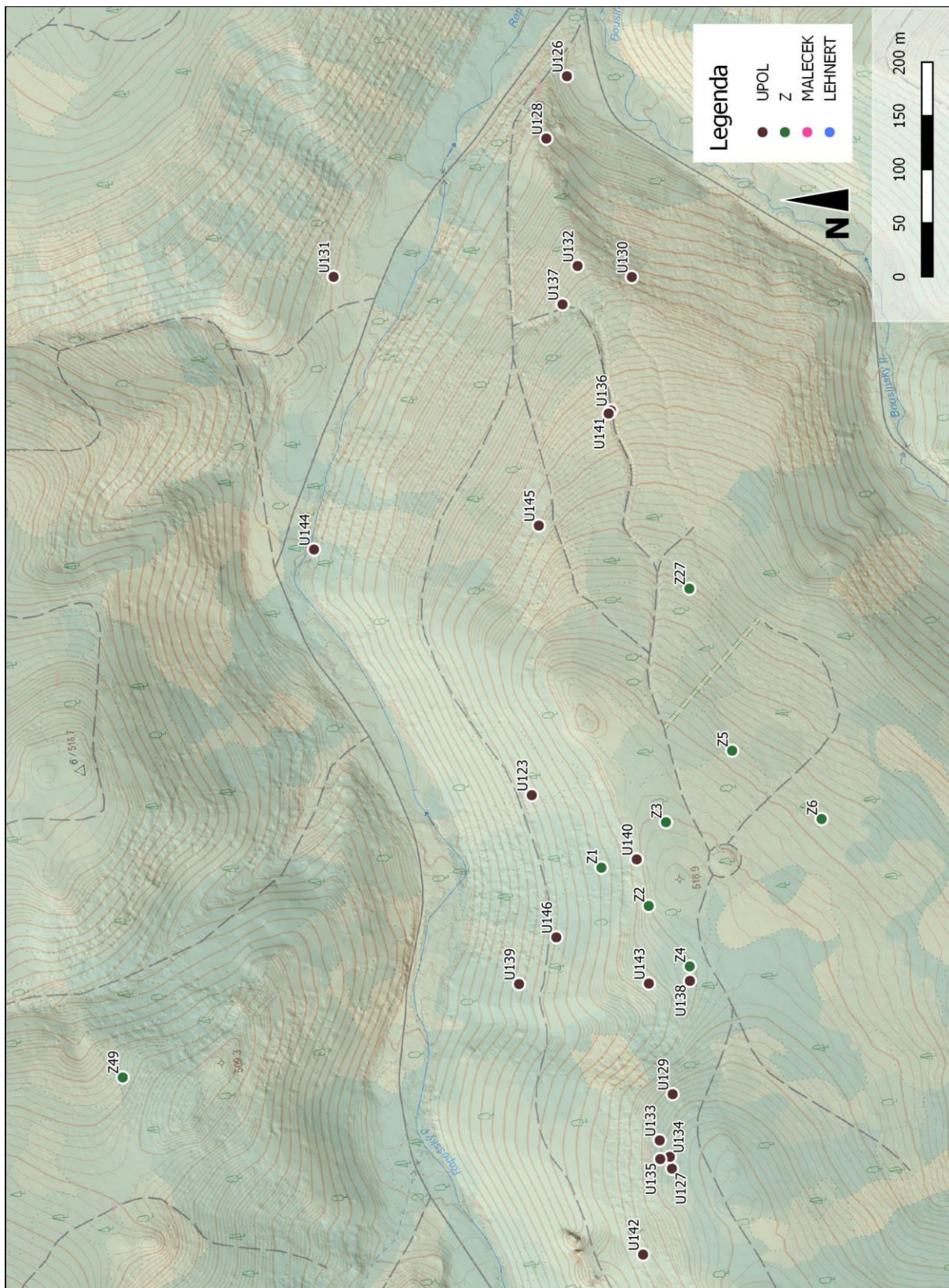
Mapa 5. D – Původní katastrální území Bousín, Stínava, Žárovice-Hamry (okr. Prostějov) – prostorové rozložení náleží dle datace (zpracoval J. Martínek).

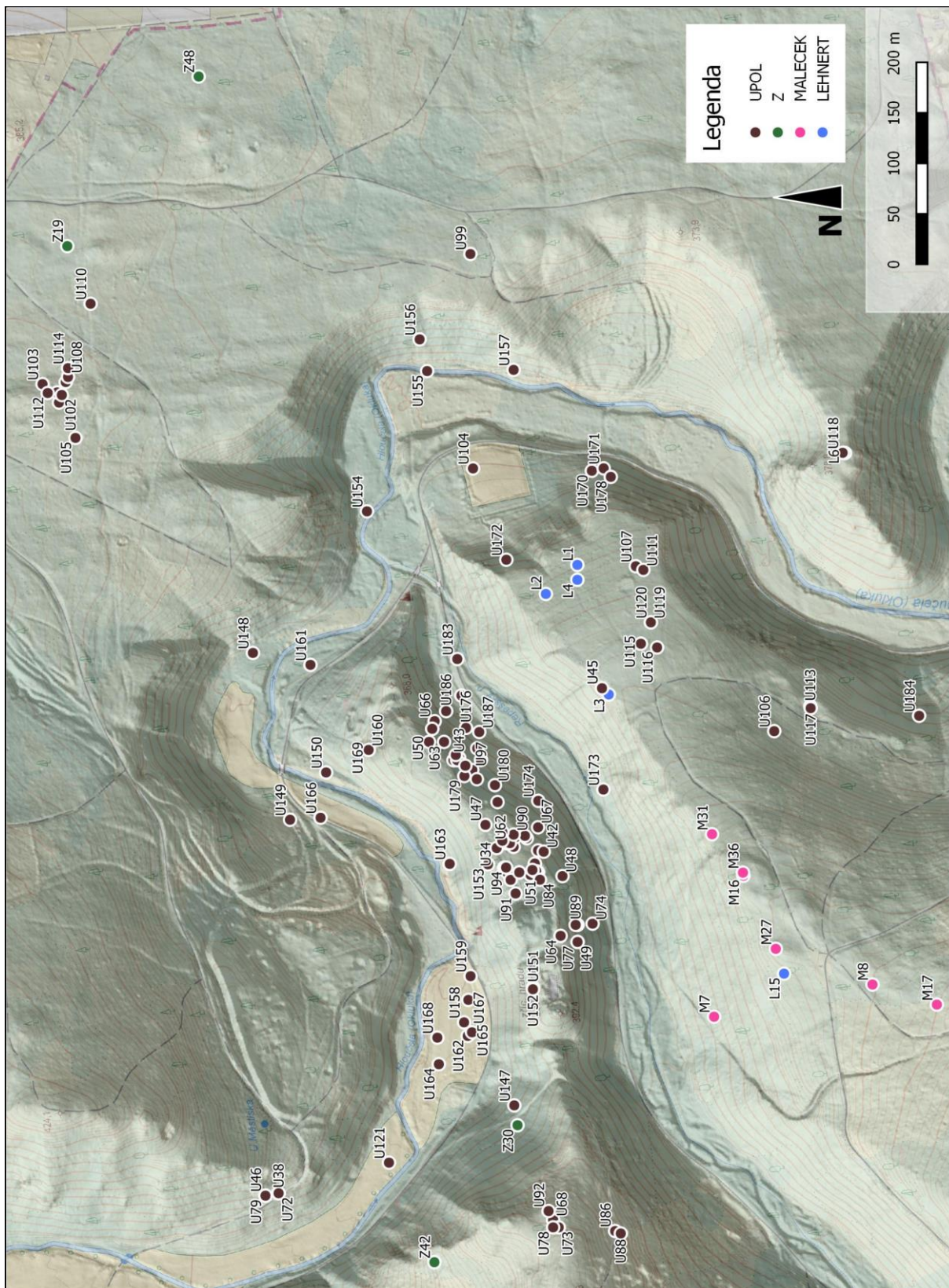
Mapa 6. E – Původní katastrální území Bousín, Drahaný, Žárovice-Hamry (okr. Prostějov) – prostorové rozložení nálezů dle datace (zpracoval J. Martinek).

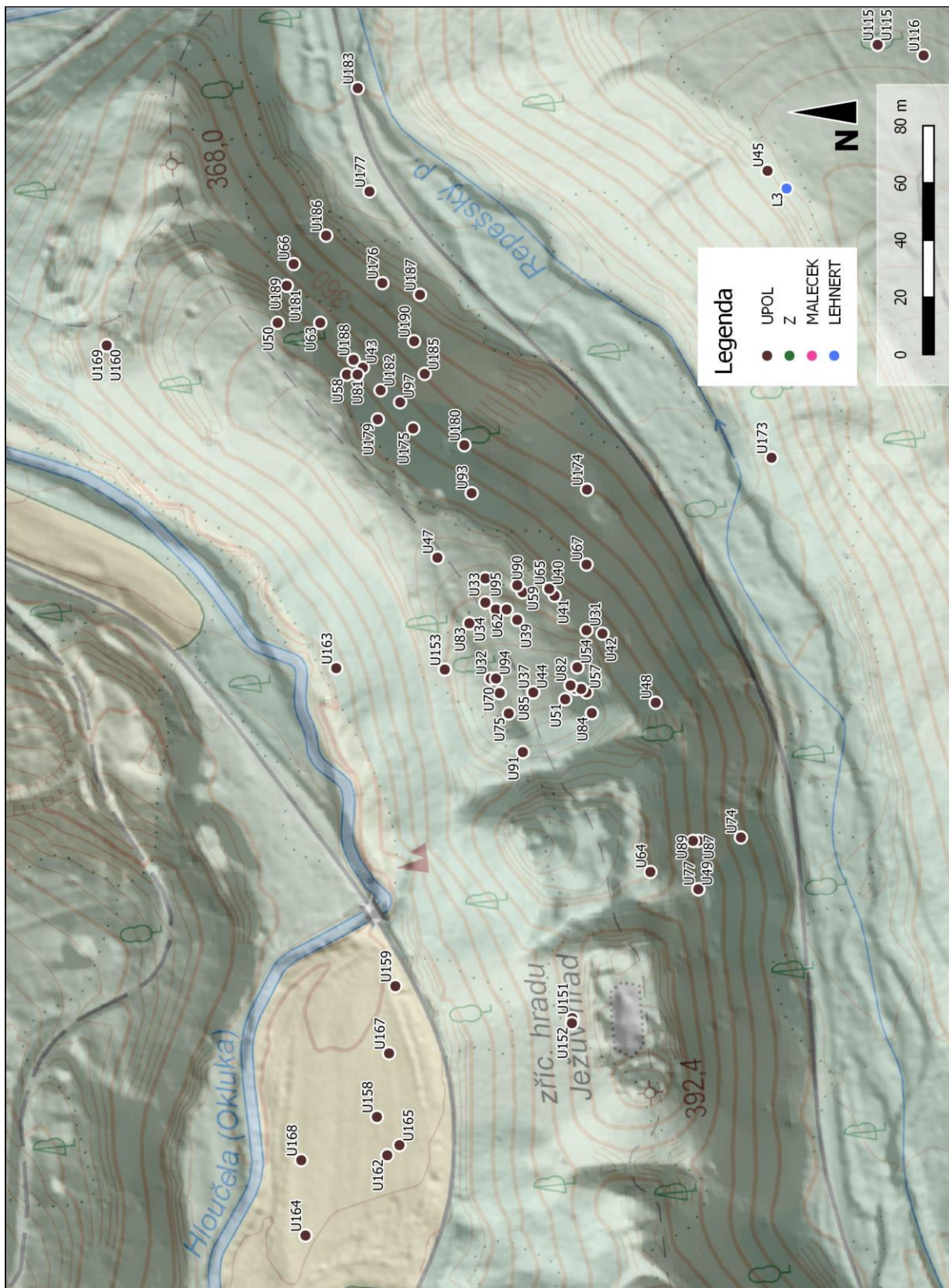
Mapa 7. Původní katastrální území Bousín, Drahaný, Stínava, Vícov, Žárovice-Hamry (okr. Prostějov) – celkové prostorové rozložení artefaktů s rozdělením dle jednotlivých nálezů (zpracoval J. Martinek).

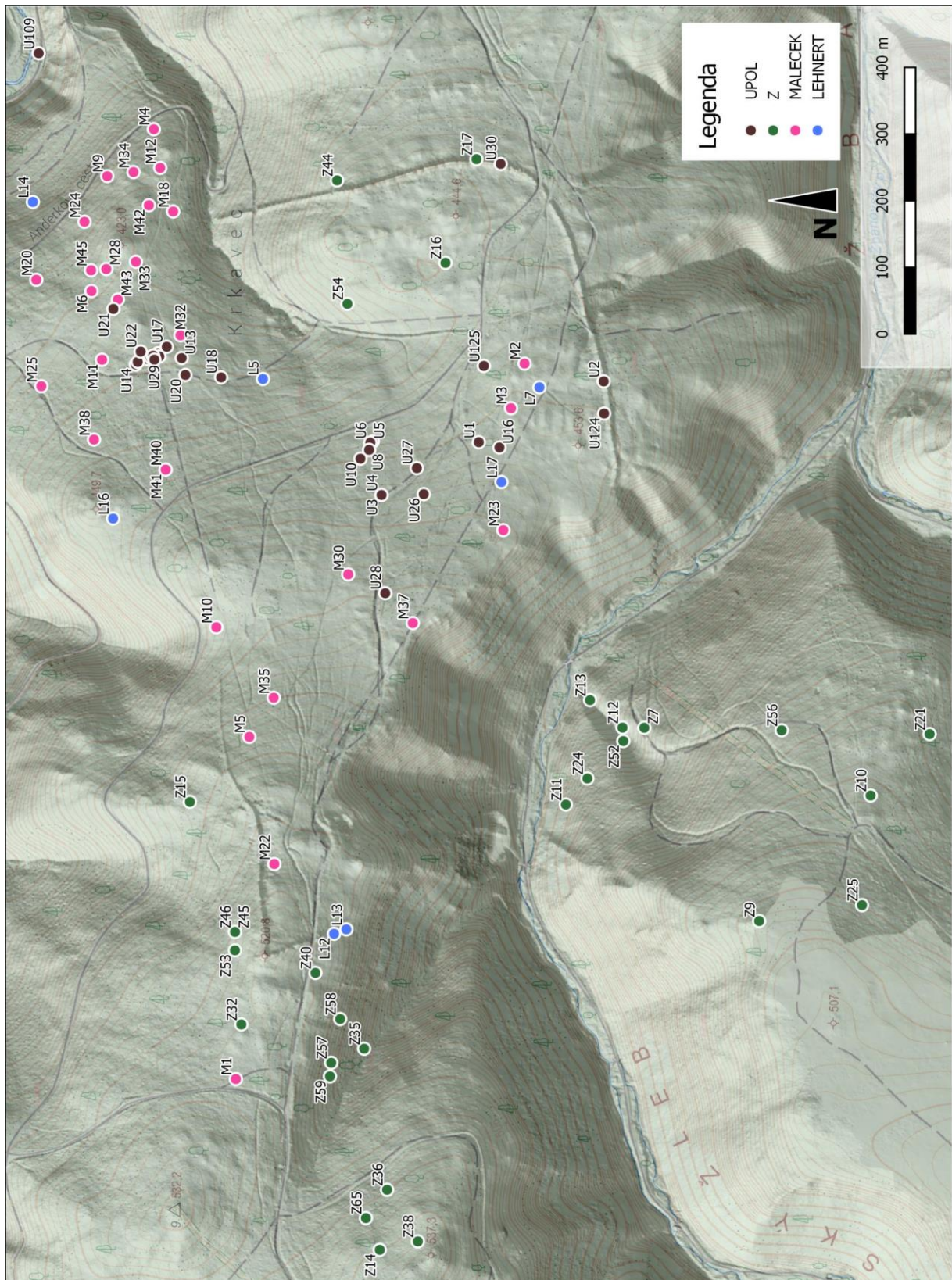
Mapa 8. A – Původní katastrální území Stínava (okr. Prostějov) – prostorové rozložení artefaktů s rozdělením dle jednotlivých nálezů (zpracoval J. Martínek).

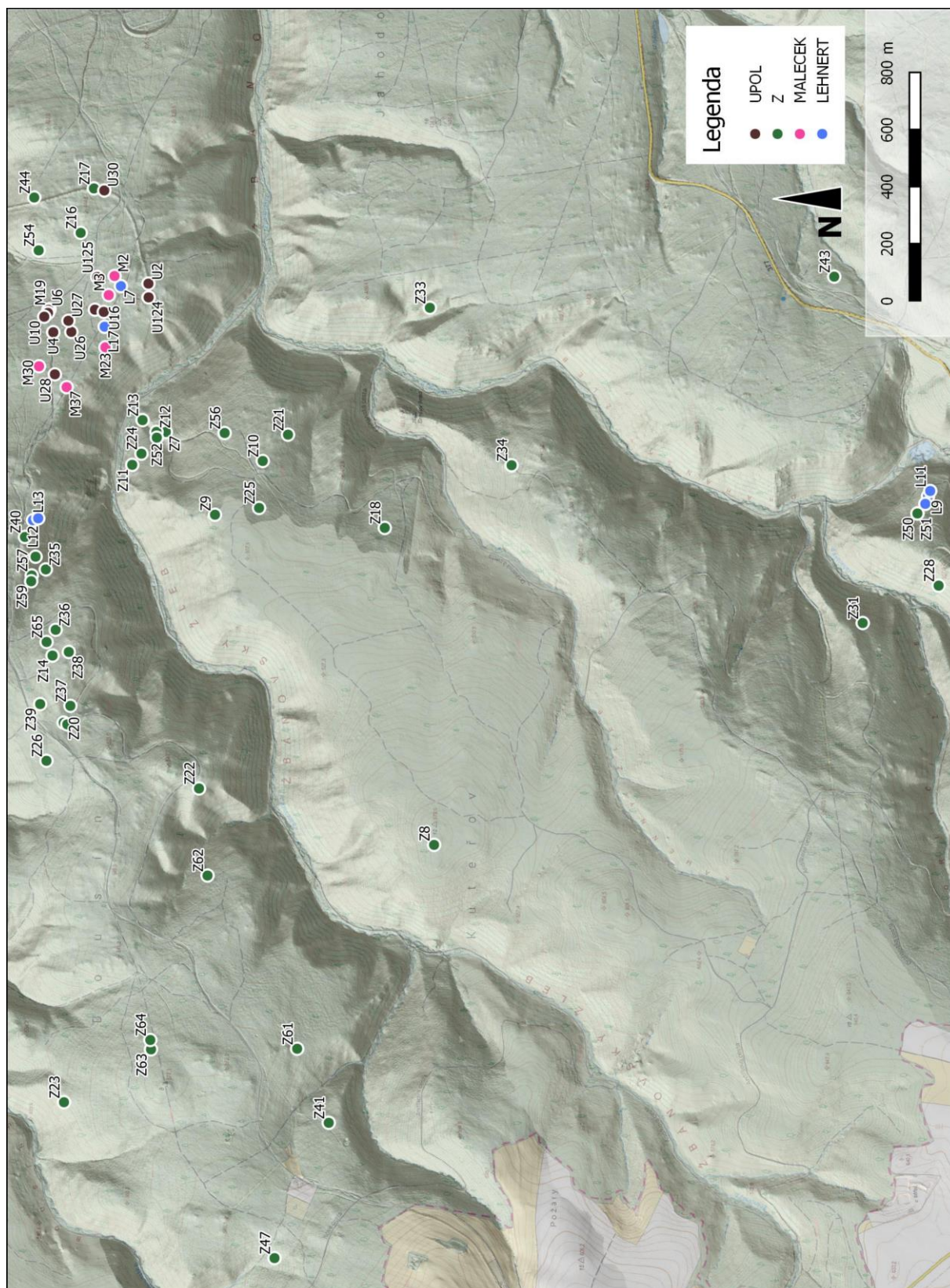
Mapa 9. B – Původní katastrální území Stínava, Vícov, Žárovice-Hamry (okr. Prostějov) – celkové prostorové rozložení artefaktů s rozdělením dle jednotlivých nálezů (zpracoval J. Martínek).

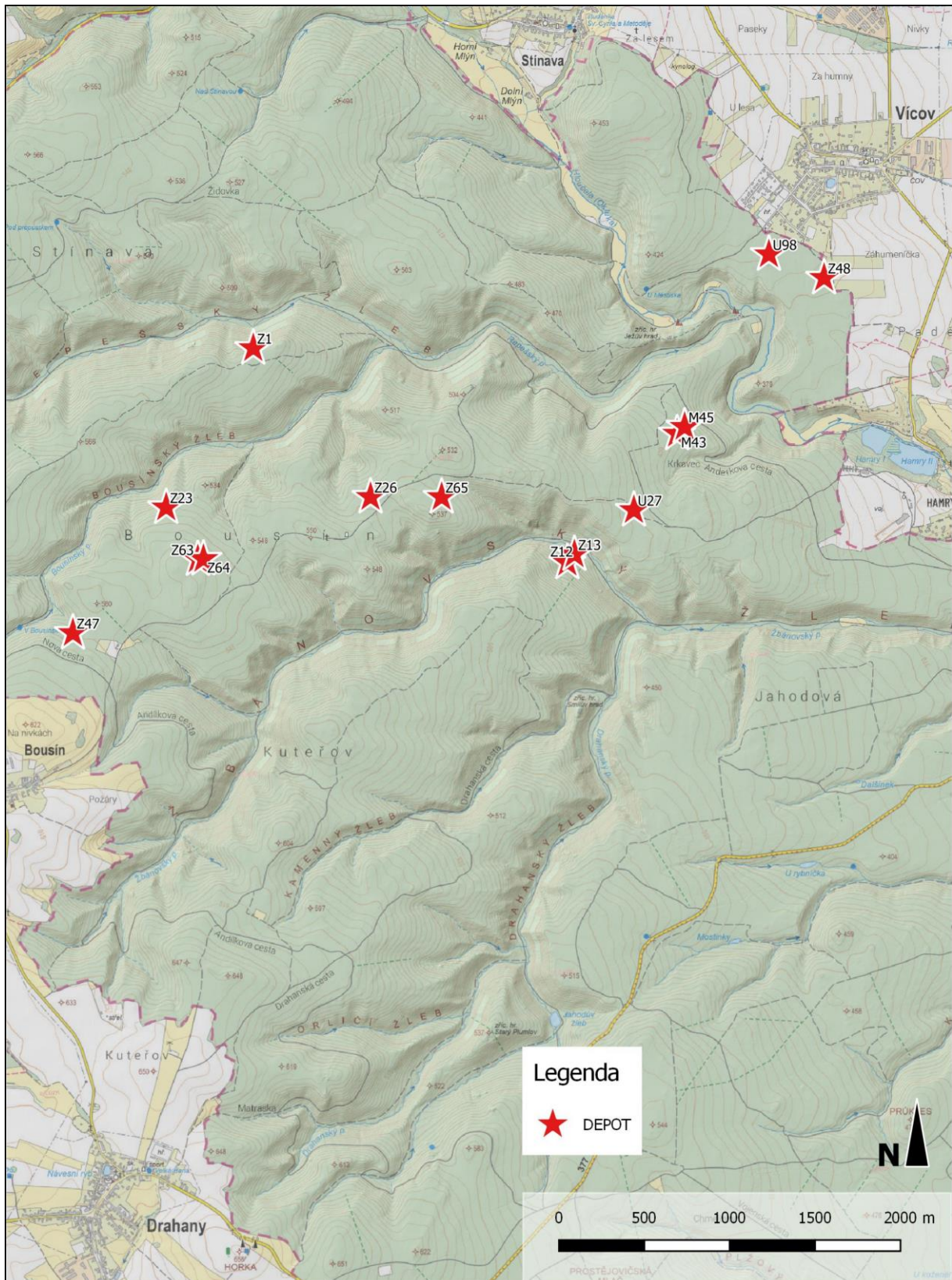
Mapa 10. C – Původní katastrální území Stínava (okr. Prostějov) – celkové prostorové rozložení artefaktů s rozdělením dle jednotlivých nálezů (zpracoval J. Martínek).

Mapa 11. D – Původní katastrální území Bousín, Stínava, Žárovice-Hamry (okr. Prostějov) – celkové prostorové rozložení artefaktů s rozdělením dle jednotlivých nálezů (zpracoval J. Martínek).

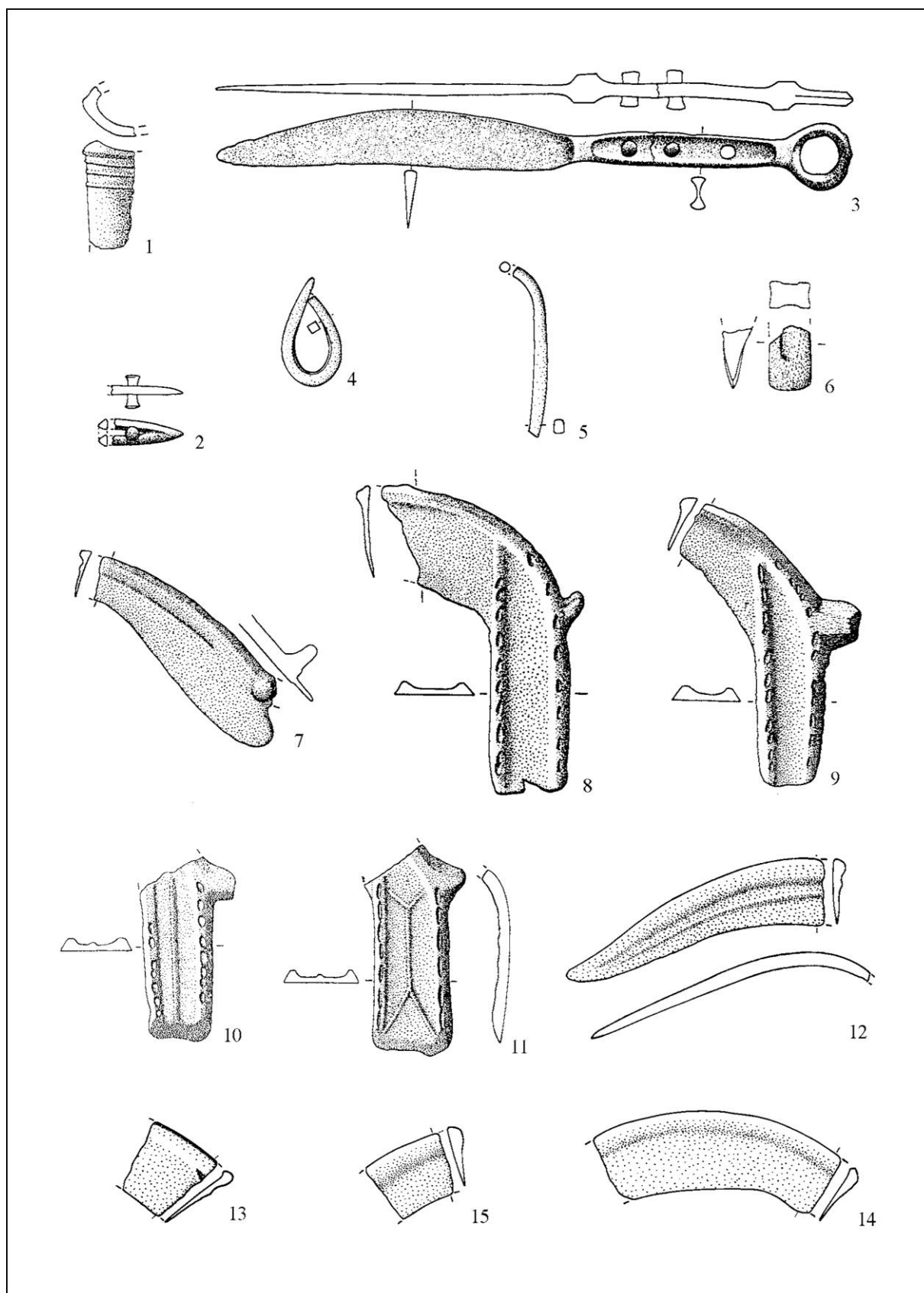

Mapa 12. E – Původní katastrální území Bousín, Drahany, Žárovice-Hamry (okr. Prostějov) – celkové prostorové rozložení artefaktů s rozdělením dle jednotlivých nálezů (zpracoval J. Martinek).

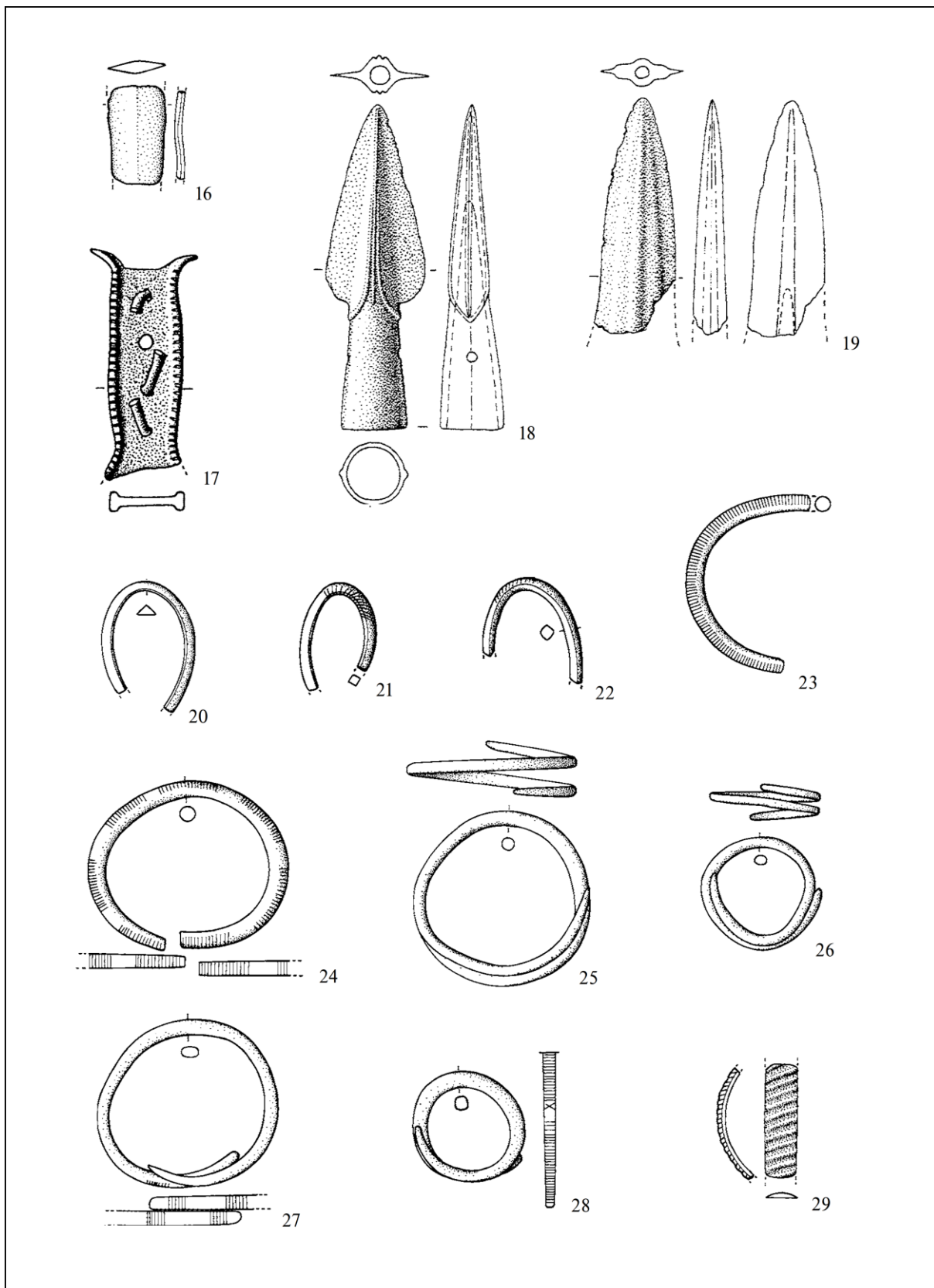

Mapa 13. Původní katastrální území Bousín, Drahaný, Stínava, Žárovice-Hamry (okr. Prostějov) – přehled depotů (zpracoval J. Martínek). **U27** – depot Žárovice–Hamry 14; **U98** – depot Vícov 13; **Z1** – depot Stínava 1; **Z12** a **Z13** – „zlaté“ depoty Žárovice–Hamry 15 a 16; **Z23** – depot Bousín 6; **Z26** – depot Bousín 1; **Z47** – depot Bousín 2; **Z48** – depot Vícov 14; **Z63** – depot Bousín 3; **Z64** – depot Bousín 4; **Z65** – depot Bousín 5; **M43** – depot Žárovice–Hamry 17; **M45** – depot Žárovice–Hamry 13.

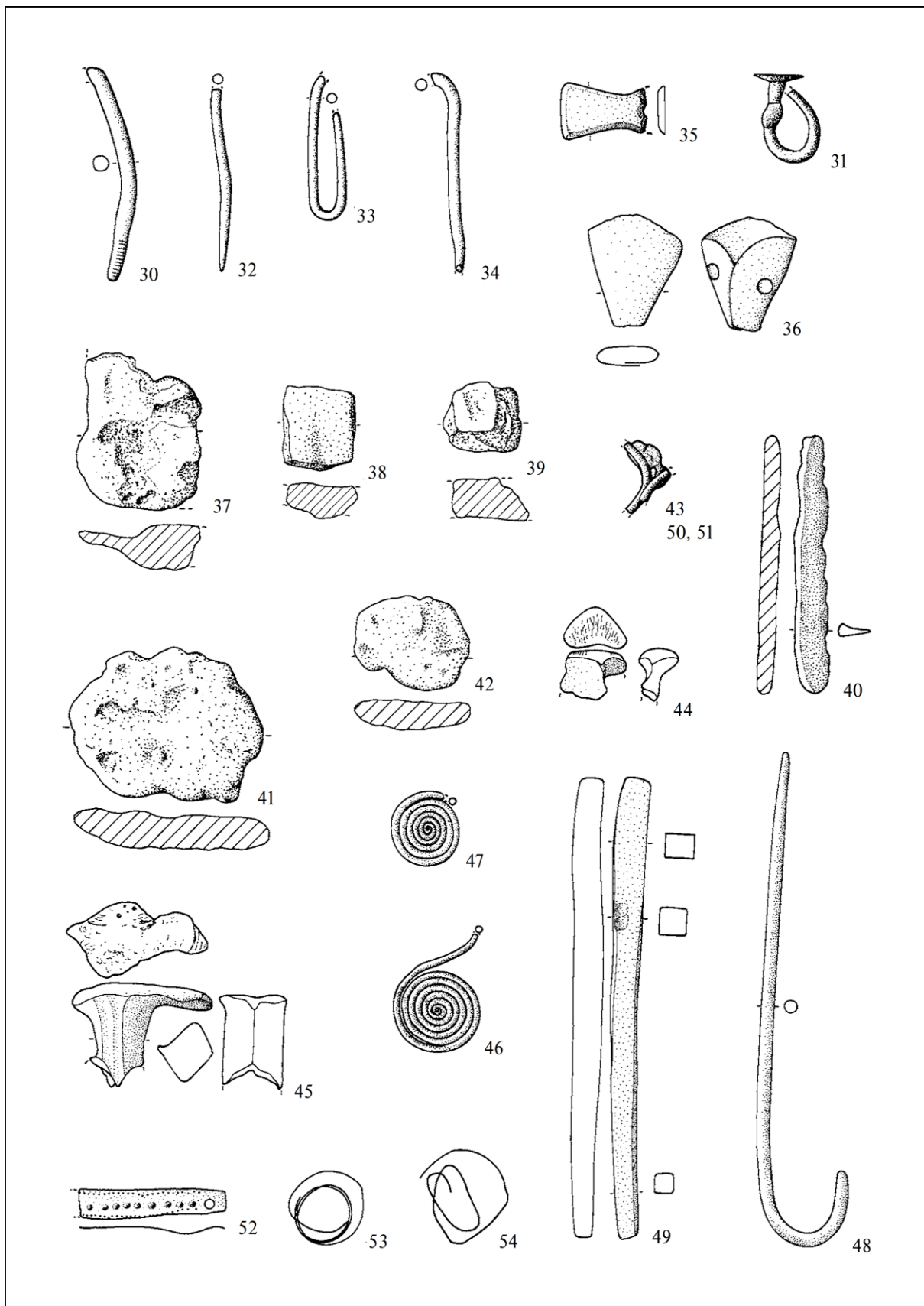
11.2 Fotografické a kresebné tabule

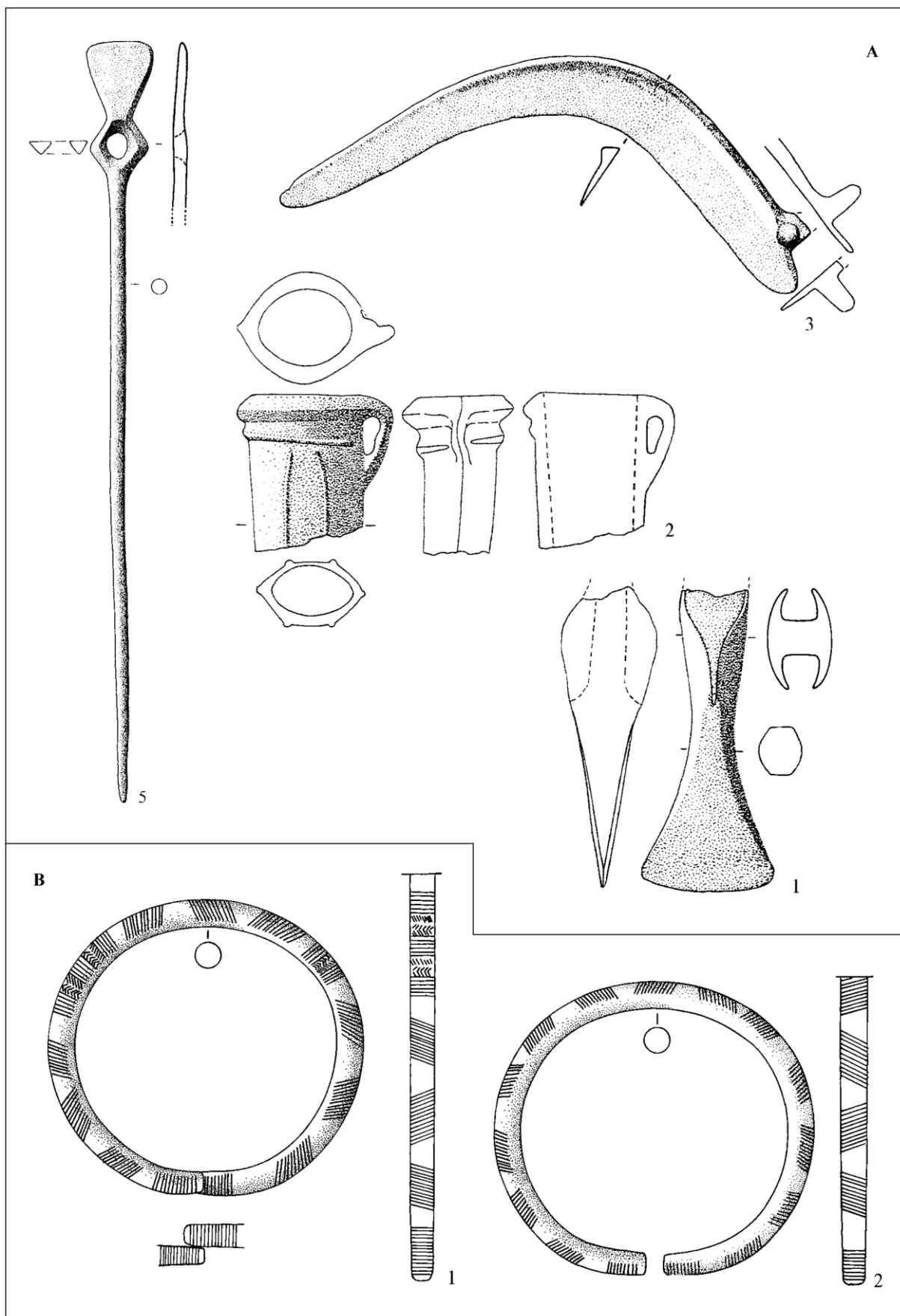
Tab. 1. Depot Žárovice-Hamry 2, okr. Prostějov, M. 1:2 (podle *Salaš 2005*, tab. 287).

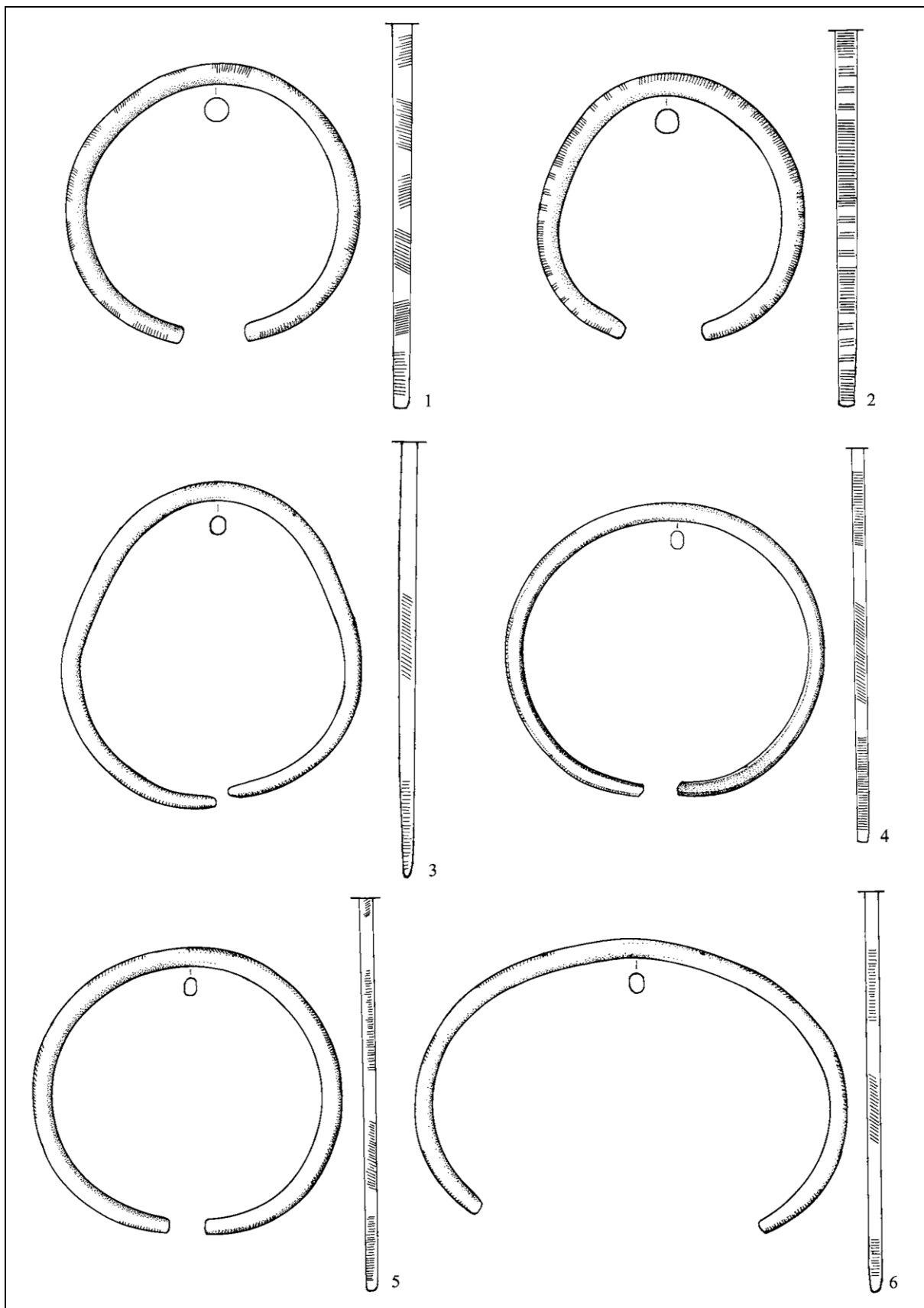
Tab. 2. Depot Žárovice-Hamry 2, okr. Prostějov, M. 1:2 (podle *Salaš 2005*, tab. 288).

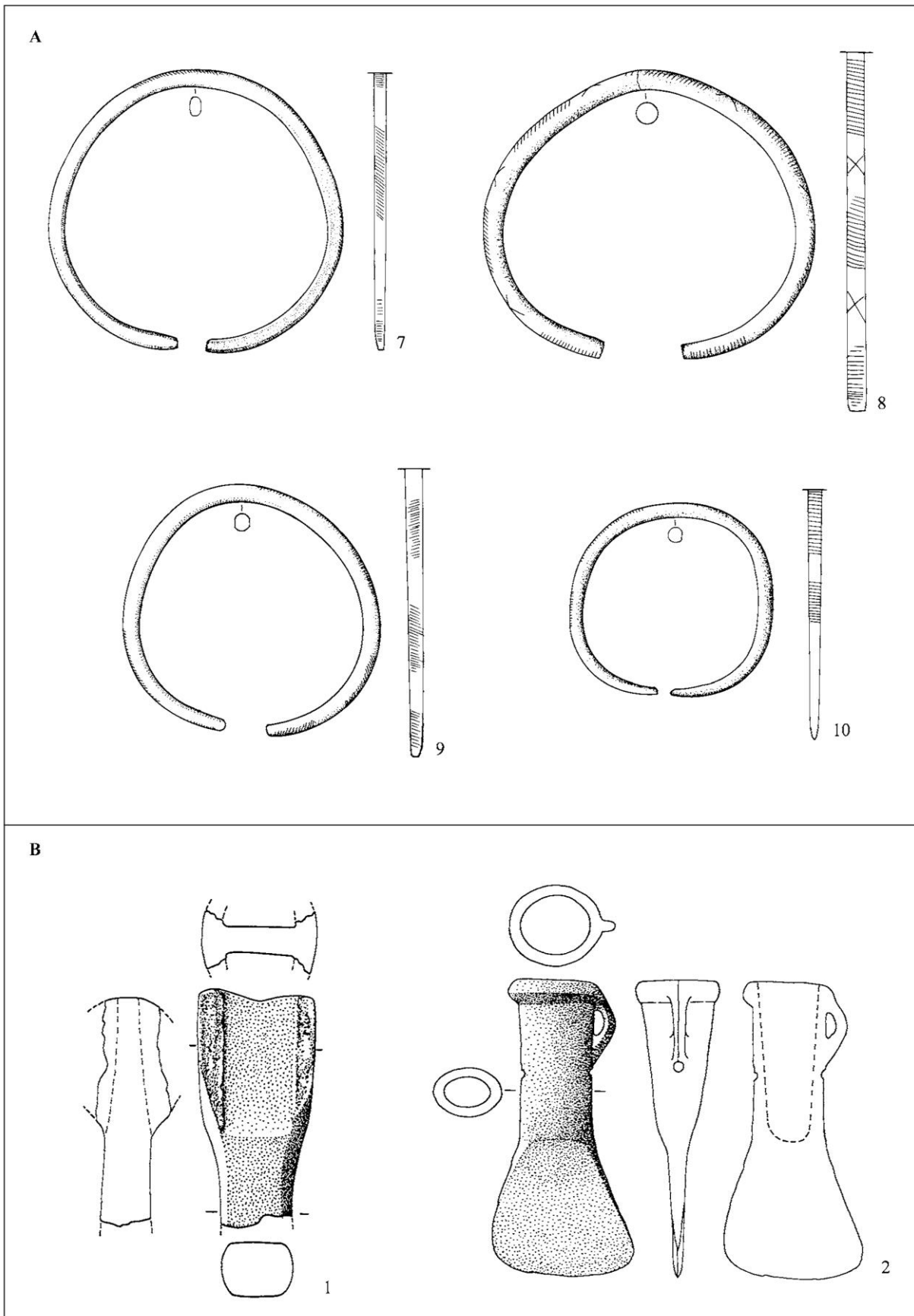
Tab. 3. Depot Žárovice-Hamry 2, okr. Prostějov, M. 1:2 (podle *Salaš 2005*, tab. 289).

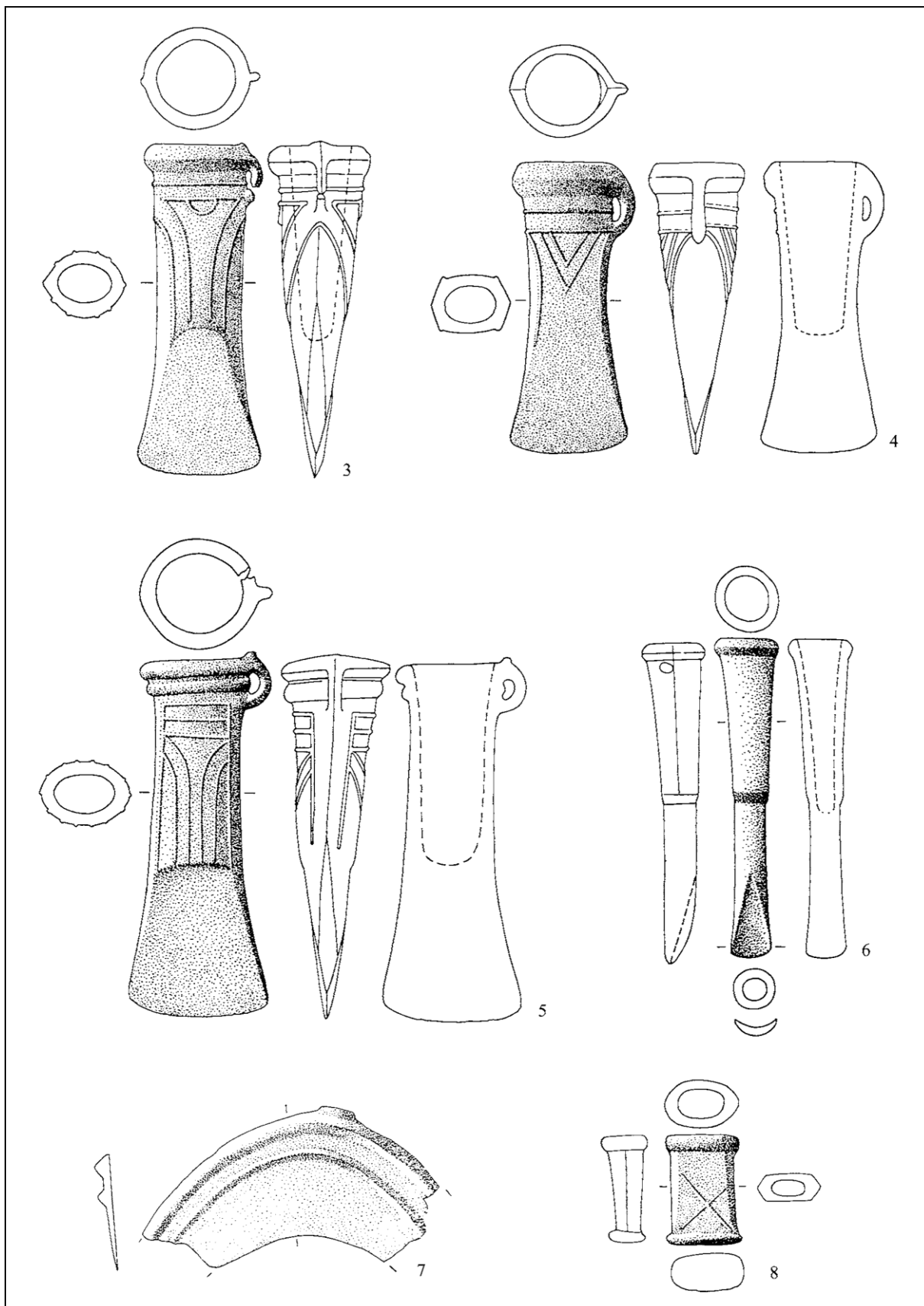
Tab. 4. **A** – depot Žárovice-Hamry 4, okr. Prostějov; **B** – depot Žárovice-Hamry 6, okr. Prostějov, M. 1:2 (podle *Salaš 2005*, tab. 290).

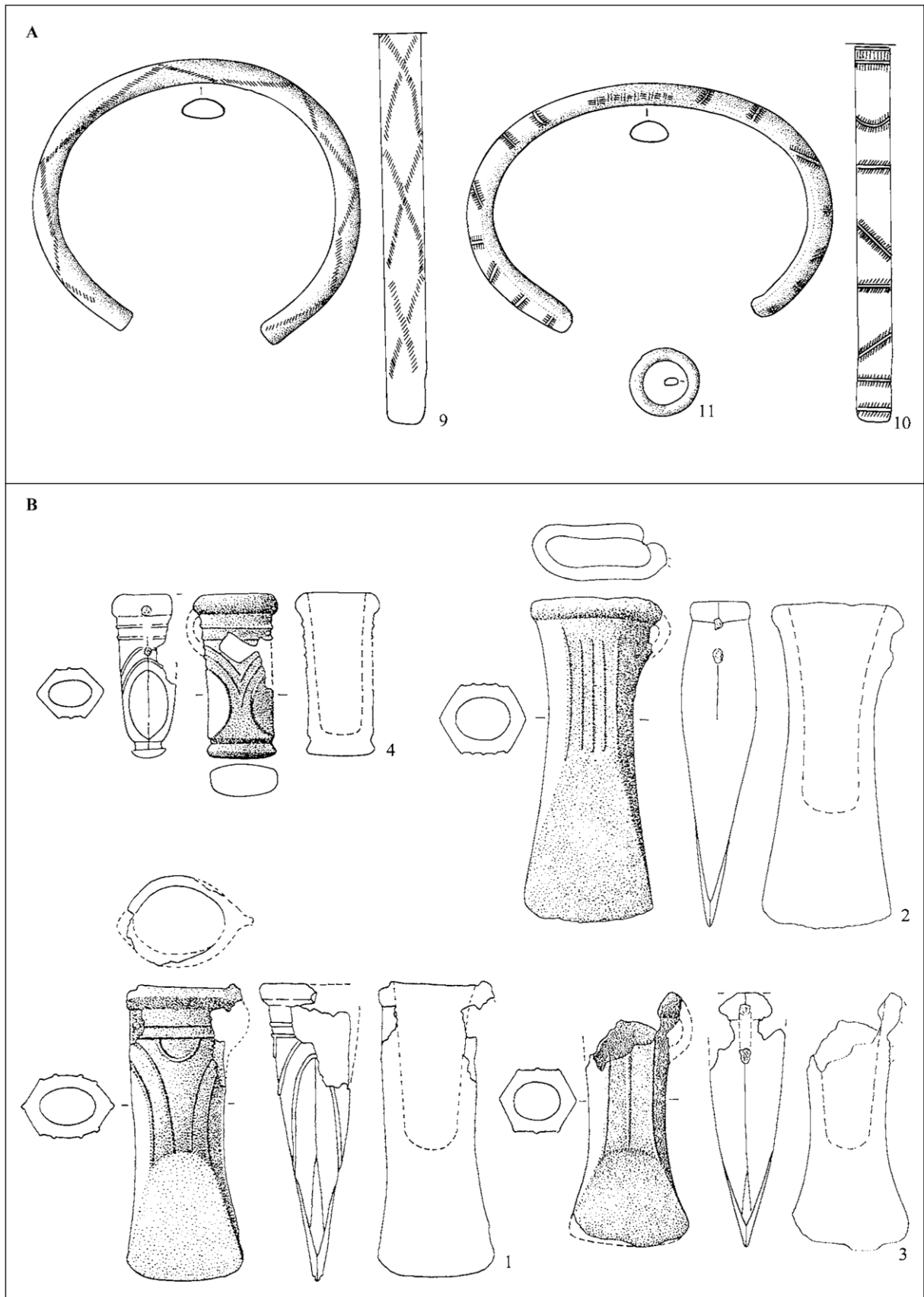
Tab. 5. Depot Žárovice-Hamry 1, okr. Prostějov, M. 1:2 (podle *Salaš 2005*, tab. 473).

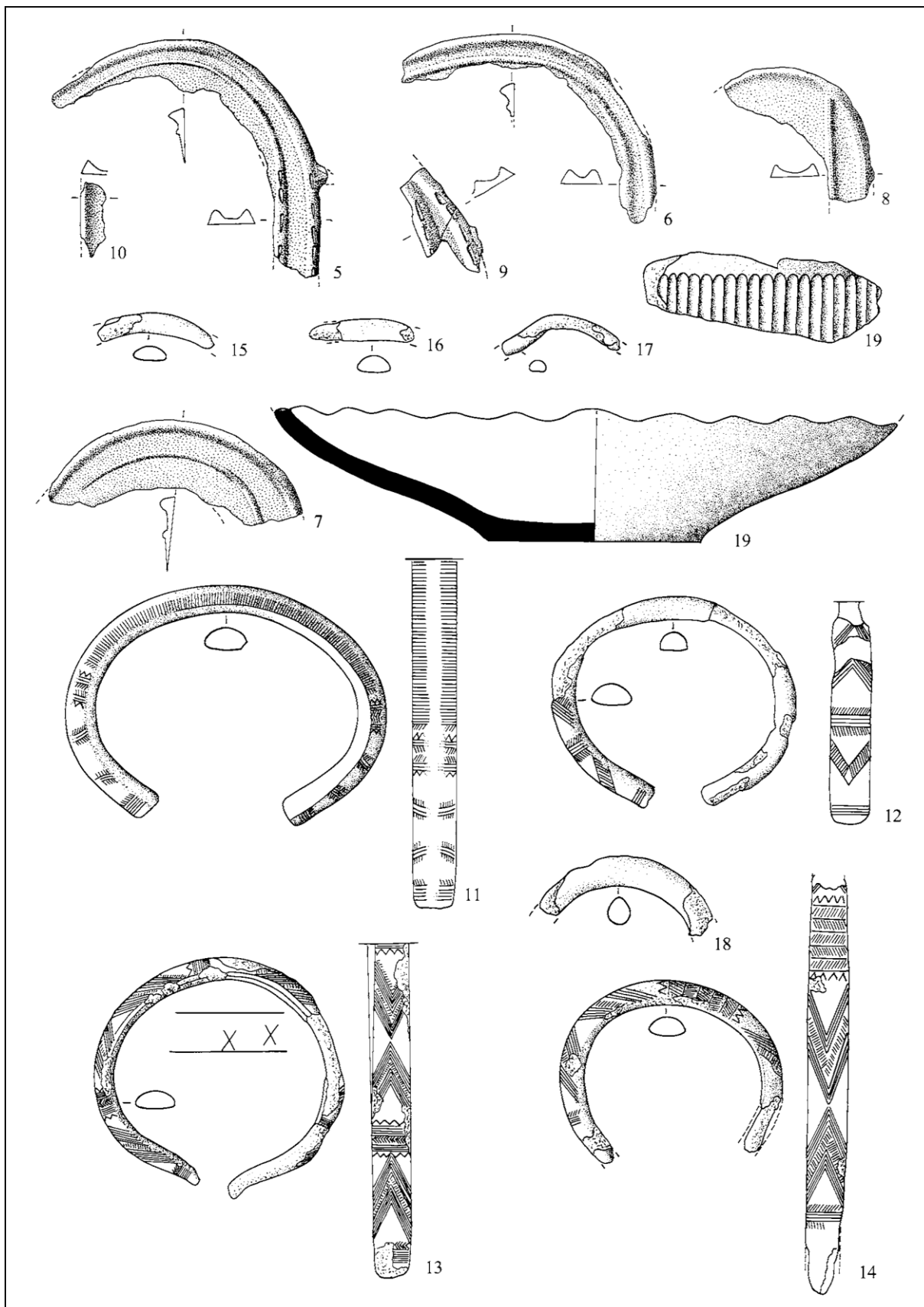
Tab. 6. **A** – depot Žárovice-Hamry 1, okr. Prostějov; **B** – depot Žárovice-Hamry 3, okr. Prostějov, M. 1:2 (podle *Salaš 2005*, tab. 474).

Tab. 7. Depot Žárovice-Hamry 3, okr. Prostějov, M. 1:2 (podle *Salaš 2005*, tab. 475).

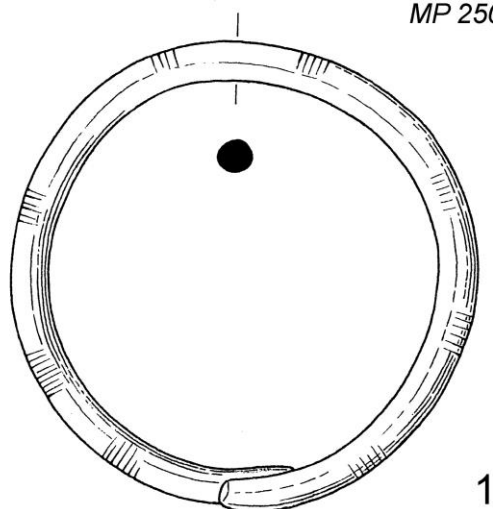
Tab. 8. **A** – depot Žárovice-Hamry 3, okr. Prostějov; **B** – depot Žárovice-Hamry 7, okr. Prostějov, M. 1:2 (podle *Salaš 2005*, tab. 476).

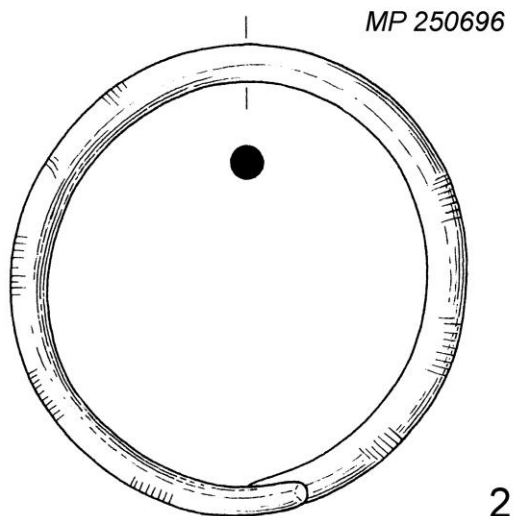
Tab. 9. Depot Žárovice-Hamry 7, okr. Prostějov, M. 1:2 (podle *Salaš 2005*, tab. 477).

DEPOT VÍCOV 13

MP 250695

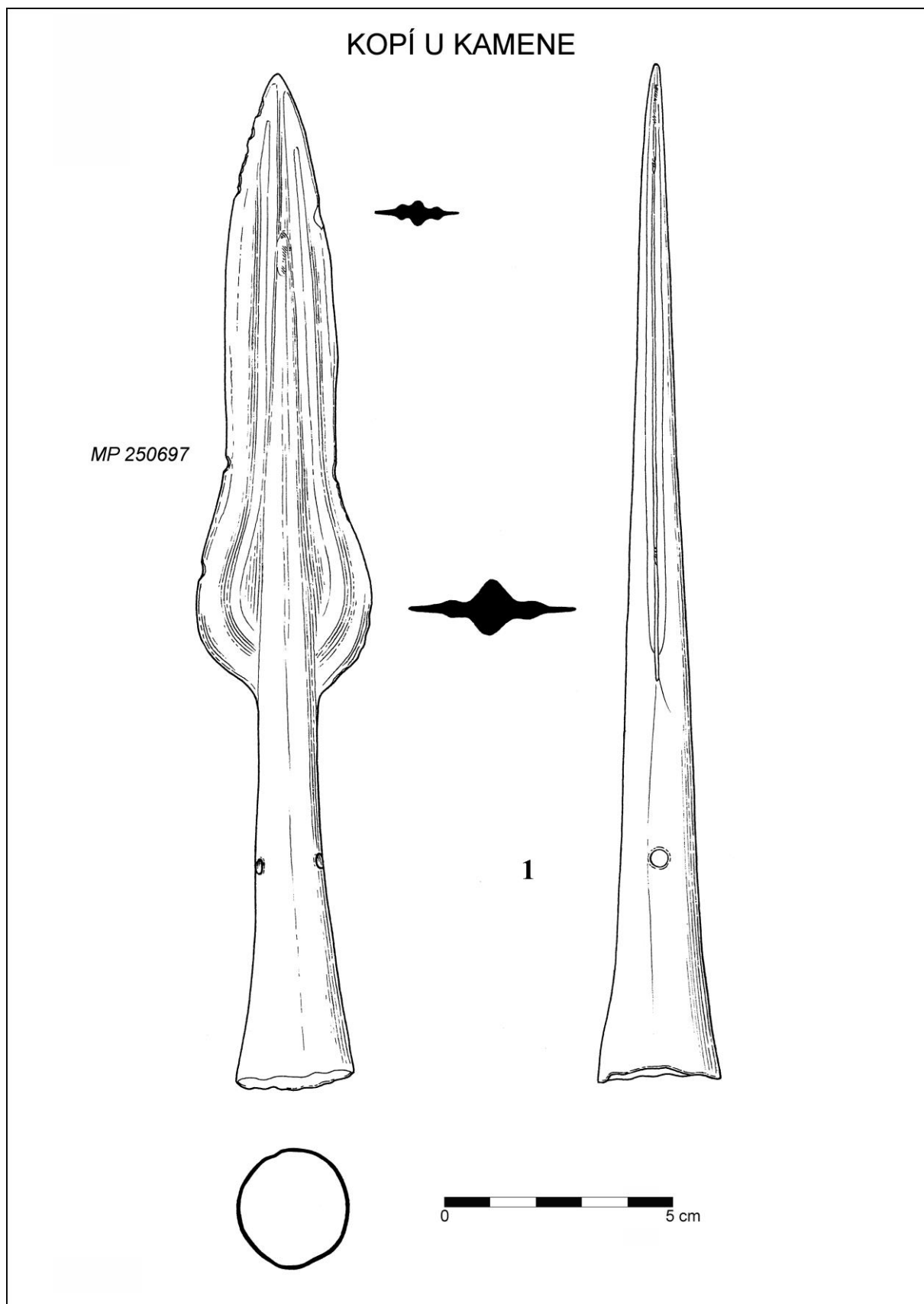

MP 250696

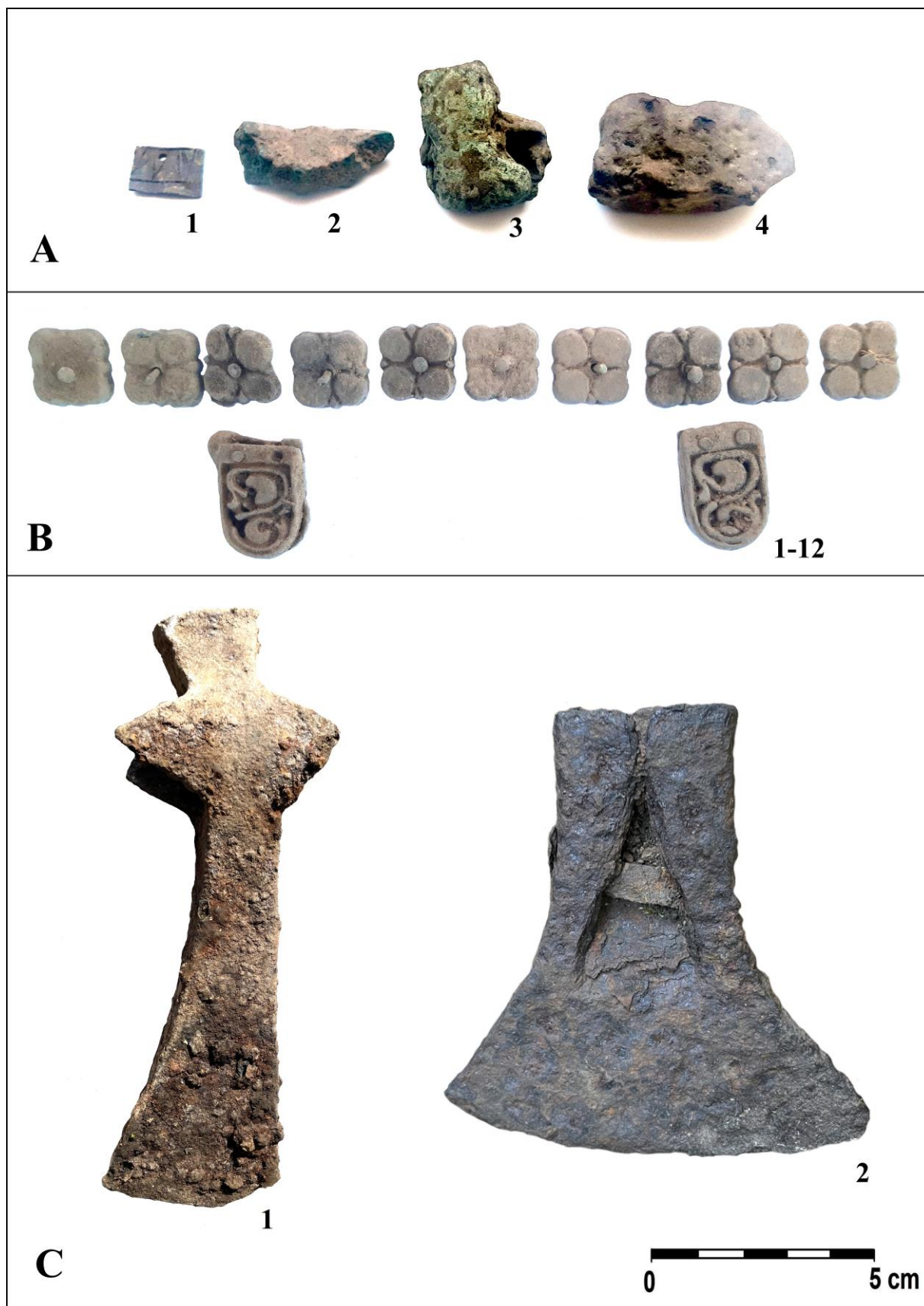

0 5 cm

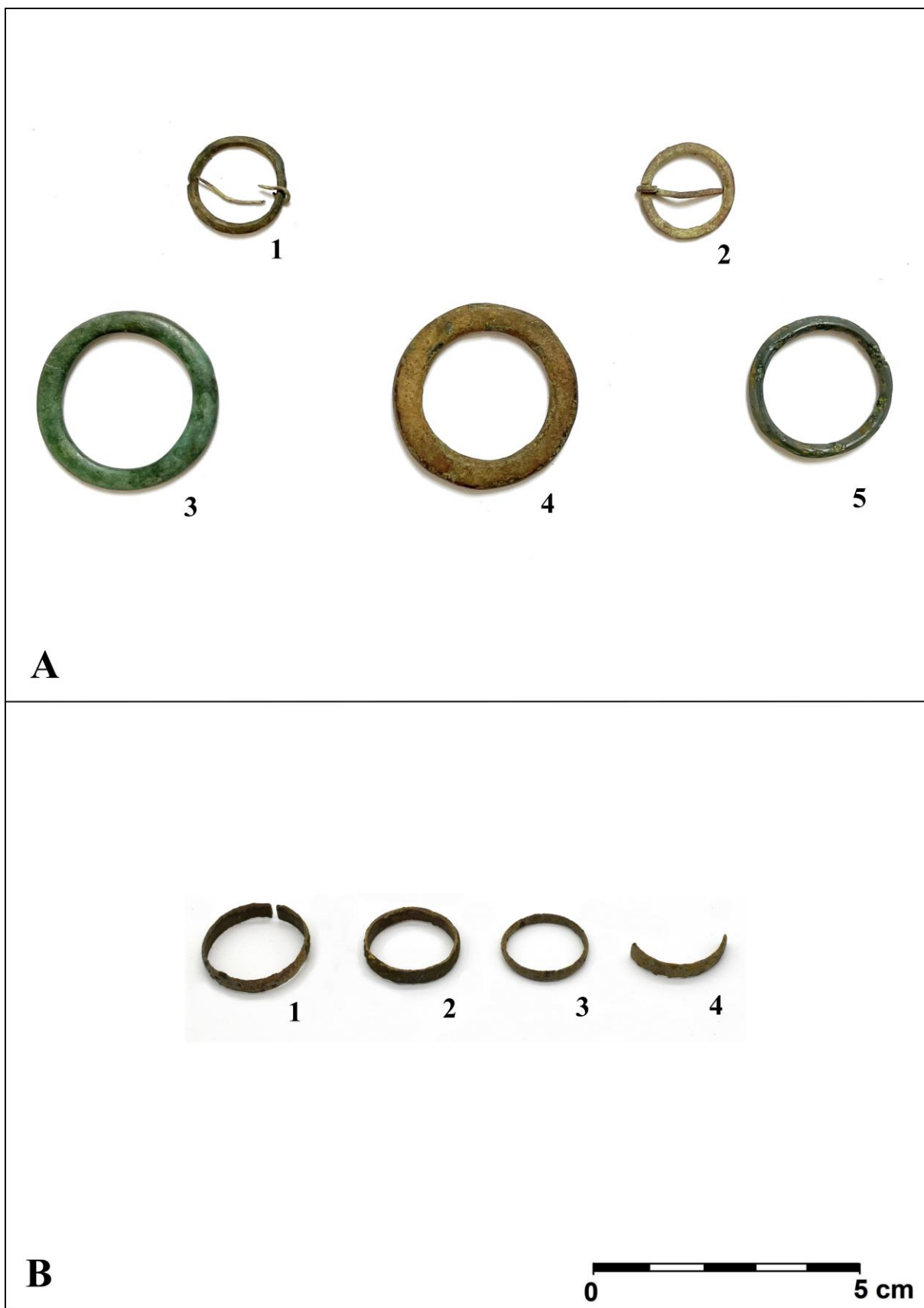
Tab. 10. Depot Vícov 13, okr. Prostějov, ID U98 (kresba: J. Molčíková).

Tab. 11. Vícov – „Kloče“, okr. Prostějov, ID U99 (kresba: J. Molčíková).

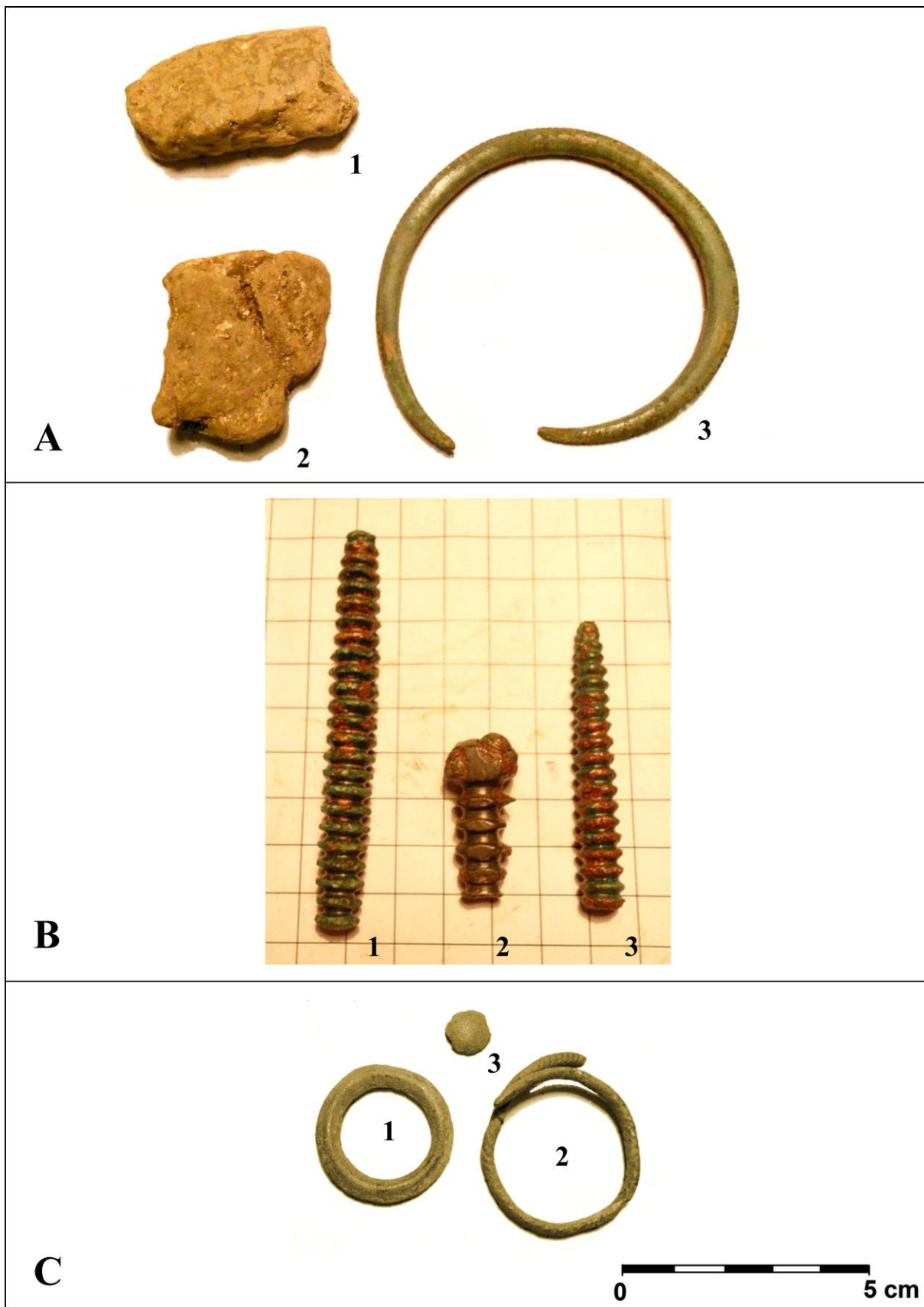
Tab. 12. **A** – depot Žárovice-Hamry 14, okr. Prostějov – ID U27; **B** – Vícov, okr. Prostějov – ID U100; **C** – Stínava, okr. Prostějov, 1 – ID U171; 2 – ID U123.

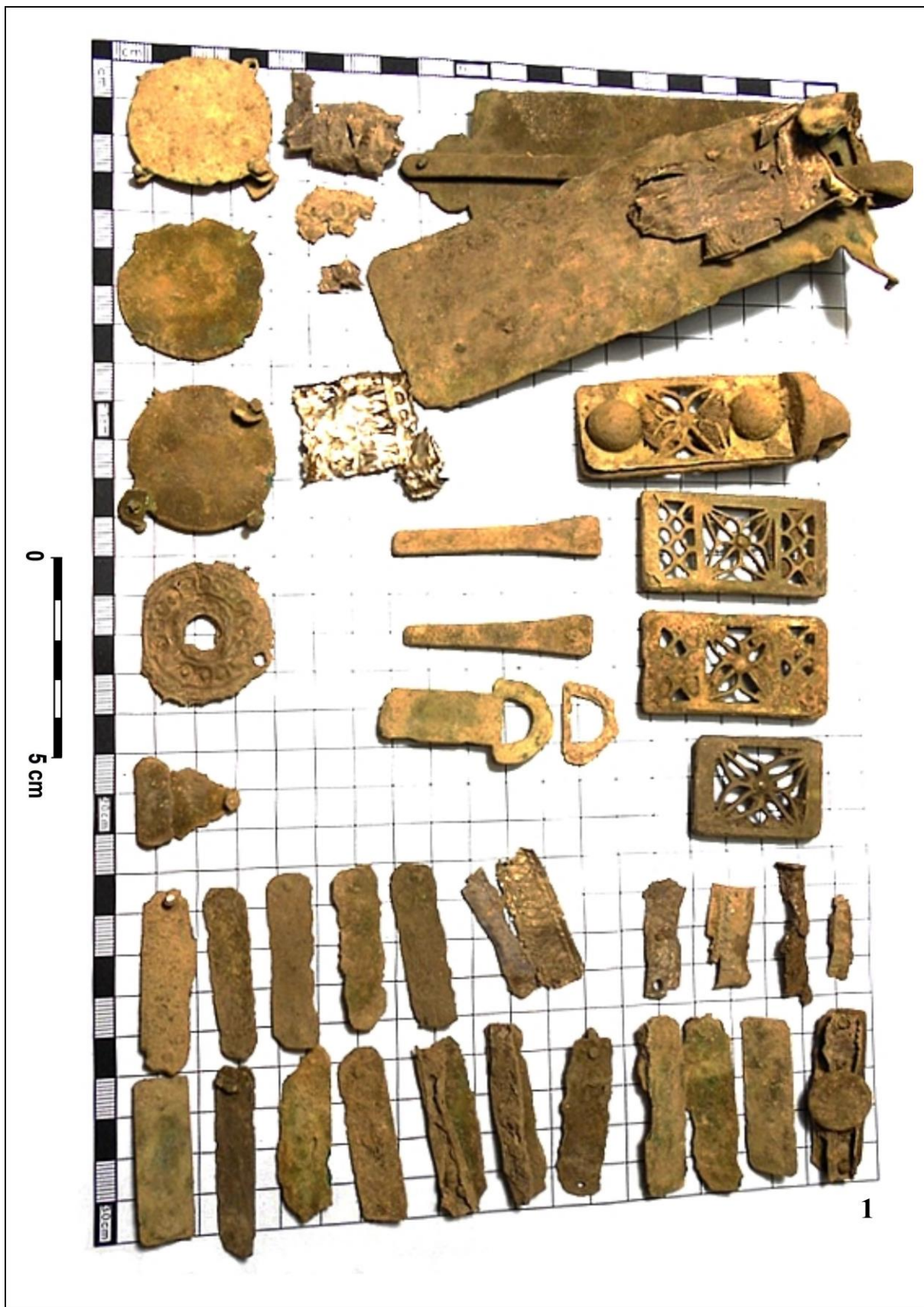
Tab. 13. **A:** Žárovice-Hamry, okr. Prostějov, 1 – ID Z35; 3 – ID Z32; Bousín (okr. Prostějov), 2 – ID Z38, 4 – ID Z39; Drahany, okr. Prostějov, 5 – ID Z50; **B** – depot Bousín 1, okr. Prostějov, ID Z26.

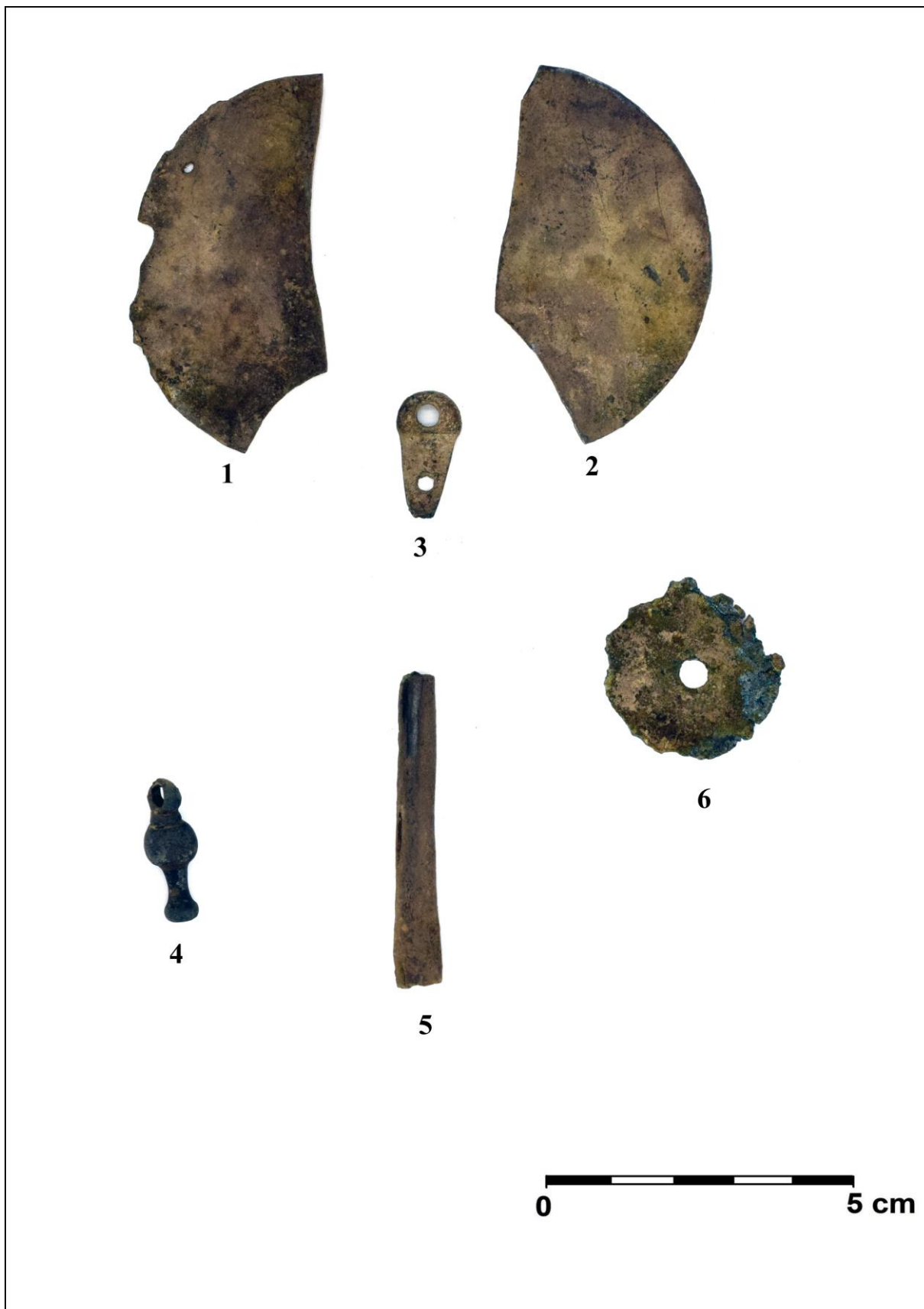
Tab. 14. Depot Bousín 2, okr. Prostějov, ID Z47.

Tab. 15. **A** – depot Bousín 3, okr. Prostějov, ID Z63; **B** – depot Bousín 4, okr. Prostějov, ID Z64; **C** – depot Bousín 5, okr. Prostějov, ID Z65 (foto: archiv nálezce R. Z., upravil P. Lehnert)

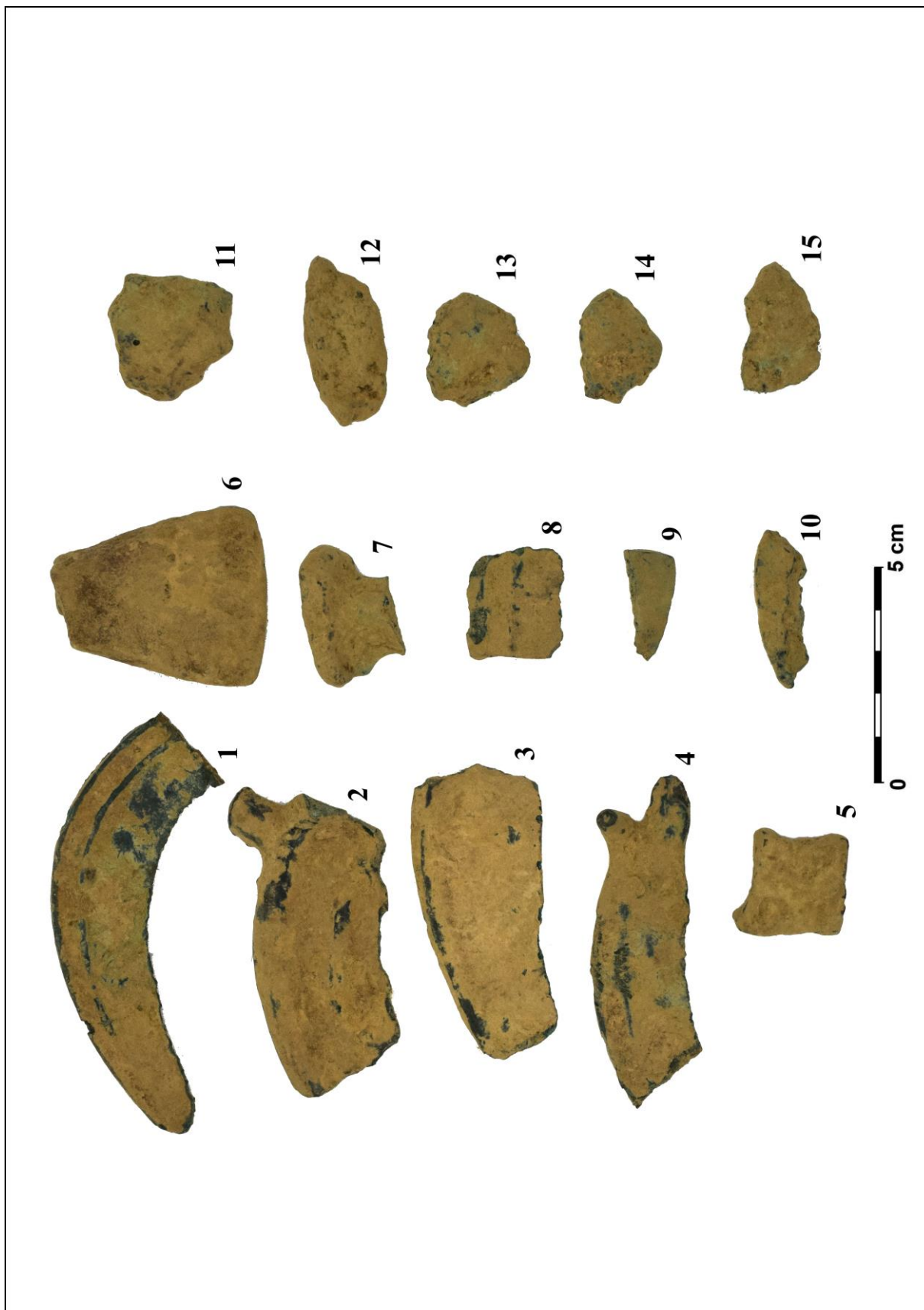
Tab. 16. Depot Bousín 6, okr. Prostějov, ID Z23 (foto: archív nálezce R. Z., upravil P. Lehnert).

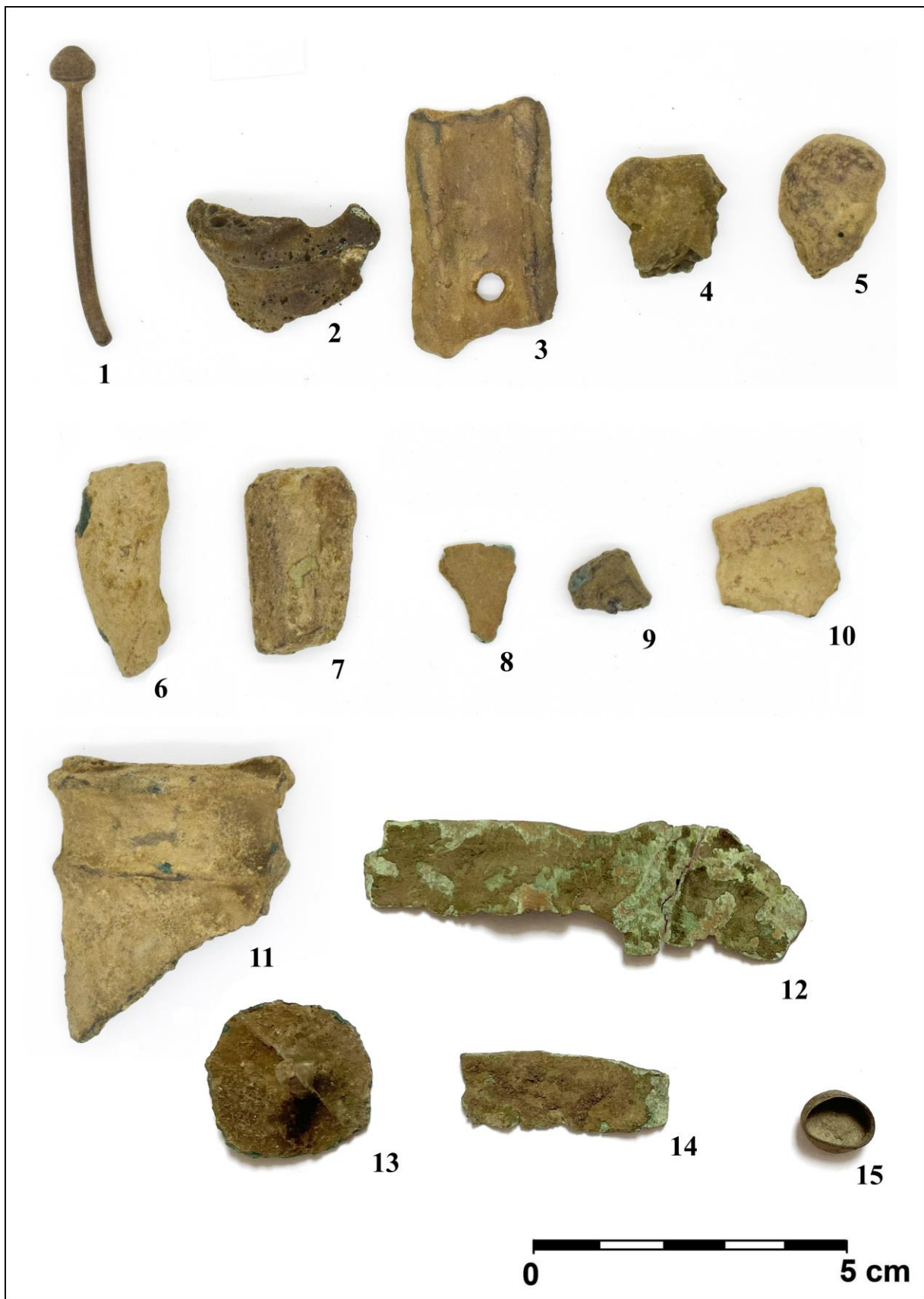
Tab. 17. Depot Stínava 1, okr. Prostějov, ID Z1.

Tab. 18. Stínava, okr. Prostějov, 1 – ID Z5; 2 a 3 – ID Z27; 4 – ID Z4.

Tab. 19. Depot Vícov 14, okr. Prostějov, ID Z48.

Tab. 20. Vícov, okr. Prostějov, 1–10 – ID Z19; Žárovice-Hamry, okr. Prostějov, 11 – ID Z16; Drahany, okr. Prostějov, 12–15 – ID Z31.

Tab. 21. Bousín, okr. Prostějov, 1 – ID Z18; 2 – ID Z34, 3 – ID Z36.

Tab. 22. Bousín, okr. Prostějov, 1 – ID Z20; Žárovice-Hamry, okr. Prostějov, 2 – ID Z21.

Tab. 23. Stínava, okr. Prostějov, 1 – ID Z49; Drahaný, okr. Prostějov, 2 a 3 – ID Z51, 7 – ID Z43; Bousín, okr. Prostějov, 4 – ID Z23 (asi součást depotu Bousín 6); 5 – ID Z37; Žárovice-Hamry, okr. Prostějov, 6 – ID Z22.

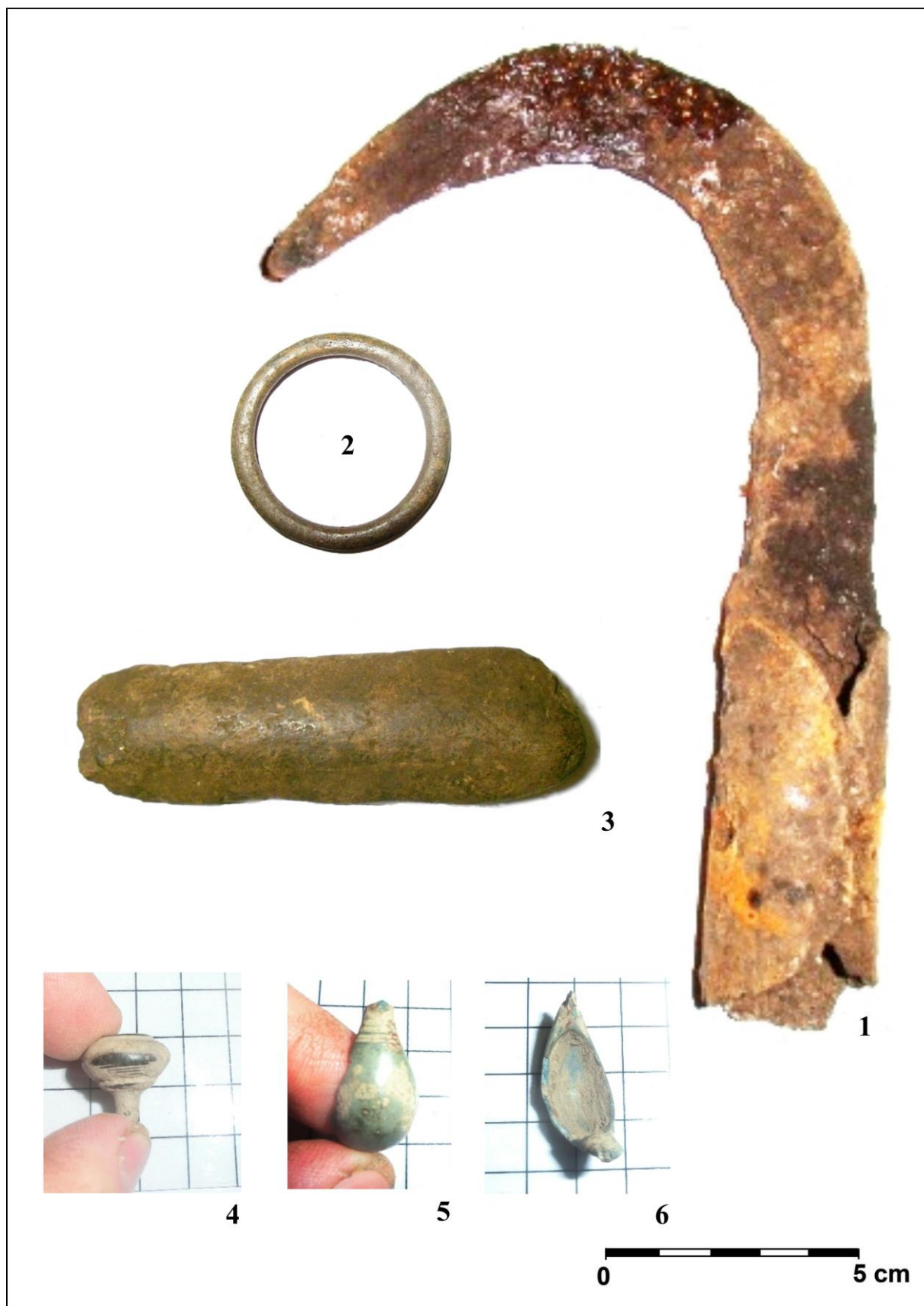
Tab. 24. Žárovice-Hamry, okr. Prostějov, 1 – ID Z15, 2 a 3 – ID Z52, 4 – ID Z24, 5 – ID Z25.

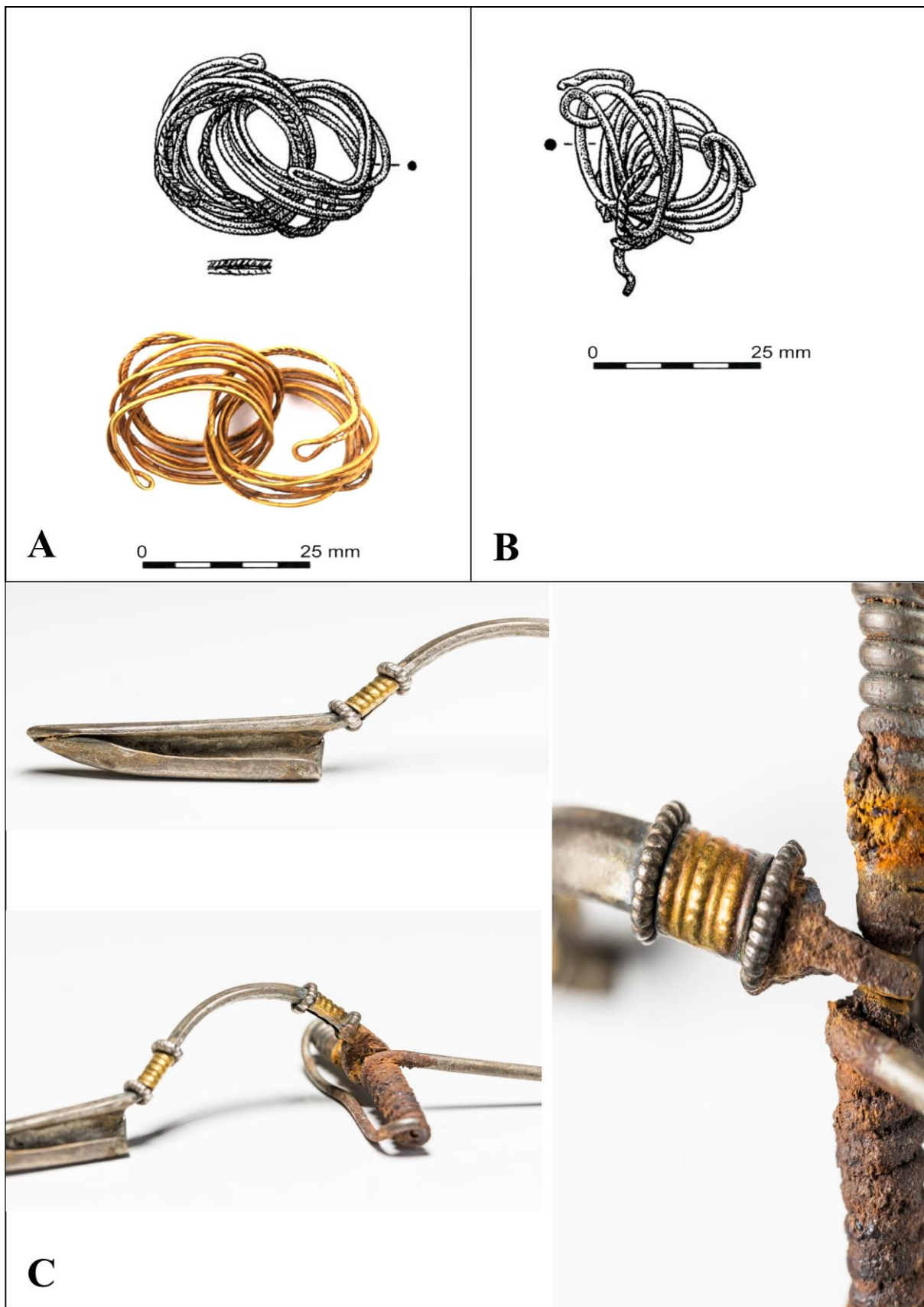
Tab. 25. Žárovice-Hamry, okr. Prostějov, 1 až 4 – ID Z17; 5 – ID Z33; 6 – ID Z40; 8 – ID Z44; 9 – ID Z45; 10 – ID Z46; Bousín, okr. Prostějov, 7 – ID Z41, Drahaný, okr. Prostějov, 11 – ID Z28; Stínava, okr. Prostějov, 12 – ID Z42; 13 – ID Z29; 14 a 15 – ID Z30.

Tab. 26. Žárovice-Hamry, okr. Prostějov, 1 – ID Z9; 3 – ID Z10; Bousín, okr. Prostějov, 2 – ID Z55, 4 – ID Z61; 5 – ID Z14; 6 – ID Z60 (foto: archiv nálezce R. Z., upravil P. Lehnert).

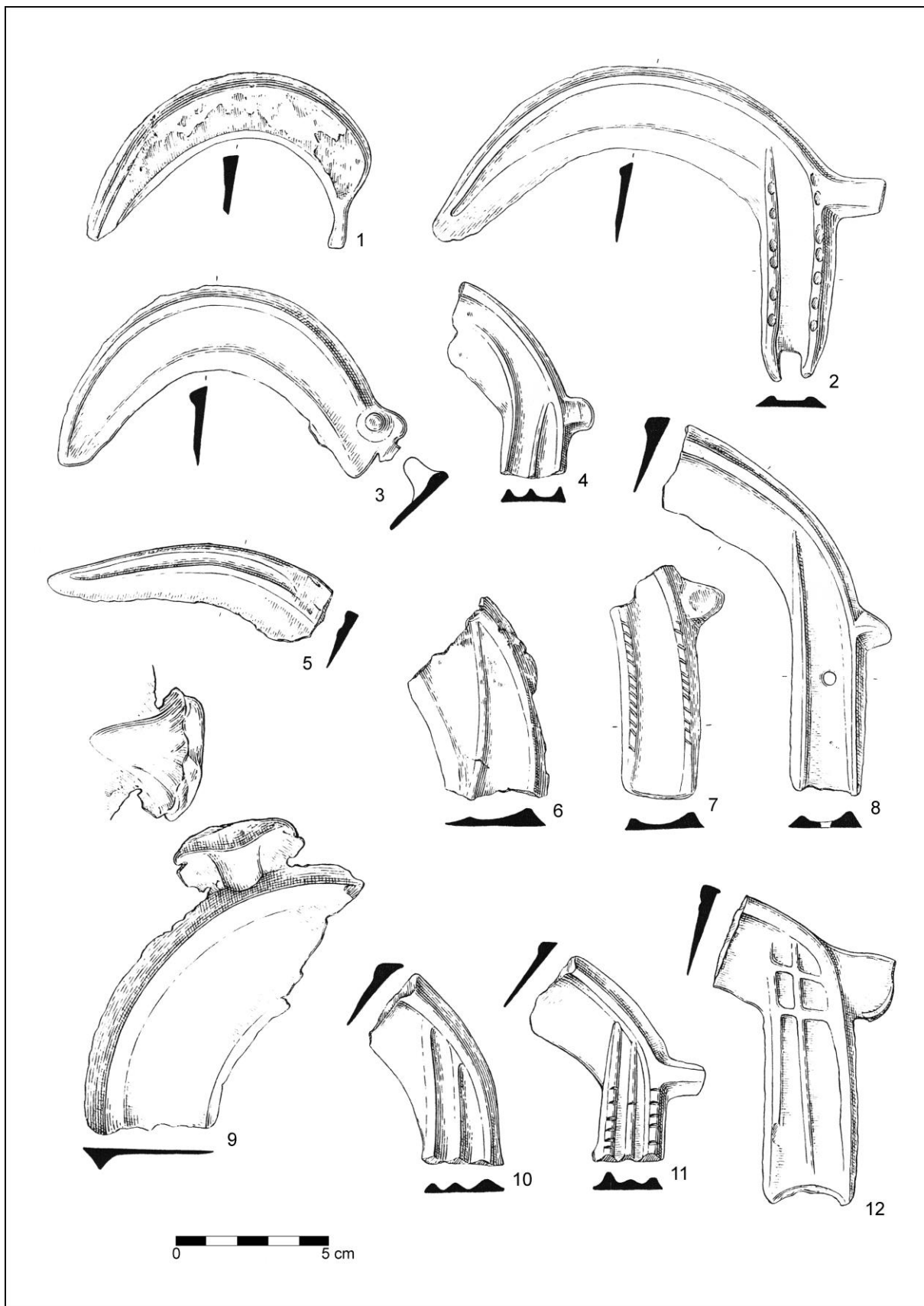
Tab. 27. Žárovice-Hamry, okr. Prostějov, 1 – ID Z53; 2 – ID Z54; 4 – ID Z57; 5 a 6 – ID Z59; Bousín, okr. Prostějov, 3 – ID Z62 (foto: archiv nálezce R. Z., upravil P. Lehnert).

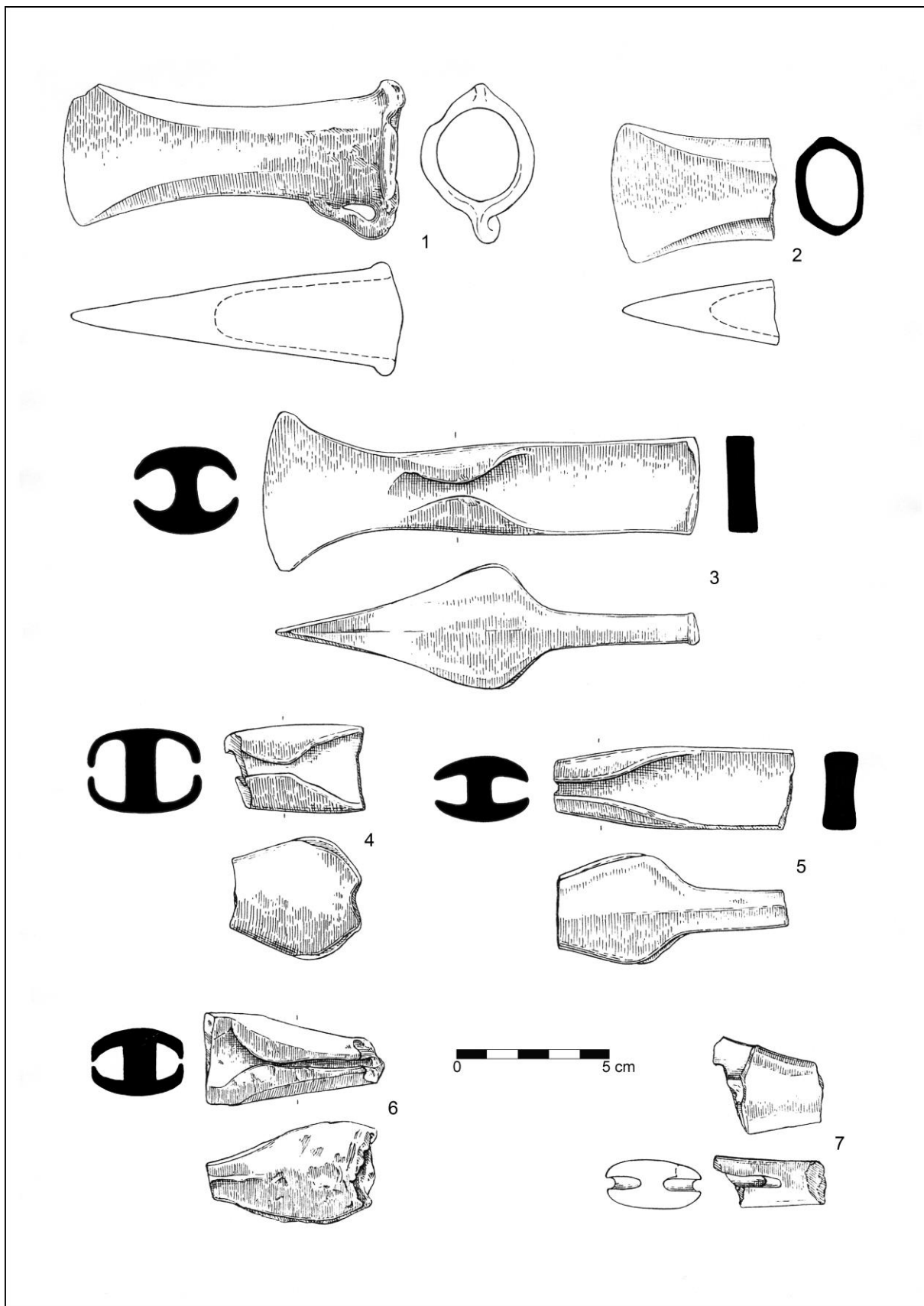
Tab. 28. **A:** Depot Žárovice-Hamry 15, okr. Prostějov – ID Z12; **B:** Depot Žárovice-Hamry 16, okr. Prostějov – ID Z13 (*Stuchlík 2015*, 238, obr. 3; *Salaš 2012*, 29, obr. 14, foto: J. Cága); **C:** Žárovice-Hamry, okr. Prostějov – spona, aktuální nález z okolí „Brněnky“ před odevzdáním do MaG Prostějov – bez ID (foto: archiv nálezce).

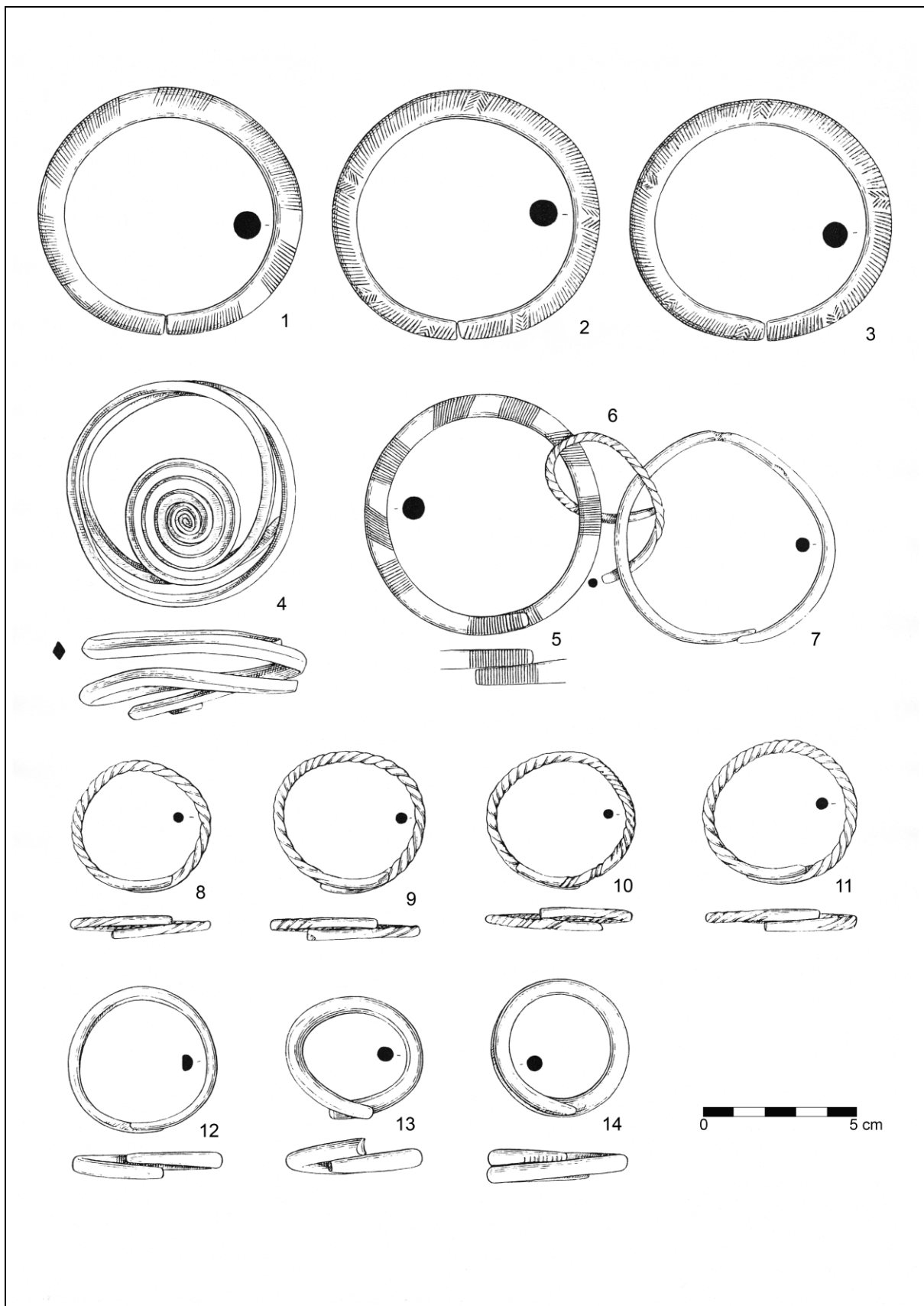
Tab. 29. Depot Žárovice-Hamry 13, okr. Prostějov – ID M45 (foto a úprava: Z. Golec Mírová, M. Golec).

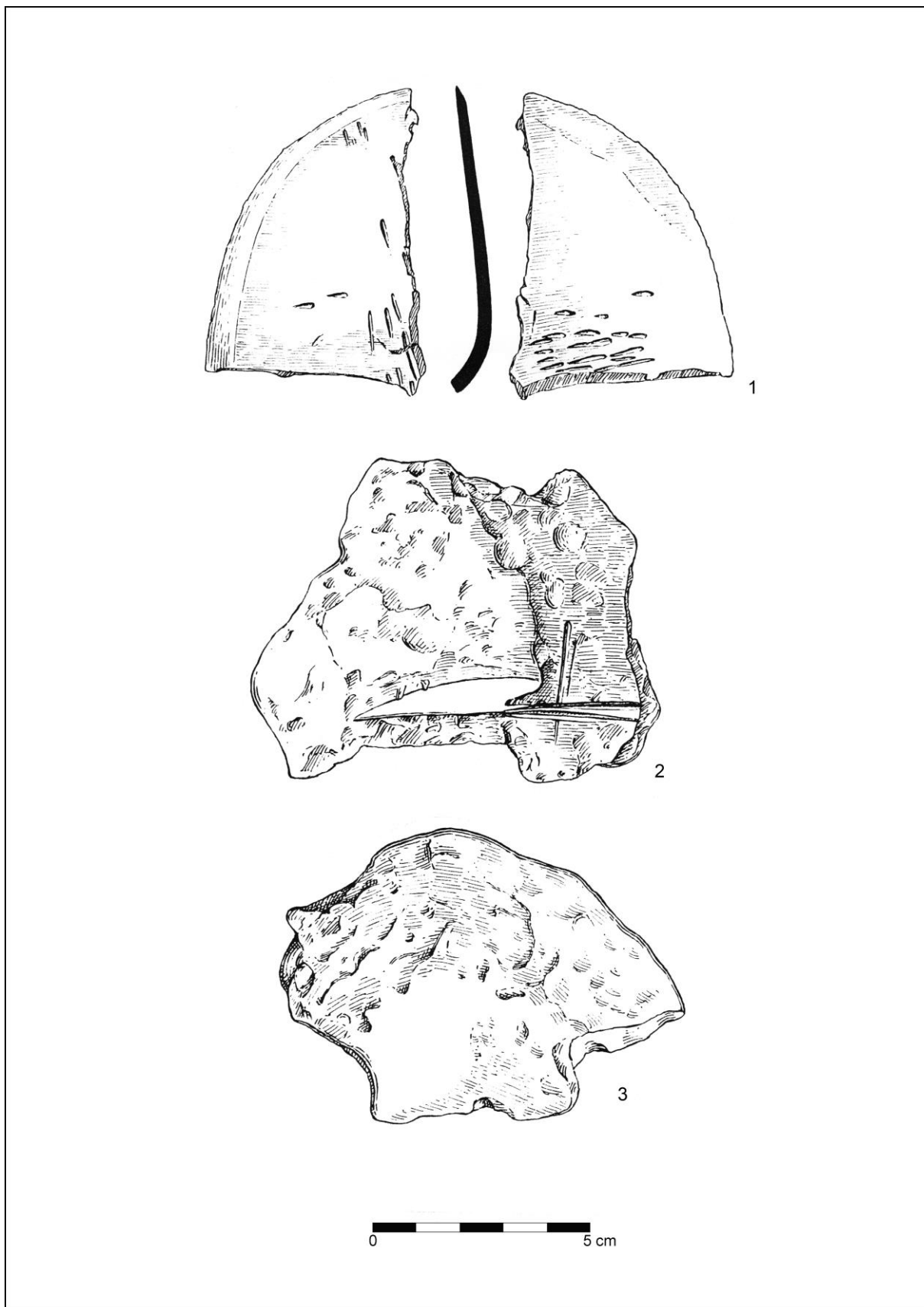
Tab. 30. Depot Žárovice-Hamry 13, okr. Prostějov – sry – ID M45 (kresba: J. Molčíková).

Tab. 31. Depot Žárovice-Hamry 13, okr. Prostějov – sekery – ID M45 (kresba: J. Molčíková).

Tab. 32. Depot Žárovice-Hamry 13, okr. Prostějov – náramky a kruhy – ID M45 (kresba: J. Molčíková).

Tab. 33. Depot Žárovice-Hamry 13, okr. Prostějov – surovina – ID M45 (kresba: J. Molčíková).

Tab. 34. Žárovice-Hamry, okr. Prostějov – jednotlivosti nálezce R. Malečka ID M1– M42, M44 (foto a úprava: Z. Golec Mírová, M. Golec).